

REALITATEA EVREIASCĂ

PUBLICAȚIE A FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA

ANUL LVI • NR. 410-411 (1210-1211) • 1 – 31 IULIE 2013 • 23 TAMUZ – 24 AV 5773 • 28 PAGINI – 3 LEI

Următorul număr
al revistei noastre
va apărea la sfârșitul lunii
septembrie. Uram de pe
acum cititorilor noștri
**ȘANA TOVA
UMETUKA!**
În pagina 3 – Mesaje
de Roș Hașana 5774

Una dintre comorile Israelului –
orașul Haifa, văzut de pe Muntele Carmel
(Pag. 17)

COMEMORAREA POGROMULUI DE LA IAȘI DIN 1941

S-au împlinit, în acest sfârșit de iunie, 72 de ani de la tragicele evenimente de la Iași, din 29-30 iunie 1941, evenimente cărora le-au căzut victimă mii și mii de cetățeni de origine evreiască.

Raportul Final al Comisiei Internaționale pentru Studierea Holocaustului în România arată că "Pogromul de la Iași a fost prima fază a distrugerii fizice a evreilor din România". Multitudinea documentelor cercetate de membrii comisiei au scos clar în evidență un fapt de netăgăduit: "Masacrul de la Iași, în care au pierit cca. 14.850 de evrei, nu a avut loc la voia întâmplării ci a fost un act criminal organizat și planificat dinainte. El a constituit o parte a planului de eliminare a prezenței evreiești din Basarabia, Bucovina și Moldova, fiind echivalentul românesc pentru soluția finală".

Comemorarea acelor tragice zile de sfârșit de iunie 1941 a avut loc la Cimitirul Evreiesc din Iași, în ziua de 30 iunie 2013, în prezența ambasadorului Statului Israel în România, E.S. Dan Ben-Eliezer, a prefectului județului Iași, ing. Romeo

Olteanu, a viceprimarului Municipiului Iași, ing. Mihai Chirica, a vicepreședintelui F.C.E.R., ing. Paul Schwartz, președinte al Comunității Evreilor din București, a directorului Institutului "Elie Wiesel", dr. Alexandru Florian, a reprezentanților B.O.R., ai celorlalte culte, ai societății civile, ai mediului academic ieșean și a numeroși membri ai Comunității Evreilor din Iași.

(Continuare în pagina 7)

VECHEA PROBLEMĂ ÎN HAINE NOI

Interviu cu LIVIU BERIS,
președintele AERVH

PAG. 9

Cuvântul mai puternic decât moartea

Plecarea dintre noi a scriitorului
ȘTEFAN IUREȘ

PAG. 16

Israelul, profund dezamăgit de directiva UE

Poziția exprimată de E.S. Dan Ben-Eliezer,
Ambasadorul Statului Israel în România

Israelul își exprimă profunda dezamăgire pentru publicarea de către Uniunea Europeană a noilor criterii privind accesul entităților israeliene la instrumentele financiare ale UE în contextul acordurilor dintre Israel și UE. Noile reglementări afectează eforturile intense făcute în aceste zile pentru reluarea negocierilor dintre Israel și Autoritatea Palestiniană și transmit un mesaj greșit și contraproductiv. Prin sprijinul acordat Autorității Palestiniene, mai ales că Mahmud Abbas refuză să participe la negocieri directe cu Israelul, UE semnalează, de fapt, palestinienilor că negocierile nu sunt necesare.

Cât timp palestinienii vor vedea că pot realiza ceea ce doresc cu sprijinul Uniunii Europene, fără să fie nevoiți să revină la

masa negocierilor, ei nu vor avea nici un fel de stimulente pentru a reîncheie procesul de pace. În loc de a-l încuraja pe Mahmud Abbas să relanseze convorbirile cu Israelul, UE face pași neechilibrați, care vor sprijini poziția palestiniană. UE și-a dovedit din nou incapacitatea de a acționa ca un partener onest și de a promova efectiv pacea în regiune.

Pacea între Israel și palestinieni va fi realizată numai prin revenirea la negocierile directe acceptate de ambele părți. În ultimii patru ani, Mahmud Abbas a refuzat să se implice într-un dialog substanțial cu Israelul, de aceea este timpul ca Europa să sprijine activ negocierile directe, fără precondiții.

AGENDA DEPUTATULUI ȘI PREȘEDINTELUI F.C.E.R.

Simpla enumerare a principalelor puncte din agenda președintelui și deputatului F.C.E.R. indică diversitatea, lor tematică: • participări la întâlniri cu oficialități de rang înalt ale conducerii Congresului Evreiesc European (CEE) la București; • vizite în comunitățile din Alba Iulia, Dej, Cluj, Bistrița și la Vișeu de Sus; • demersuri de combatere a unor fenomene antisemite, la care s-a primit răspuns din partea miniștrilor de Justiție și Interne; • participare și intervenții la Camera Deputaților și în plenul comun al Parlamentului; • întreprinderi programate cu: viceprim-ministrul *Liviu Dragnea* și cu ministrul Muncii, *Mariana Câmpeanu*; • audiență la ministrul-delegat pentru învățământ superior, cercetare științifică și dezvoltare tehnologică, *Mihnea Cosmin Costoiu*; • prezența activă la ședința anuală a Consiliului Consultativ al Cultelor; • redactarea unui Protest public față de Decizia Tribunalului București de respingere a acțiunii de interzicere a partidului „Totul pentru țară”; • participarea la masa rotundă „Rezistență, luptă și salvarea evreilor români în al II-lea război mondial” la Roș Pina – Israel; • convorbiri cu *Steve Schwager*, copreședintele W.J.R.O., în vizită la București; • conducerea reuniunii Comitetului Director (CD) din 8 iulie a.c.; • întâlniri cu deputați ai Knesset-ului, oaspeți în România.

• O delegație a CEE, condusă de președintele ei, *Moshe Kantor*, din care au făcut parte vicepreședintele executiv *Raya Kalenova*, secretarul general *Serge Cwaigenbaum*, vicepreședinții *Edwin Shuker*, *Ariel Muzicant*, membru în Comitetul Executiv, *Herbert Winter*, s-a întâlnit cu prim-ministrul României, *Victor Ponta*, președintele Camerei Deputaților, *Valeriu Zgonea*, secretarul de stat pentru Afaceri Strategice din MAE, *Bogdan Aurescu*, secretarul de stat la Secretariatul de Stat pentru Culte, *Victor Opaschi*, prim vicepreședintele PDL, *Cătălin Predoiu*. Pretutindeni, oaspeții au fost însoțiți de președintele și deputatul F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, și consilierul personal al președintelui F.C.E.R., *Silviu Vexler*. Discuțiile s-au axat pe: • relația României cu Israelul și Orientul Mijlociu; • amplificarea mișcărilor antisemite în Europa; • atitudinea României față de organizații extremiste în Orientul Mijlociu, incluse de UE printre cele teroriste; • aplicarea prin lege - obligații, responsabilități - a conceptului de „toleranță sigură”; • modificări propuse pentru Constituția României, legate de minorități naționale. După întrevederile cu oficialități de stat, oaspeții au dialogat cu președintele și deputatul Federației, dr. *Aurel Vainer*. Au fost exprimate dorința de sprijin reciproc, rolul pe care CEE îl poate avea, prin conexiunile sale, pentru admiterea României în zona Schengen. Meritorie – implicarea tânărului consilier personal al președintelui F.C.E.R., *Silviu Vexler*, în organizarea programului și reușita vizitei.

• Aflat într-o scurtă vizită privată, președintele F.C.E.R. a vizitat obiective iudaice în comunitățile din Alba Iulia, Dej, Cluj, Bistrița: sinagogi și monumente dedicate victimelor Holocaustului. O mențiune specială pentru Sinagoga din Bistrița: lăcaș de cult, centru de cultură, centru muzical. Oaspeții s-au întâlnit cu președinții comunităților respective: *Lia Borza*, *Iosif Farkaș*, *Robert Schwartz*, *Fredi Deac*. S-a convenit o mai strânsă colaborare pe viitor, inclusiv, inițierea unor proiecte speciale. Un exemplu: refacerea Sinagogii din Dej cu ajutorul Curții Rabinice Paneth din Israel. Momente de emoție: punctul muzeal „Istoria evreilor din Vișeu de Sus”, realizat cu fonduri și strădani proprii ale unui urmaș dintre locuitorii evrei din acele locuri, trăitor astăzi în Elveția; o călătorie cu mocănița de pe Valea Wasser-ului, contribuție a evreilor din zonă.

• Așa cum revista noastră a relatat pe larg, interpelările deputatului F.C.E.R. adresate ministrului Justiției, *Robert Marius Cazanciuc*, și ministrului Afacerilor Interne, *Radu Stroe*, solicitând răspuns în scris la unele încălcări ale Legii nr. 107/2006 privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor care se fac vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii, au avut ecou imediat după cum rezultă din scrisorile primite din

partea celor doi miniștri.

• Dintre intervențiile în Camera Deputaților și în plenul comun al Parlamentului, o semnalăm pe cea de la dezbaterea Proiectului de Lege privind aprobarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 19/2013 referitoare la modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 137/2000 pentru prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare. În nume personal și al colegilor de la GPMN, domnia sa a susținut Proiectul care „dă și mai multă putere unui principiu fundamental al unui stat democratic: egalitatea de șanse, înlăturarea oricărei forme de discriminare de natură etnică, religioasă ș.a.m.d.”. Aceeași participare activă - la reuniunile Comisiei de politică economică, reformă și privatizare, Comisiei pentru buget, finanțe, bănci, referitoare la alegerile organelor de conducere ale Autorității pentru Supraveghere Financiară, unde președinte a fost votat *Dan Radu Rușanu*.

• Cu prilejul unei întâlniri la Ambasada SUA, dr. *Aurel Vainer* l-a felicitat pe viceprim-ministrul *Liviu Dragnea* pentru cuvântarea la Congresul PSD din 19 – 20 aprilie 2013, în care a menționat în mod special contribuția evreilor la dezvoltarea României moderne, importanța patrimoniului arhitectural, operă a arhitecților evrei români – teme de simpoziune comune România-Israel.

• La solicitarea preotului prof. univ. dr. la Universitatea „Ovidiu” din Constanța, *Emilian Cornițescu*, privind atestarea a cinci teze de doctorat pe teme din Vechiul Testament, care au primit decizii negative, deputatul F.C.E.R. a avut o întrevedere, la Ministerul Educației și Cercetării, cu ministrul-delegat pentru Învățământ Superior, Cercetare Științifică și Dezvoltare Tehnologică, *Mihnea Cosmin Costoiu*. Cu acest prilej, s-a discutat și despre îmbunătățirea studierii istoriei Holocaustului în școli și universități. De altfel, urmează o întâlnire consacrată cu precădere acestui subiect, la același minister, între deputatul nostru cu ministrul *Remus Pricopie* și cu ministrul-delegat *Mihnea Costoiu*, cu participarea președintelui AERVH, dr. *Liviu Beris*, a directorului general al INSHR „Elie Wiesel”, dr. *Alexandru Florian*, unde vor fi prezentate și susținute propunerile Parteneriatului pentru Combaterea Antisemitismului în România (PCA).

• Președintele și deputatul F.C.E.R., dr. *A. Vainer*, și Rabinul *Rafael Shaffer* au participat la ședința anuală a Consiliului Consultativ al Cultelor din România, sub președinția Preafericitului Părinte *Daniel*, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Potrivit Statutului, președinția este deținută prin rotație. Consiliul a solicitat menționarea în textul Constituției a instituției familiei naturale și tradiționale - unirea între bărbat și femeie -, poziție susținută de toate cultele, cu excepția Bisericii Unitariene din România. Printre temele abordate: • dreptul la viață, de la concepție, a fiecărei ființe umane; • accelerarea procesului de retrocedare a bunurilor care au aparținut cultelor și identificarea de soluții legale pentru retrocedarea efectivă a unor clădiri reprezentative ale cultelor din România; • interzicerea edificării unor construcții de mari dimensiuni în vecinătatea lăcașurilor de cult. Consiliul a hotărât transmiterea unei scrisori către E.S. *Ban-Ki-Moon*, secretarul general al ONU, privind situația creștinilor din Siria. Membrii reuniunii au apreciat sprijinul acordat cultelor de statul român, prin intermediul Secretariatului de Stat pentru Culte. Discuțiile s-au purtat într-o atmosferă deschisă, cu dorință sinceră de colaborare. La sugestia președintelui F.C.E.R. se va iniția o propunere legislativă în completare la Legea nr. 47/2006 privind sistemul național de asistență socială, care, în condițiile actuale, limitează accesul la sprijinul statului pentru organizațiile de cult. Urmează ca președintele F.C.E.R., împreună cu colegii de la DASM, să elaboreze o propunere legislativă care să obțină sprijin și din partea altor deputați pentru dezbaterea și susținerea acesteia în Parlament.

(Continuare în pagina 5)

Uniunea Europeană aplică reguli discriminatorii la adresa Israelului

Într-un demers considerat de Israel ca discriminatoriu și care afectează perspectivele procesului de pace în Orientul Mijlociu, Uniunea Europeană a publicat un set de reglementări privind colaborarea cu statul evreu. Pentru prima dată, UE a prevăzut interdicția de a finanța și a coopera cu instituțiile israeliene din teritoriile de dincolo de „linia verde”. Ele se referă explicit la Cisiordania, Gaza, Înălțimile Golan și Ierusalimul de est. Potrivit acestor prevederi, de pildă, acordurile care se referă la granturi în domeniul cercetărilor, la burse și la schimburi culturale trebuie să conțină în mod explicit indicația că sunt valabile numai în teritoriile israeliene dinaintea de 1967.

Uniunea Europeană este cel mai mare partener comercial al Israelului, valoarea importurilor și exporturilor în 2011 cifrându-se la aproximativ 40 de miliarde de dolari. Reglementările se referă la proiecte finanțate direct din viitorul buget pe termen lung al UE, nu și la țările membre, care cuprind perioada 2014-2020 și deocamdată nu se poate estima valoarea lor. Dar, așa cum afirmă oameni politici israelieni și analiști, nu este vorba de sumă, care nu ar fi prea mare, ci de principii, de o politică discriminatorie aplicată de Uniune față de un partener comercial. Oficialități americane au declarat că, în acest moment, când secretarul de stat american John Kerry, la îndemnul președintelui Obama, încearcă să dea un suflu nou negocierilor de pace, luarea de poziție a Bruxelles-ului este „nefericită”.

Într-o reacție vehementă, premierul israelian Benjamin Netanyahu a declarat că „nu va accepta nici un dictat străin” legat de granițele Israelului și că problema frontierelor se va rezolva „numai prin negocieri directe între părți”. El a arătat că se aștepta ca aceia care sunt preocupați de stabilitatea în lume să se ocupe de probleme mai presante, ca războiul civil din Siria și amenințarea nucleară iraniană. Mai târziu, într-un interviu acordat ziarului german „Welt am Sonntag”, Netanyahu a calificat măsura drept „greșită” și ca „o încercare de a constrânge Israelul să stabilească granițele definitive, mai degrabă prin presiuni economice decât prin negocieri”. El a atras atenția, la rândul său, cu privire la efectele negative ale comunicatului UE asupra misiunii lui John Kerry, care ar putea duce la rigidizarea poziției palestinienilor. Alți miniștri din guvernul israelian au calificat demersul european drept „discriminatoriu”, „ipocrit” și „nefericit”, citează „The New York Times”. Potrivit analiștilor, menționați de cotidianul american, reglementările reflectă tensiunile crescânde dintre Israel și UE cu privire la așezările israeliene din Cisiordania, pe care o serie de state din Occident le consideră ilegale, precum și încercările Uniunii de a exercita presiuni asupra Israelului pentru a relansa procesul de pace.

Din păcate, UE nu are o poziție atât de hotărâtă și unanimă când este vorba de amenințări la adresa Israelului. De ani de zile răspunsul la solicitările nu numai ale Ierusalimului, dar și ale altor capitale, de a include Hezbollah pe lista organizațiilor teroriste, se lasă așteptat. În urmă cu o lună, o nouă încercare de această dată inițiată de Marea Britanie, a fost respinsă de majoritatea statelor membre ale UE.

EVA GALAMBOS

Interpelarea deputatului F.C.E.R. privind instigări antisemite a avut ecou

Privirile oricui trece pe străzile, mai ales, din centrul Bucureștilor sunt zgâriate de grafituri legionare. Și asta nu de azi de ieri. A devenit loc comun faptul că, sub pretextul „libertății de exprimare”, manifestări publice antisemite se fac simțite mai grosier sau mai subtil. Legionari cu stagiul rcolează tineri.

Pozițiile combative ale unor intelectuali români, publicații culturale, fundații, în convergență cu cele ale liderilor F.C.E.R., au condus la introducerea unui articol în legislația României, prin O.U.G. nr. 31/2002, devenită, în 2006, în timpul primului mandat de deputat în Parlamentul României, al dr. *Aurel Vainer*, Legea nr. 107. Legea prevede interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor care se fac vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii. Lege avem, dar făptașii care ar trebui aduși în fața instanței să nu fie de găsit?

În ultima vreme, mișcări antisemite, rasiste, xenofobe au căpătat amploare în state din Europa Centrală și de Vest. Și, mai rău, li s-a făcut publicitate. Așa au căpătat

priză în mase, sensibile la vechi - noi sloganuri, capital politic în momente de criză economică și financiară mondială. Proteste ale președintelui F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, ale președintelui AERVH, dr. *Liviu Beris*, au fost transmise forurilor în drept.

În calitate de deputat al F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer* a făcut, de curând, o Declarație politică împotriva însemnelor naziste și legionare din Capitală, care încalcă Legea 107/2006, adresată Camerei Deputaților, la care n-a primit răspuns. În atare situație, deputatul nostru a revenit asupra sesizărilor din Declarația politică cu o interpelare adresată ministrului Justiției, *Robert Marius Cazanciuc*, și ministrului Afacerilor Interne, *Radu Stroe*, solicitând răspuns în scris. Este remarcabilă promptitudinea cu care au venit aceste răspunsuri. „Există o metodologie privind investigarea faptelor unor autori necunoscuți – se scrie în răspunsul ministrului Justiției -, comună organelor de poliție și procurorilor care supraveghează urmărirea penală. De asemenea, pentru efectuarea urmării penale în mod eficient, atunci când sesizarea privește mai multe infracțiuni și se constată legătura cu

conexitate, au fost transmise dispoziții scrise Parchetelor [...], cu accent pe investigarea infracțiunilor [...] de instigare la discriminare și incitarea la ură națională, rasială și religioasă. [...] Având în vedere că interpelarea a fost adresată și Ministerului Afacerilor Interne, în cazul constatării unor infracțiuni, organele de urmărire penală se pot sesiza din oficiu”. În răspunsul primit din partea ministrului Afacerilor Interne există unele referiri concrete. Pliculețele „Redescoperă flacăra petrolului” răspândite în Piața Universității „au fost editate la solicitarea Primăriei Municipiului Moreni, în cadrul unui proiect de promovare turistică, co-finanțat de UE, prin Programul Operațional Dezvoltare Regională [...]. Cercetările sunt continuate pentru stabilirea situației de fapt, urmând ca, în funcție de constatare să fie dispuse măsurile ce se impun, potrivit competențelor legale. În ce privește arborarea drapelului legionar pe imobilul situat în București, str. I. Negruzzi nr.22, sector 1, precizez că această situație face obiectul unor cercetări aflate în instrumentare”.

Dacă interesul s-ar concretiza în faptă! (I.D.)

MESAJE DE ROȘ HAȘANA 5774 (Extrase)

Președintele F.C.E.R., dr. Aurel Vainer, deputat
Fie ca anul care începe să ne aducă sănătate, pace, împliniri!

Roș Hașana este, de fiecare dată, un solilocviu fără menajamente de sine: ce am irosit și ce am realizat pentru mai binele obștii, al României? Câteva repere pentru 5773. Am celebrat o dublă aniversare: 125 ani de la înființarea Sinagogii neologe din Cluj – Templul Deportatilor, și 65 de ani de la reconstrucția aceluiași Templu. Am reînscris Templul Mare din Rădăuți. Am sărbătorit 165 de ani de la fondarea Sinagogii Mari din București, prilej cu care au fost decernate plachete aniversare unor personalități ale obștii noastre și unor prieteni marcanți ai ei. Am organizat, împreună cu Joint și JCC, prima ediție a Festivalului „Șalom Ierusalim” la București. Au avut loc alegeri parlamentare și, în urma unei campanii electorale desfășurate în 24 de orașe, în premieră – la Tel Aviv și Chișinău, am obținut 11 000 de voturi pentru funcția de deputat în Parlamentul României; număr cu mult mai mare decât cel al populației evreiești din România, ceea ce semnifică faptul că avem mulți prieteni neevrei. În anul care a trecut au avut loc alegeri pentru conducerea Comunității Evreilor din București, cea mai mare comunitate din țară.

În planul vieții religioase, am inițiat noi programe pentru atragerea unui cât mai mare număr de membri ai comunităților spre studiul iudaismului. Am continuat cursul de instruire pentru ofițerii de cult din comunități. Am lansat, cu sprijinul Joint și al JCC, Programul „Keshet”, am continuat Programul „Bereshit”. La București și alte comunități din țară, am aplaudat spectacolele Corului de cantori israelieni „Zimratya”. Am prăznuit sărbătorile evreiești, organizând *Hanuchiada*, spectacole de *Purim*, seri de *Seder*, *Tikun Leil Șavuot*. Cu sprijinul Joint, respectiv, al conducerii JCC din Capitală, am organizat un picnic de *Lag Baomer* la Comana. Am inițiat cursuri de *ghiur*. Am continuat dialogul interreligios.

Rabinul Șlomo Tobias (Iași și Moldova)

Au existat, există și vor exista Tora și Mițvot în România

Când se apropie zilele sfinte de Roș Hașana și de Iom Kipur, trebuie să-l mulțumim lui Dumnezeu pentru trecut și ne rugăm din tot sufletul pentru un viitor mai luminos. Vă mulțumesc pentru primirea bucuroasă și respectuoasă pe care mi-ați făcut-o la venirea mea de Șabat la Botoșani, Piatra-Neamț și, în timpul săptămânii, la Roman, Piatra-Neamț, Suceava, Galați etc.

Una din poruncile pe care noi, evreii, fiii Patriarhului Avraham, le respectăm de milenii este Hahasat Orhim - să primim în casele noastre pe cei nevoiași, să le dăm de mâncare și un loc de dormit. În cartea sfântă Kav-Haiașar scrie că, așa cum avem datoria să oferim adăpost drumeților, tot la fel, atunci când, respectând Sfânta Tora, ni se oferă prilej de Mițvot, avem datoria să le împlinim. Cel ce adăpostește un nevoiaș face o Mițvă. Această Mițvă așteaptă un om curat sufletește s-o pună în aplicare și să-i învețe și pe alții. Respectiva Mițvă va fi pentru el un înger bun, un avocat bun.

Vă binecuvântează cu o bruhă: *Lhaim Toivim Uleșalom* (Viață bună și Pace). Dacă avem viață bună, de ce mai spunem *Uleșalom*? Scrie în Tora: *Venatati Șalom Baareț*, adică – ne învață marele comentator Rași – „Avem ce mânca, avem ce bea, dar, dacă n-avem pace,

Am reușit și în anul care a trecut să asigurăm asistaților noștri condiții decente de viață. În ceea ce privește buna desfășurare a activității DASM, un rol important îl au fondurile primite de la organizația „Claims Conference”. Mai mult, nu mai există dată-limită pentru depunerea de cereri pentru compensații bănești HVCF din partea celor care au avut de suferit în perioada Holocaustului, programul fiind unificat cu Hardship Fund. A fost amplificat ajutorul gospodăresc la domiciliu în comunitatea din București și în comunitățile din țară, ajungându-se de la 8 la 33 de comunități în care acesta funcționează, plus alte 10 localități arondate. A fost extinsă activitatea de asistență medicală la domiciliu. Prin terapia prin artă la Căminul pentru vârstnici „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen”, rezidenții acestuia au fost stimulați psihic pozitiv. Au fost sporite acțiunile de voluntariat, cu sprijinul Joint-ului și al B'nai B'rith – România. A fost aprobat un proiect european de finanțare pentru modernizarea Căminului din Capitală. Potrivit legislației în vigoare, el va fi co-finanțat atât de DASM – F.C.E.R. cât și de Joint. Am îmbunătățit viața rezidenților de la Căminul pentru vârstnici din Arad. C.Aj.M. din București și-a desfășurat activitatea cu multă eficiență.

Una din priorități continuă să fie menținerea, renovarea, restaurarea patrimoniului sacru evreiesc, în condițiile uriașei moșteniri a unei comunități care, înainte de război, număra 800 000 de evrei, iar astăzi suntem circa 1 % din populația evreiască de atunci. Există 827 de cimitire evreiești, din care 17 – monumente istorice. Avem 87 de sinagogi, din care 40 – monumente istorice. Cu toate că întreținerea, în unele cazuri – repararea, în altele – renovarea sau restaurarea constituie un mare efort financiar, am încheiat restaurarea Templului Meseriașilor din Galați. Sperăm că, în curând, se

n-avem nimic”. Pacea este binecuvântarea în care intră toate celelalte binecuvântări.

Cu ocazia noului an 5774, doresc să transmit fiecărui membru al comunității, în parte, precum și tuturor evreilor, un an bun, sănătate, fericire, prosperitate! Fie ca pacea să se reverse asupra întregului popor evreu, asupra statului Israel și a Ierusalimului!

ȘANA TOVA UMETUKA!

va finaliza modernizarea Templului Coral din București și a Sinagogii din Tulcea. Sunt în curs de renovare Sinagogile Ortodoxe din Oradea și Șimleu Silvaniei, Sinagoga Merarilor din Iași. În vizor: reabilitarea totală a Sinagogii din Hârlău, a Sinagogii din Câmpina, a celei din Alba Iulia, expertizarea Sinagogii din Gherla ș.a. S-au amplificat lucrările de întreținere la cimitire. Ne preocupăm mai buna valorificare a CIR-urilor din Borsec, Eforie Nord, Cristian.

În 5773 am avut o viață culturală plină de evenimente. Câteva exemple sunt simpoziioanele comemorative Șef Rabin dr. Moses Rosen z.l., Victor Bărlădeanu z.l., precum și manifestările aniversare: Henri Zalis, Ștefan Cazimir, Ion Ianoși, și cele omagiale „Evreii din România”, cu decernarea distincției „Prieten al Comunităților Evreiești din România” unor cărturari, reviste și fundații culturale; Ziua Europeană a Culturii Iudaice; decernarea Premiilor „Dr. Alexandru Șafran” unor personalități culturale prestigioase, lansările unor lucrări de dr. Alexandru Șafran, prof. univ. dr. Carol Iancu. Meritorie a fost și activitatea Editurii „Hasefer”.

Toate comemorările au fost, implicit, avertismente în fața ascensiunii neonazismului, prilejuri de combatere a negaționiștilor Holocaustului. În calitate de deputat și președinte al F.C.E.R., am făcut o Declarație Politică despre unele încălcări ale Legii nr. 107/2006 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 31/2002 privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor crime împotriva umanității, adresată președintelui Camerei Deputaților, Valeriu Zgonea. Dezvoltăm în continuare relații cu organizații ale minorităților naționale, buna înțelegere interetnică, respectul reciproc între religii.

Anul acesta, în care s-au împlinit 65 de ani de la proclamarea independenței Statului Israel renăscut, am organizat simpozioul „Israel 65”, cu participarea E.S. Dan Ben-Eliezer, ambasadorul Israelului în România. Nădăjduim că, în anul care vine, negocierile pentru redemararea procesului de pace vor prevala în fața violenței și a urii. Încrăzătorii că bunul Dumnezeu ne va înscrie în Cartea Vieții în noul an 5774, ne concentrăm energiile pentru a duce la bun sfârșit tot ceea ce ne-am propus.

Cu prilejul sărbătorii de Roș Hașana 5774, în nume personal, ca președinte al Federației Comunităților Evreiești din România, vă doresc un An Nou cu sănătate, pace și împliniri.
 ȘANA TOVA!

Rabinul Shraya Kav (Oradea)

Sărbătoarea de Roș Hașana – popas de gând în viața tuturor

Începem un nou an și trebuie să decidem dacă anul acesta va fi ca și cel trecut sau putem găsi curaj și putere să schimbăm lucrurile care nu ne-au adus satisfacție.

Rabinii spun în ebraică: *Ehta ve asuv*, ceea ce înseamnă că atunci când îi cer lui Dumnezeu să mă ierte, dacă nu îmi fac curățenie în inimă, voi greși din nou. Dumnezeu poruncește a avea o inimă curată.

Într-una din rugăciunile de Roș Hașana spunem: *Nachi Kapaim* - curat pe mâini, curat în comportament, dar nu doar cu vorba. Dumnezeu ne cere să facem lucruri bune atâta cât ne stă în putință, dar trebuie să ne folosim de toată puterea noastră. Cu toții avem puteri diferite și, atunci când Dumnezeu ne judecă, El nu judecă la fel pe toată lumea; știe că noi avem puteri diferite atât cantitativ, cât și calitativ; unii dintre noi pot avea puteri mai mari, alții mai mici, de aceea de Roș Hașana nu se poate spune: „Sunt slab, te rog înțelege-mă și iartă-mă”; pentru că, dacă ne dorim cu adevărat, cu ajutorul lui Dumnezeu

putem să făptuim. Dumnezeu ne este partener.

Se spune în ebraică: *Arevim Ze La Ze*, ceea ce înseamnă: toți evreii sunt responsabili unii pentru ceilalți, toți trebuie să arate empatie pentru ceilalți. Singura națiune pe care Dumnezeu o judecă precum un întreg, nu doar în particular, sunt evreii. Rabinul și filosoful Arambam a spus: „dacă fac Leila Seder de Pesah și nu-mi pasă ce se întâmplă cu vecinii mei, nu am făcut Leila Seder cum ar fi trebuit”. Este foarte ușor să ai grijă doar de tine și de familia ta, dar este foarte greu să ai grijă de oamenii pe care nu-i cunoști. Acesta este testul pentru a fi bun evreu.

Închei, dorind fiecăruia cei 3 L din idiș. Primul L: *liht* - lumină; al doilea L: *laiht* - ușor; al treilea L: *leibedig* - palpitul vieții. Urez tuturor o viață fericită, ușoară, cu multă lumină și energie, putere, răbdare, capacitate de înțelegere, de a ierta oamenii care nu gândesc ca și noi.

Dumnezeu să vă binecuvânteze!

Rabinul
 Rafael Shaffer
**Trăim o perioadă
 a comunicării
 libere**

Roș Hașana înseamnă *capul anului*. Așa cum trupul face ceea ce decide capul, deciziile bune luate de Roș Hașana au cele mai mari șanse să fie traduse în fapte pe parcursul anului. Trăim o perioadă a comunicării libere, dar și a dezamăgirii. Golul lăsat de falimentul *ism*-elor secolului al XX-lea s-a transformat într-o sete de religie. Din nefericire, au fost cazuri în care cei lipsiți de educație religioasă au fost o pradă ușoară pentru mișcări fundamentaliste sau pentru alte mișcări bizare, care se pretind religioase. Întrebările de bază ale existenței sunt cele cu care se ocupă religia. Totuși, aceste întrebări sunt rareori puse. Mulți se tem că nu vor fi înțeleși. Mulți se simt izolați din cauza obligațiilor de serviciu, din cauza problemelor de sănătate sau pur și simplu pentru că nu au găsit omul potrivit cu care să poată vorbi. Pentru a face față acestor provocări, am întemeiat un grup de studiu iudaic, pe spațiul virtual. În fiecare săptămână trimit membrilor un material scurt, legat de pericopa săptămânii. Membrii grupului sunt invitați să-și spună părerea. O întrebare pusă de cineva este, de fapt, interesul multora, iar eu public în cercul membrilor parte din aceste dialoguri. Cei ce doresc să se înscrie sunt invitați să trimită un *e-mail* la adresa: *rabinat@jewish.ro*. Pe alt plan, și Luah-ul este un mod de comunicare. Dacă cineva are nevoie de anumite detalii care nu apar în Luah, acestea pot fi solicitate la adresa de *e-mail* a Rabinatului și ne vom strădui să răspundem în timp util. Emisiunea STUDIOUL RABINULUI, de la Radio JCC, în fiecare marți seara, de la 8 la 9, este și ea o importantă platformă de comunicare. Cei care doresc sunt invitați să-și adreseze întrebările.

Oricât ar fi de eficient mediul de comunicare virtual, nimic nu poate și nu va putea înlocui căldura dialogului direct. Atât vizitele în comunități, cât și participarea la programele organizate de JCC au fost pentru mine ocazii binevenite de a stabili noi legături cu membrii comunității.

Nu pot încheia fără să mulțumesc tuturor celor cu care am lucrat împreună în acest an, atât celor din diversele structuri ale F.C.E.R. cât și celor din comunități. Am găsit multă deschidere, multă bunăvoință, multă disponibilitate de a căuta soluții care să fie bune pentru toți. De asemenea, doresc să mulțumesc membrilor comunităților care, peste tot, m-au primit cu deosebită căldură.

Vă doresc tuturor un an nou fericit!
 ȘANA TOVA UMETUKA!

FATĂ-N FATĂ !

Cu STRUL GOLD, președintele Comunității Evreilor din Fălticeni „Datoria de a duce mai departe ceea ce au făcut înaintașii mei”

Când am fost toamna trecută la Fălticeni, am dat doar o ochire sinagogii; îngrijită, înfrumusețată, ospitalieră. Dar cât poți cuprinde-n scurtul răstimp la dispoziție în drumul nostru de la Suceava la Botoșani?! Și, totuși, suficient ca să-ți dai seama că ing. *Strul Gold*, care a preluat conducerea comunității din Fălticeni în 2007, este un gospodar priceput să atragă fonduri, perseverent în recuperarea proprietăților comunitare evreiești confiscate sub cele două dictaturi în secolul trecut, capabil să obțină cadastrarea, intabularea lor. În cazul lui nu se poate vorbi de drum spre comunitate, pentru că din copilărie, de când mergea la șil cu părinții și bunicii, a trăit în comunitate. Întreaga experiență acumulată pe parcursul unei cariere de inginer și dascăl – a fost profesor la cel mai important liceu din oraș –, calitățile de bun organizator în meserie și sport – a fost director de întreținere, președinte la echipa de fotbal din oraș – le fructifică acum în folosul comunității. Nu e foarte greu, când ești președintele unei comunități bogate, să arăți „uite ce-am realizat!”, dar să faci foarte mult din foarte puțin, când lipsa banilor e obsedantă, asta, da, e performanță!

- Cum ați reușit?

- În primul rând, nu – singur, ci împreună cu alți cinci membri din conducerea comunității, comunicând permanent cu F.C.E.R., având o bună colaborare cu DAMS și CAPI, impulsionați de ce se întâmplă bun și frumos în comunități învecinate, câștigându-ne prietenia și respectul autorităților locale, cultivând relațiile cu potențiali sponsori. Ce semeni, asta culegi. Și iată că, din sponsorizări, am schimbat toată instalația electrică din sinagogă, am defrișat și defrișăm în fiecare an vegetația sălbatică din cimitire, mereu în situația de-a năpădi mormintele. Ajută mult și legăturile afective dintre noi, cei rămași aici și cei plecați din țară, care nu-și pot uita rădăcinile și se întorc adesea la obârșie.

- Când am vizitat sinagoga, mi s-a părut schimbată în bine față de acum 7-8 ani.

- Am făcut reparații – inclusiv gardul, pe care l-am și vopsit –, igienizări periodice, am vărui-o, am donat covoare, perdele, obiecte de mobilier... Reparații, igienizări s-au făcut și la intrarea în cimitirul nou, în spațiile închiriate. Pentru întreținerea imobilelor comunității, CAPI este legătura noastră permanentă, fiindcă lipsa fondurilor e o mare problemă.

- Ați întreprins demersuri pentru recuperarea proprietăților confiscate prin „românizare” (legislația rasială) și naționalizare.

- După ce-am făcut măsurători cadastrale, am petrecut zeci de ore la primărie, notariat, judecătore etc. și, în 2012, am reușit să ne intabulăm majoritatea proprietăților. Mai avem două pentru care ne-am judecat și-am obținut câștig de cauză în instanță. Sperăm ca luna aceasta să se finalizeze acțiunea.

- Și – despre oameni?

- Atâți câți am rămas - ca să vă dau cifre estimative: în 1947 eram 4700, în

1994 – 51, azi suntem mult mai puțini –, ne întâlnim la sinagogă de sărbători, dar și la evenimente culturale, comemorative. Mergem în excursii, desfășurăm diverse activități practice împreună, îi vizităm și-i ajutăm pe cei ce ies cu greu din casă. Pe cei tineri, mai ales, îi stimulăm înspre cunoașterea tradițiilor, a învățaturii iudaice, trimițându-i la cursuri de iudaism, în tabere organizate de Cancelaria Rabinică a F.C.E.R., Joint, JCC. Dar organizăm și acțiuni locale de educație iudaică pentru toate vârstele: comentarii despre articole din „Realitatea Evreiască”, din presa locală și centrală. Când subiectele au tangență cu ceea ce ne preocupă, discutăm informările care vin de la F.C.E.R. Nu e vorba numai de instruire, recreere – excursiile, ci și de socializare. Asistații beneficiază, majoritatea, de ajutor gospodăresc, iar atunci când se aprobă, prin comisie, primesc și ajutoare în afara baremului.

- Colaborați cu comunități megieșe mai mari?

- E absolut necesar. Avem același tip de probleme. Stabilim întâlniri între noi, cei din Fălticeni, cu membri ai comunităților din Suceava, Botoșani, facem schimburi de experiență.

- Priorități?

- Renovarea Sinagogii. Problema a fost discutată de foarte multe ori cu conducerea F.C.E.R., cu edili locali, dar a rămas la stadiul de promisiuni.

- Probleme de rezolvat mai la îndemână?

- Nu chiar la îndemână, fiindcă v-am mai vorbit de lipsa fondurilor, dar, oricum, cu probabilitate mai ridicată de rezolvare: repararea gardurilor la cele două cimitire evreiești din oraș, a unora din imobilele închiriate, vânzarea unor proprietăți, înființarea unui sediu al comunității.

- Un scurt istoric?

- Evreii au venit la Fălticeni cam prin 1780. În 1805, comunitatea număra circa 1400 - 1500 de membri. În 1859, 63,5% din populația orașului erau evrei. Ca peste tot, ei s-au afirmat în arte, științe, învățământ, economie. La un moment dat, existau aici 17 sinagogi, din care „supraviețuiește” numai Sinagoga Mare, construită în 1848, impunătoare ca mărime și concepție arhitectonică. Comunitatea noastră a dat personalități marcante în istoria spiritualității iudaice: Rav Gaon Iosua Falik, Rav Oişie Falik, Rabinul Avraham Arik Rosen, cunoscutul pictor Reuven Rubin, primul ambasador al Israelului în România, Eliot Sorel, personalitate a lumii medicale internaționale, profesor la Universitatea din Washington, inițiator al Centrului Cultural Româno - American la Fălticeni, cetățean de onoare al orașului. Nu-i singurul plecat de aici care încearcă să facă ceva pentru locul în care s-a

născut. Mă gândesc la Paul Miron, Grigore Elisei, Organizația Evreilor Originari din Fălticeni la Tel Aviv... Printre obiectivele organizației – alcătuirea unei istorii a evreilor fălticineni.

- Mai buna cunoaștere a evreilor în societatea românească?

- O percepere corectă a evreilor în rândul tinerilor, mai cu seamă, se poate face, în primul rând, prin mijlocirea școlii. Ne întâlnim periodic cu elevi și profesori din oraș. Cadrele didacti-

ce, la rândul lor, a trebuit să învețe despre istoria evreilor, despre Holocaust. Și au învățat. Au organizat lecții la care am fost invitat, după care am purtat discuții cu elevii. Crearea la muzeul local de istorie a unei secții dedicate vieții evreiești din Fălticeni cred că ar ajuta aceluiași scop.

- Ce înseamnă pentru dumneavoastră a fi președinte de comunitate?

- Datoria de a duce mai departe ceea ce au făcut înaintașii mei.

IULIA DELEANU

Pelerinaj la mormântul lui Aristides de Sousa Mendes

Un grup de 40 de evrei din toate colțurile lumii au venit la Cabanas de Viriato, Portugalia, pentru a-i aduce un omagiu diplomatului Aristides de Sousa Mendes, salvator a zeci de mii de persoane care s-au refugiat în fața pericolului german.

Participanții la pelerinaj au fost fie supraviețuitori, fie descendenți ai familiilor salvate de diplomatul portughez.

De Sousa Mendes era consulul Portugaliei la Bordeaux în 1940, când Germania a invadat Franța. El a furnizat 30.000 de vize pentru refugiații din fața persecuției naziste. De Sousa nu numai că a eliberat personal vize dar a convins și alți diplomați portughezi staționați în Franța să facă același lucru, contrar dispozițiilor date de guvernul său, care era neutru dar cu un regim fascist. Când la Lisabona s-a aflat despre demersul său, a fost rechemat din post, judecat și dat afară din serviciul diplomatic. Lipsit și de dreptul la pensie, el a murit sărac, în 1954.

Abia în 1966 faptele lui au fost recunoscute și Memorialul Yad Vashem l-a onorat cu titlul de Drept între Popoare. În anii 1980 și Portugalia l-a reabilitat, cerând scuze familiei iar Parlamentul portughez l-a avansat postum în grad de ambasador. La ora actuală, descendenții celor care au primit vizele salvatoare conduc o fundație dedicată lui, care a reușit să identifice până acum 3.200 de persoane salvate de el dintre cei 30.000. O treime dintre beneficiarii acelor vize au fost evrei, dar De Sousa a eliberat vize și pentru unii membri ai familiilor regale Habsburg și Luxembourg, unor membri ai guvernului belgian, ca și unor artiști ca Salvador Dali și soții sale de origine rusă, Gala. (E.G.)

Cronica BBR

Lansarea proiectului „Podurile toleranței”

leșirea în natură – gazdă, Complexul C.F.R. „Astoria”, Snagov – devenită tradiție, inclusă în programul de socializare inițiat de ing. *José Iacobescu* de la alegerea sa ca președinte al Forumului B'nai B'rith - România (BBR), a fost un bun prilej pentru lansarea unui important proiect cultural al B'nai B'rith Europa (BBE), „Podurile toleranței”. În cuvântul de bun venit adresat participanților, membri și prieteni ai BBR, ing. *José Iacobescu* i-a punctat geneza, stadiul actual și schița de program. 1. Vizita la București a unuia dintre vicepreședinții BBE, *Erika van Gelder*, originară din România, inițiatora primei ediții în Capitală a Zilei Europene a Culturii Iudaice, din 2000; rădăcina – aceeași – readucerea în conștiința populației majoritare a faptului că minoritățile naționale nu sunt o problemă, ci o bogăție, afirmație cu acoperire în fapte, dacă ne gândim la contribuția evreilor români la dezvoltarea României moderne, dar contextul socio-politic european, altul: escaladarea fără precedent a antisemitismului în Europa, cu precădere, în Vest și Centru. Ca membru al Executivului BBE, președintelui BBR i-a fost încredințată misiunea de organizator. Și ministrul pentru relațiile Israelului cu organizații evreiești internaționale, *David Saranga*, fost atașat cultural al Ambasadei Israelului în România, și-a arătat interesul pentru Proiect. 2. Acorduri de colaborare

cu F.C.E.R., Camera Deputaților, Ministerul Culturii, Primăria Capitalei, Institutul Cultural Român, Institutul „Elie Wiesel”. 3. Concerte de muzică clasică, jazz, teatru liric; seminarii despre combaterea discriminării etnice, prezența evreiască în România ș.a., lansarea „Cărții albe” despre contribuția evreilor la dezvoltarea României moderne, direcții de program. Coordonatorul, dr. *Hary Kuller*, a considerat obiectivul numărul unu al lucrării găsirea unei strategii pentru o supraviețuire calmă între evrei, alte minorități naționale, populația majoritară, care se poate realiza numai prin moderație. Dr. *Lya Benjamin* a atras atenția asupra periculozității în utilizarea termenului de supranumerar în cultură, economie etc., arătând că, în cărți de istorie apărute sub egida Academiei Române, se „explică” lupta pentru românizare a legionarilor din cauza „supranumerarului” evreiesc. Corul JCC, condus de *Bogdan Lifșin*, a relaxat spiritele cu melodii israeliene, evreiești care-au bătut mapamondul, cu piese de referință din folclorul românesc. În „pauzele” de ploaie au fost plimbări pe malul lacului și în pădure, clipe de voie bună imortalizate de cel mai longeviv fotoreporter al Federației, *Sandru Câlția*. O zi de neuitat, în regia sufletistei *Victoria Demayo*, parte din stilul de viață al BBR, cu trimitere biblică: „Ce bine și ce frumos este când frații sunt împreună”. (I.D.)

În Croația, la două zile după aderarea la UE

La început de iulie, reprezentanți ai unor minorități din România – croați, italieni, greci, germani, tătari și turci, polonezi, evrei etc. (din partea F.C.E.R. au participat Edi Kupferberg, directorul Cancelariei Rabinice, și Alexandru Marinescu, directorul Centrului Iudaic de Editură și Publicistică) au luat parte la cea de-a patra etapă a programului de cunoaștere a țărilor-mamă din care provin minoritățile recunoscute oficial în România. De această dată, la propunerea Uniunii Croaților din România, vizita de documentare a avut ca țintă principală Croația, țară primită în Uniunea Europeană cu numai două zile înainte ca delegația din România să ajungă la Zagreb, după cum sublinia Rodica Precupețu, director în cadrul Departamentului pentru Relații Interetnice, structură care a organizat deplasarea reprezentanților minorităților din România în Croația și Bosnia-Herțegovina.

Croații din România

„Ne tragem din diferite ținuturi ale Balcanilor, cum ar fi în special Croația, dar și Bulgaria și Bosnia-Herțegovina, de unde avem puternice influențe turcești în limbă și în relațiile familiale, dar portul și limbajul vorbit la Carașova se regăsesc și sunt ușor de recunoscut în țara-mamă, Croația”, a spus Mihai Radan, președintele Uniunii Croaților din România.

Izvoarele orale susțin că primii croați s-ar fi așezat în Carașova pe la 1230-1299, dar abia în secolele XVIII-XIX apar primele atestări. Lucru mai puțin important, subliniază Mihai Radan: „Am lăsat urme în dezvoltarea acestor locuri, ne-am făcut pe veci frați cu românii, chiar dacă acum ne-am împuținat cu circa 1500 de oameni, față de cei 7000, câți eram după veacul al XIX-lea”.

Azi, la Carașova, există un sediu multifuncțional, care adăpostește o sală de ședințe de 53-80 de persoane, redacția unei publicații periodice și a unui post de radio, locuri de cazare și o scenă pentru evenimente artistice. Toate, marca „Mihai Radan”.

Jasenovac, loc blestemat de patru popoare

Plecați de la Carașova, în drum spre Zagreb ne oprim la un monument a cărui existență ne fusese semnalată de Ambasada României, dar despre care sursele oficiale (atât cele din Iugoslavia comunistă, cât și din Croația) uită sau evită să vorbească. Un monument care

are o tăbliță comemorativă scrisă numai în croată. Un monument din a cărui existență se impune a trage o concluzie.

Imensa flacără pe care a închipt-o artistul în memoria victimelor indică locul unde a funcționat un complex de cinci lagăre de exterminare, unde au murit între 70.000 și un milion de oameni (o marjă imensă, provenită din beznă în care este ținută istoria lagărului de către autorități). Aici, ustașii au ucis partizani sârbi (mitraliați de îndată ce erau aduși în lagăr), evrei, romi și croați. Cercetătorul Tomislav Dulic estimează numărul morților de la Jasenovac la circa 100.000 (peste jumătate din victime fiind de origine sârbă), ceea ce face din Jasenovac cel mai mare lagăr de exterminare din Balcani. Numărul victimelor de origine evreiască nu este cunoscut. Majoritatea evreilor au fost executați la Jasenovac înainte de august 1942, după această dată ei fiind deportați direct la Auschwitz. În general, evreii trimiși la Jasenovac proveneau din Croația și din Bosnia-Herțegovina.

Concluzia? Ascunderea sub vâlul istoriei a unor fapte și locuri incomode pentru contemporani, care nu vor să admită că „și la noi a existat un Holocaust”, nu poate face nimic altceva decât să sporească ura între popoare și populații, așa cum s-a văzut și în timpul războiului sârbo-croat.

Acum, pentru evreii care au căzut victimă bestialității ustașilor nu am putut face mai mult decât să ascultăm El Male Rahamim, spus de Edi Kupferberg, iar pentru croați, Mihai Radan a depus o jerbă de flori.

Aderarea Croației la UE va dinamiza colaborarea cu România

Interviu cu Cosmin Dinescu, ambasadorul României la Zagreb

Alex. Marinescu: UE are, de trei zile, un nou membru, o țară din fostul lagăr socialist. Cum influențează aderarea Croației la UE relațiile României cu acest stat?

Cosmin Dinescu: Vizita dvs. coincide cu acest eveniment, așteptat de croați timp de zece ani. Să nu uităm că vorbim despre un stat care și-a negociat aderarea foarte mult timp, iar după 20 de ani de la cucerirea independenței, reușește să treacă de la ororile războiului la un standard care să o îndreptățească să obțină calitatea de membru UE.

A.M.: De ce acum da, și în 2010, când s-a pus prima oară problema

Ambasadorul României la Zagreb, Cosmin Dinescu, în mijlocul delegației române

aderării Croației, s-a spus nu în ultima clipă?

C.D.: Croația a avut nevoie de foarte multe reforme, având în vedere o moștenire grea, nu neapărat din cauza socialismului, care aici a fost altfel decât în România, cât din cauza faptului că războiul a împiedicat o evoluție normală a situației din domeniul drepturilor omului, privind reînțorcerea sau reinscrierea refugiaților, a situației din justiție, unde au fost necesare măsuri drastice pentru reducerea încărcării instanțelor judecătorești, pentru a se asigura independența justiției și o calitate superioară a actului de justiție în ceea ce privește crimele de război. De asemenea, au existat probleme în sectorul concurenței, unde au existat subvenții considerate strategice de către autoritățile croate, dar care nu erau în concordanță cu standardele europene.

Prin această aderare, Croația ajunge acolo unde atât ea, cât și noi considerăm că merită să fie.

A.M.: Ce aduce pentru România și pentru restul țărilor din regiune statutul Croației de membru UE?

C.D.: Pentru statele din regiune este un semn că politica de extindere continuă, iar pentru România este o evoluție benefică, pentru că accede la UE un stat din zona noastră, având interese comune cu noi, inclusiv în domeniul securității și prosperității, posibile numai prin integrarea europeană a statelor din Balcanii de vest.

Dorim să identificăm nișe de oportunitate în relațiile noastre actuale cu Croația, unde avem interese comune sau complementare în formularea politicilor europene, unde ambele țări sunt parte în procesul de decizie a politicilor europene.

A.M.: Puteți enumera câteva dintre aceste nișe comune de oportunități? S-ar putea ca una să fie cercetarea științifică?

C.D.: Într-adevăr, partea de inovație și invenție tehnologică este un plus al croaților și aici putem coopera, dat fiind că și noi avem un sector de cercetare-dezvoltare destul de performant. Un alt domeniu este cel al construcției navale, nu neapărat prin deschiderea de noi șantiere, cât prin elaborarea unei strategii, a unei politici

navale europene.

De asemenea, Croația are o porțiune importantă în care este riverană Dunării, care ridică probleme, dar oferă și oportunități similare cu cele din România.

La nivel regional, putem valorifica expertiza noastră în folosul statelor care acum sunt pe drumul aderării europene, cum ar fi Muntenegru.

A.M. Să revenim la scopul vizitei noastre de documentare. Ce ne puteți spune despre existența și situația minorității sârbe? Care este situația minorității sârbe?

C.D.: Prin obligațiile care le revin prin Tratatul de aderare, croații au obligația de a acorda minorităților un tratament conform normelor europene și există și prevederi constituționale referitor la minoritățile naționale.

Sârbiu au, într-adevăr, o situație specială, pentru că în timpul războiului de independență dus de Croația, o mare parte a populației sârbe a părăsit teritoriul țării, apoi s-a creat problema refugiaților. În prezent, se desfășoară, aș spune cu succes, un program care vizează reinscrierea socială a celor care revin în Croația. Este un program cvadrilateral, care include Serbia, Croația, Bosnia-Herțegovina și Muntenegru.

În Croația nu sunt numai sârbi, mai sunt și alte minorități, dar pentru România, două sunt de interes deosebit. Pe de o parte, sunt românii, care nu constituie o minoritate istorică și nu pune probleme, fiind alcătuită din oameni care s-au stabilit aici în ultima perioadă. A doua comunitate sunt istro-românii, care sunt vreo 200 de persoane, trăiesc în peninsula Istria și vorbesc un dialect istoric al limbii române, istro-româna. Aceasta este considerată limba europeană cu cel mai mic număr de vorbitori. Există programe pentru salvarea acestei minorități, inclusiv prin introducerea de ore facultative de istro-română în programa școlară și prin concursuri care să îi determine pe tinerii din satele respective să continue să folosească această limbă.

A.M.: Vă mulțumesc.

Grupaj de
ALEXANDRU MARINESCU

AGENDA DEPUTATULUI ȘI PREȘEDINTELUI F.C.E.R.

(Urmare din pagina 2)

• În numele F.C.E.R., dr. Aurel Vainer a redactat un Protest public în urma acțiunii de respingere de către Tribunalul București a acțiunii, intentate de Ministerul Public – Parchetul de pe lângă Tribunalul București, de interzicere a partidului „Totul pentru țară”. Partidul se bazează pe doctrina mișcării legionare legiferând crima, căreia i-au căzut victimă oameni politici, personalități culturale românești, un număr semnificativ din populația evreiască bucureșteană în pogromul din 21-23 ianuarie 1941.

• Între 28 iunie – 1 iulie 2013, președintele și deputatul F.C.E.R., fondator al Muzeului Evreilor Originari din România în Israel, „Moshe Nativ”, a luat parte la lucrările mesei rotunde „Rezistența, lupta și salvarea evreilor români în al II-lea război mondial” din Roș Pina - Israel. După discursurile de deschidere – președintele AMIR (Organizația Unitară a Evreilor din România), Misha Harish; primarul din Roș Pina, Avihud Raski; secretarul de stat la Secretariatul de Stat pentru Culte, Victor Opaschi; senatorul Georgică Severin, președintele Comisiei de

Cultură a Senatului; subsecretarul de stat în Ministerul Culturii, Irina Cajal –, universitari, lideri ai ICR-Tel Aviv, ai Comitetului de Organizare al Muzeului, arhitecți au susținut comunicări despre: • rezistența spirituală a evreilor români în anii Holocaustului; • contribuția Șef Rabinului dr. Alexandru Șafran la salvarea evreilor din România; • rolul jucat de dr. Wilhelm Filderman în realizarea aceluiași scop. Au fost prezentate mărturia unui supraviețuitor din Transnistria și planul de construcție a muzeului. În expunerea „F.C.E.R. – 77 de ani de la constituire”, dr. Aurel Vainer a structurat un substanțial istoric al vieții evreilor români și al Federației, foarte bine apreciat de public. Domnia sa a avut numeroase convorbiri cu lideri ai AMIR, cu personalități ale Alialei române din Tel Aviv, Ierusalim, Haifa, Beer Sheva, prezente la eveniment.

• Cu prilejul vizitei la București, între 25 – 26 iunie a.c., a copreședintelui W.J.R.O., Steve Schwager, – W.J.R.O. fiind organizație co-fondatoare, împreună cu F.C.E.R., a Fundației „Caritatea” –, președintele F.C.E.R. a purtat convorbiri importante cu oaspetele, mai ales privitoare la Fundația

„Caritatea”, și a participat la lucrările Consiliului Director al Fundației. S-au convenit direcții imediate și de perspectivă în activitatea Fundației, modificări și completări la Statut. Președintele F.C.E.R. a participat la întâlniri ale copreședintelui W.J.R.O. cu președintele Camerei Deputaților, Valeriu Zgonea, primarul general al Capitalei, Sorin Oprescu, consilierul politic al Ambasadei SUA în România, David T. Morris. Vizita va avea consecințe benefice atât în procesul de retrocedare a bunurilor din patrimoniul sacru și comunitar evreiesc cât și pentru valorificarea acestora pe termen scurt, mediu și îndelungat, a apreciat dr. Aurel Vainer.

• Președintele F.C.E.R. a condus reuniunea Comitetului Director (CD) din 8 iulie a.c., în care s-au decis înființarea Fundației „Filderman” pentru educație, formare profesională și timp liber, constituirea Comisiei de sănătate și securitate în muncă, s-au dezbătut disfuncționalități în parteneriatul F.C.E.R. – MCA, s-au aprobat ajutoare sociale, Președintele CE Lugoj a fost cooptat în Comisia de conferire a medaliilor F.C.E.R.

• Delegația unor deputați din Knesset la București a fost însoțită de deputatul nostru la întâlniri cu vicepreședintele Camerei Deputaților, Viorel Hrebenciuc, și cu președintele Senatului, Crin Antonescu. Au fost dialoguri foarte utile, benefice pentru ambele părți. Dr. Aurel Vainer a oferit informații privitoare la prezența minorităților naționale în Parlamentul României și la demersuri personale, concrete pentru apărarea demnității etniei noastre. La întâlnirea cu președintele Senatului, desfășurată într-o atmosferă deschisă, s-a discutat, printre altele, despre lucrările în curs de restaurare la Sinagoga din Tulcea, singura rămasă încă în Dobrogea, amfitrionul exprimându-și dorința de a participa la reinaugurare. A fost primită o scrisoare de mulțumire din partea conducătorului delegației israeliene, Rabinul Nissim Zeev, pentru implicarea deputatului nostru în Inițiativa „Levant” pentru Pace în Orientul Mijlociu.

Agenda se încheie, dar noi secvențe de activitate ale deputatului și președintelui F.C.E.R. continuă și vor fi consemnate în numerele viitoare ale „Realității Evreiești”.

IULIA DELEANU

I U D A I C A

AȘA ÎNCEPE EVREUL UN AN NOU

Anul nou ebraic – așa cum este celebrat astăzi – este în ziua de 1 Tișrei. Dar luna Tișrei este cea de a șaptea lună a anului ebraic. Tora (Cărțile Vaikra/Leviticul XXIII, 24-25 și Bamidbar/Numerii XXIX, 1-6) menționează că prima zi a lunii a șaptea va fi o Zi Sfântă de încetare a lucrului, amintire, judecată și sunare din trâmbiță, iar jertfele aduse în Templul de la Ierusalim vor fi diferite de cele zilnice. Expresia *Roș Hașana* (*Capul Anului*)

nezeu) nu este recitată.

Roș Hașana este numit și *Iom Hazikaron*, o zi de amintire a greșelilor individuale de către fiecare, de cerere a fiecăruia de a primi iertare din partea Bunului Dumnezeu, de pocăință. *Roș Hașana* este prima dintre cele zece zile de pocăință, de revenire la calea cea dreaptă (*Aseret ymey teșuva*). Conform tradiției iudaice, fiecare om, fiecare ființă este înscris în Cartea Vieții de *Roș Hașana*. În privința

de către fiii lui Israel: nu petrecere (deși există bucuria că am ajuns la încă un an al vieții), ci amintirea greșelilor alături de cea a faptelor bune, decizia corijării individuale și ruga de înscriere cu un an nou bun. Ideea înscrierii în Cartea Vieții pentru fiecare om și pentru fiecare viețuitoare apare într-una dintre frumoasele rugăciuni speciale recitate de *Roș Hașana* și de *Iom Kipur*, *Unetane Tokef* (*Și se va da putere*). Acest poem sinagogal a fost preluat și în artă, de exemplu într-un cântec de o puternică profunzime filozofică, cântat de renumitul Leonard Cohen. Deși nu sunt poet, am tradus acest frumos poem sinagogal în versuri și adaug câteva fragmente:

*De Roș Hașana se înscrie
Și de Iom Kipur se pecetluiește
Ce o să fie
Pentru orișicine care viețuiește.
Cine va trăi
Și cine va muri;
Cine-și va petrece viața
Bună – ziua, dimineața.
Cine însă-o va sfârși,
Cine, bietul, va pieri,
Cine va muri-necat,
În flăcări sau înjunghiat,
Cine va fi răpus de-o fiară,
Cine de foame o să moară,
Cine va muri de sete,
Sau în cutremur, sub perete,
Cine va muri de ciură,
Fără tată, fără mamă,
Cine va fi strangulat,
Cine va fi lapidat,
Cine se va odihni
Și cine se va grăbi,
Cine se va liniști,
Cine va înnebuni,
Cine se va-mbogăți
Și cine va săraci,
Cine se va înălța,
Cine se va umili,
Cine-o fi în pace sa
Și cine va suferi.
Și pocăință, rugăciune, fapte bune
Gonesc ursita rea din lume.*

De *Roș Hașana*, rugăciunea este recitată după o carte specială, Mahzor (Rugăciunea cu repetare). Rugăciunea celor 18 binecuvântări are o formă diferită. Sunt 7 binecuvântări speciale, care amintesc semnificația zilei. Este citită și o parte din Tora, referitoare la încercarea la care Dumnezeu l-a fost supus pe patriarhul Abraham, de a-l sacrifica pe fiul său Ițhak, demonstrându-și astfel devotamentul și credințioșia față de El. Pe baza acestui lucru cerem mila lui Dumnezeu alături de judecata Sa dreaptă.

De *Roș Hașana* se sună din trâmbiță, în limba ebraică: *șofar*. Este vorba de 90 de sunete, mai lungi sau mai scurte, înaintea rugăciunii suplimentare a celor 7 binecuvântări și în timpul repetării ei. "Ascultați glasul șofarului" este o chemare spre corijare individuală și pocăință. Există și obiceiul mersului la malul unei ape în după-amiaza primei zile de *Roș Hașana* (dacă este sâmbătă - Șabat – atunci în după-amiaza celei de a doua zile) și a recitării unei binecuvântări și a câtorva poeme sinagogale, aruncând apoi păcatele în apă (respectiv scuturând buzunarele); este renumitul *Tașlih*.

Să ajute Bunul Dumnezeu tuturor fiilor lui Israel, precum și tuturor oamenilor, indiferent de naționalitate și religie, să fim înscrisi cu toții în Cartea Vieții cu un an bun, cu sănătate, viață lungă, bucurie, fericire, pace. ȘANA TOVA TIKATEVU VETIHATEMU, AMEN.

LUCIAN-ZEEV HERȘCOVICI

apare în Cartea proorocului Iehezkel/Ezechiel XL, 1. Talmudul Babilonian consacră anului nou (respectiv *Capului Anului*) un tratat întreg, numit *Roș Hașana*, în care sunt menționate patru zile de an nou: 1 Nisan (respectiv prima zi a primei luni a calendarului ebraic, an nou religios și începutul primăverii); 1 Tișrei (anul nou civil, al regilor, considerat ziua încoronării regilor și implicit a lui Dumnezeu, Regele Universului); 1 sau 15 Șvat (anul nou al pomilor); 1 Elul (anul nou al animalelor). Ziua de 1 Tișrei este și cea a lecturii publice a Torei de către Ezra Scribul în fața poporului lui Israel, fapt povestit în Cartea biblică Nehemia VIII, 1-10. Înțelepții din Talmud au considerat ziua de *Roș Hașana* ca fiind ziua creației lumii de către Dumnezeu. De aceea, ea este considerată prima zi a anului care începe. Această zi este celebrată până în prezent, căpătând aspecte speciale stabilite de normele halahice pe baza prescripțiilor biblice și explicațiilor din Talmud. În prezent, *Roș Hașana* (*Capul Anului*), anul nou, este celebrat două zile (1 și 2 Tișrei), datorită nesigurantei începutului serii pe baza lunățiilor. *Roș Hașana* este o sărbătoare în care sunt respectate norme halahice legate de interdicerea lucrului, de mese festive în seara de ajun și la prânz, deși rugăciunea de Hallel (Lăudarea lui Dum-

oamenilor, există trei categorii: cei drepti cu adevărat, care sunt înscrisi în Cartea Vieții cu un an bun de *Roș Hașana*; cei medii, majoritatea oamenilor, care sunt înscrisi în Cartea Vieții de *Roș Hașana*, dar a căror soartă se pecetluiește de *Iom Kipur*; cei păcătoși, a căror soartă în anul care începe este pecetluită definitiv în ziua de *Hoșana Raba*. Observăm că nu este vorba numai de evrei, ci de toți oamenii. Rugăciunea are forma unei cereri de luare în judecată de către Judecătorul Suprem, Creatorul Lumii. Rugăciunea este făcută la plural: este aspectul ei colectiv, pentru tot poporul lui Israel și pentru toți oamenii. Ideea amintirii greșelilor și a pocăinței apare încă din luna care precede *Capul Anului*, respectiv din luna Elul, considerată luna pocăinței. Evreii din comunitățile orientale și sefarde (sau de origine orientală și sefardă) recită rugăciunea de iertare (*Slihot*) zilnic începând de la 1 Elul, iar evreii așkenazi în ultima săptămână a lunii Elul. Dar a cere iertare pentru greșelile comise nu este suficient: cererea de iertare trebuie să fie însoțită de actul corijării individuale, atât morale cât și faptice. În anul nou care începe trebuie evitate greșelile comise în anii precedenți. Evreul se roagă pentru un an bun, pentru înscrierea cu un an bun în Cartea Vieții. Aceasta este esența celebrării anului nou

Noi specialiști în studii iudaice

Finalizarea unei cercetări științifice este un lucru demn de laudă și un motiv de bucurie, dar poate mai cu seamă în domeniul studiilor iudaice, încă „mai rar” la noi. Printre cei care au obținut recent titlul de master în „Cultură și civilizație ebraică”, bucurându-se de o largă apreciere la susținerea lucrărilor, se numără colegii noștri **Eva Galambos** și **Dan Druță**. Ei au finalizat programul de master organizat de Centrul de Studii Ebraice al Universității din București în cadrul Facultății de Litere.

Eva Galambos a susținut disertația *Evreii europeni și dezvoltarea capitalismului: de la evreul de curte la bancherul modern, sec. XVI-XIX.*, coordonator fiind prof. dr. Carol Iancu. Dan Druță a prezentat lucrarea *Evreii din Bucovina și Conferința de limbă idiș de la Cernăuți (30 septembrie – 4 august 1908)*, coordonată de dr. Camelia Crăciun. Felicitări și la cât mai multe articole și lucrări reușite! (D.M.)

ȘTIINȚĂ ȘI RELIGIE (II)

Ca oameni, simțim nevoia să căutăm explicații. Dorim să cunoaștem cauza celor ce se întâmplă în jurul nostru. Deseori ne întrebăm: de ce? Dacă nu primim nici un răspuns, rămânem neliniștiți. Dacă primim mai multe răspunsuri, devenim contrariați. Ne simțim bine când la fiecare întrebare avem un răspuns.

Copilăria mi-am petrecut-o într-o casă de medici. Țin minte cum, în cazurile în care cauza decesului nu era găsită oamenii spuneau: „N-o avut zile”. Doreau să spună că nu i-a dat Dumnezeu zile, dar numele Domnului era periculos de rostit în acele vremuri tulburi.

Aceasta este percepția teologică a celor mai mulți dintre noi. În primul rând, căutăm explicații raționale. Ceea ce nu reușim să explicăm atribuim Divinității. Aceasta a fost și reacția vrăjitorilor egipteni care, confrunțați cu plaga păduchilor pe care nu au reușit să o imite, au recunoscut că este „Degetul Domnului” (Exod 8:15).

Această percepție teologică și-a găsit chiar un nume. Matematicianul și teologul scoțian Henry Drummond a denumit-o în anul 1984 „God-of-the-gaps”. În română s-ar putea traduce „Dumnezeu-al-lacunelor”. Fenomenele pe care le înțelegem le atribuim legilor naturii, iar cele pe care nu le înțelegem le atribuim Divinității.

În perioada medievală, în care lacunele erau mari și progresul științific foarte lent, această percepție era

răspândită și chiar foarte eficientă. Doar în momentul în care descoperirile științifice au început să acopere unele din aceste lacune, iar Divinitatea a fost „nevoită” să se retragă, au început conflictele. Acestea au dus la un șir aproape invariabil de „victorii” ale științei asupra religiei.

Ca exemplu, Toma de Aquino a atribuit mișcarea ordonată a planetelor, care nu avea atunci nici o explicație, unor îngeri. Newton, care a descris această mișcare pe baza legilor gravitației, a închis această lacună și s-a dispensat de acești îngeri.

Acest lung șir de victorii ale oamenilor de știință asupra teologilor le-a adus o bună reputație și, împreună cu ea, nu puțină îngâmfare. Unii dintre ei chiar au crezut că vor reuși să închidă toate lacunele, ceea ce, după părerea lor, ar fi totala lor victorie.

O analiză mai atentă dezvăluie că ideea unui Dumnezeu-al-lacunelor, deși intuitiv acceptabilă, este lipsită de orice bază. Faptul că nu știm înseamnă doar că... nu știm. Poate odată vom ști, poate nu vom ști niciodată, poate cauzele fenomenului nu sunt accesibile unei investigații, poate chiar mintea de om nu este capabilă să înțeleagă fenomenul. Nici unul din aceste cazuri însă nu justifică să atribuim acest fenomen Divinității. Când nu știm, trebuie să avem curajul intelectual să recunoaștem

că nu știm, fără să căutăm paliative.

O analiză mai atentă a ceea ce numim „cauză” ne arată că două sensuri diferite se ascund în spatele acestui cuvânt. Există o cauză sau mai degrabă un șir de cauze pe planul realității palpabile. Cauza decesului poate fi un accident de circulație. Cauza accidentului poate fi încălcarea limitei de viteză. Cauza încălcării limitei de viteză poate fi graba. Așa putem continua, nu până la infinit, pentru că vom ajunge la momentul în care va trebui să recunoaștem că nu știm.

Există însă și alt fel de cauză, ceea ce în termenii Cabalei se numește „cauza tuturor cauzelor”. Fiecărui om îi este hărăzit un număr de zile. Pentru ca firul vieții să fie curmat la momentul potrivit, este pregătită o cauză și, în spatele ei, un șir întreg de cauze. Dar cauza profundă a tuturor este voia Domnului.

Aceasta este percepția teologică a iudaismului și este perfect compatibilă cu progresul științific. În momentul în care Newton a înțeles cauza mișcării planetelor, s-a schimbat doar faptul că... înțelegem mișcarea planetelor. Fie că înțelegem fenomenul, fie că nu îl înțelegem, cauza lui profundă rămâne voia Domnului. Dimpotrivă, cu cât înțelegem mai mult, cu atât rămânem mai uimiți de profunzimea înțelepciunii cu care Creatorul își conduce creația.

Rabin RAFAEL SHAFER

COMEMORAREA POGROMULUI DE LA IAȘI DIN 1941

(Urmare din pag. 1)

Ceremonia comemorativă din Cimitirul Păcurari a fost deschisă de președintele Comunității Evreilor din Iași, ing. *Abraham Ghiltman*, care, după ce a salutat asistența, a făcut o succintă prezentare a desfășurării pogromului de la Iași, considerat "primul pogrom gigant de la începutul celui de-al doilea război mondial":

"Comemorăm astăzi 72 de ani de la unul dintre cele mai sângeroase pogromuri de pe teritoriul României, din timpul celui de-al doilea război mondial. Numărul exact al victimelor nu poate fi precizat deoarece nu s-au numărat peste tot victimele înhumate. În anii trecuți au mai fost găsite încă 36 de victime, cu vârste între 2 și 80 de ani, în pădurea Vulturii din comuna Popricani. Nu se știe dacă nu mai sunt și alte locuri în care să fi fost înhumate alte victime.

La începutul celui de-al doilea război mondial, în Iași locuia o foarte numeroasă populație evreiască. Din cei cca. 90.000 de locuitori ai orașului, peste 50.000 erau evrei. Declanșarea masacrului asupra evreilor a pornit de la un telefon dat de conducătorul guvernului român, generalul Ion Antonescu, în dimineața zilei de 27 iunie 1941, colonelului Constantin Lupu, comandantul Garnizoanei Iași, când i-a ordonat acestuia «să curețe Iașii de populația sa evreiască». Atunci a început prigoana prin scoaterea evreilor din case și uciderea lor în plină stradă, după care au fost jefuiți de bunuri. În dimineața zilei de 29 iunie 1941, în «Duminica aceea», unii au fost scoși din case, adăposturi sau alte locuri unde se găseau, unii au fost ucși pe străzi, iar majoritatea au fost arestați și duși sub escortă, cu mâinile ridicate, sub amenințarea armelor, la Chestura de poliție. La poarta de intrare în curtea Chesturii arestații trebuiau să treacă printr-un cordon format atât din soldați români și germani, cât și civili, toți înarmați cu bâte și răngi. Cei loviți în cap mureau pe loc, cu capetele sfărâmate. Cei care erau loviți în alte părți ale corpului au fost înghesuși în curte și ucși apoi cu rafale de mitralieră.

În zorii zilei următoare, supraviețuitorii au fost încolonați și duși la gară, unde au fost înghesuși în Trenurile morții, două garnituri de tren cu vagoane de marfă pregătite dinainte, în sensul că aveau ferestrele închise și bătute în cuie. Una din garnituri s-a plimbat cca. 9 ore între Iași și Podu Iloaiei, iar cea de-a doua s-a plimbat pe traseul Iași-Tg. Frumos-Roman-Călărași.

Dacă am arătat că la Pogrom au participat pe lângă militari români și germani, jandarmi, polițiști și unii civili antisemiți, nu avem voie să nu-i amintim și pe aceia care au încercat și de multe ori au reușit să-și salveze semenii, unii chiar cu prețul vieții, cum au fost preotul Grigore Răzmeriță, ing. Petre Naum, muncitorul strungar Ioan Gheorghiu și alții, care au rămas anonimi. De asemenea, în rândul salvatorilor s-au numărat Viorica Agarici, președinta Organizației de Cruce Roșie din Roman, ing. Grigore Profir, farmacistul Dumitru

Beceanu, avocata Veronica Zosin Gorgos, comisarul de poliție Șuvei, comisarul Mircescu, preotul Paul Teodorescu și mulți alții, rămași anonimi. Din păcate, acum, în această perioadă de democrație, au început să reapară anumite manifestări antisemite anonime pe unele bloguri.

De aceea sarcina noastră este de a comemora victimele acestui pogrom, de a arăta ce s-a întâmplat atunci pentru ca asemenea orori să nu se mai poată repeta.

Să ne rugăm ca bunul Dumnezeu să-i odihnească în pace pe martirii noștri și să spunem cu toții: Amin."

Prefectul județului Iași, ing. *Romeo Olteanu*, a subliniat în cuvântul său: "Ororile pogromului de la Iași nu trebuie uitate, indiferent câți ani au trecut de atunci. Să încercăm să milităm împreună împotriva oricăror manifestări extremiste, să combatem xenofobia, antisemitismul, rasismul sub orice formă. Să întreprindem acțiuni comune de colaborare și cunoaștere reciprocă pentru că numai prin astfel de acțiuni putem promova buna înțelegere și prietenia."

E.S. *Dan Ben-Eliezer*, ambasadorul Statului Israel în România, a cărui familie, pe linie maternă, a trecut prin momentele tragice ale pogromului de la Iași, a arătat: "Să educăm tinerii în spiritul libertății și al toleranței. Azi, la această comemorare, promitem solemn să nu uităm și binecuvântăm memoria martirilor noștri."

Viceprimarul municipiului Iași, ing. *Mihai Chirica*, a spus: "Discutăm constant despre ce a fost, despre tragismul acelor momente dar nu abordăm și cauzele celor întâmplate atunci și ce trebuie făcut ca să nu se mai repete. Din păcate, încă și acum mai există provocări prin care se încearcă readucerea antisemitismului pe tapet și negarea acelor tragice momente ale istoriei."

Încercând să explice de ce este necesar să ne întâlnim an de an pentru comemorarea martirilor, vicepreședintele F.C.E.R., ing. *Paul Schwartz*, președinte al Comunității Evreilor din București, a subliniat faptul că "din păcate, lumea uită, istoria are tendința de a se repeta iar lipsa de educație, de cunoaștere poate avea consecințe extrem de grave în planul raporturilor interetnice și interumane, în

general." Privind parcela cu mormintele militarilor căzuți în primul război mondial, a amintit de cei 882 de eroi militari evrei, morți pentru făurirea României Mari, și a menționat că ei și-au dat viața pentru țară deși nu erau recunoscuți oficial ca cetățeni ai ei. Printre aceștia s-au aflat și trei unchi ai săi, pe linie paternă, căzuți în luptele din zona Moldovei.

De asemenea, privind monumentul ridicat în memoria victimelor din pădurea Vulturii, a mulțumit istoricului Adrian Cioflâncă și colaboratorilor săi, care printr-o cercetare sistematică și laborioasă au reușit să descopere groapa comună de la Popricani.

Ing. *Paul Schwartz* a vorbit și despre ceremonia de comemorare ce a avut loc cu ocazia Zilei Eroilor, la monumentul din fața Ministerului de Interne, unde s-au oficiat slujbe de pomenire conform religiilor creștină, mozaică și musulmană și, în contrast, a amintit despre comemorarea de la monumentul din Cioflăceni (Snagov), unde s-au cântat cântece legionare.

În mesajul transmis de *IPS Teofan*,

și cu onorul militar.

În continuare, în prezența reprezentanților autorităților locale, s-a oficiat serviciul religios și s-au depus coroane de flori și la Monumentele din Cimitirele Evreiești din Podu Iloaiei și Târgu Frumos, unde sunt înhumate în gropi comune 1.200 și, respectiv, 650 de victime.

SĂ NU NE UITĂM NICIODATĂ MARTIRII ȘI MEMORIA LOR SĂ FIE ÎN VECHI BINECUVÂNTATĂ! – este mesajul cu care s-au încheiat comemorările din 30 iunie 2013 de la Iași, Podu Iloaiei și Târgu Frumos.

Un semn de neuitare ne este propus și de conceptul cultural artistic al artistului plastic Vasile Leondar, susținut de Universitatea Apollonia din Iași, concept constând dintr-o sculptură în bronz de dimensiuni monumentale, purtând titlul "NEVER AGAIN" vagonul morții!

Artistul propune expunerea temporară a acestei lucrări în marile orașe europene din care au fost imbarcați evreii în Trenuri ale morții spre lagărele de exterminare naziste iar destinația finală este muzeul Holocaustului din Auschwitz.

MARTHA EȘANU

Alegeri la Comunitatea Evreilor din Bacău

La 23 iunie a.c., membrii comunității evreiești băcăuane și-au ales un nou președinte, în urma dispariției regretatului *Hari Vigdar z.I.* Au candidat președintele interimar, ing. *Izu Butnaru*; omul de afaceri, ing. *Iancu Mandler*; reprezentantul CAPI și oficiar de cult local, ing. *Hainrich Brif*. Au participat secretarul general al F.C.E.R., ing. *Albert Kupferberg*, și responsabilă cu relații intercomunitare, ing. *Mirela Așman*.

Ing. *Iancu Mandler* a susținut: necesitatea creării unei echipe de conducere care să acționeze cu o mai mare independență a comunității față de Federație, desființarea vechiului sediu al C.E. Bacău și construirea unui restaurant ritual, a unui club, a unui dispensar medical și a unui magazin cașer la Bacău. Ing. *Izu Butnaru* a prezentat realizările C.E. Bacău în ultimul an și situația demografică a comunității. Ing. *Hainrich Brif* a pledat pentru întărirea comunității printr-o mai largă participare la activitățile sale a tuturor membrilor ei și pentru reconcilierea între candidați, în interesul general al comunității.

Dintre intervențiile alegătorilor, demnă de menționat a fost poziția lui *Freddy Abramovici*, care a subliniat faptul că „Federația are suficiente fonduri pentru refacerea sediului comunitar din Bacău”. Secretarul general al F.C.E.R., *Albert Kupferberg*, a răspuns întrebărilor din sală. În urma voturilor liber exprimate, ing. *Izu Butnaru* a fost ales președinte al comunității. Ing. *Hainrich Brif* a fost numit secretar de către Comitetul de conducere al comunității.

Correspondent HAINRICH BRIF

La Moghilev, un grup de foști deportați au comemorat victimele

În urmă cu o lună, un grup de foști deportați în Transnistria, proveniți din România și Israel, a vizitat locurile unde în timpul celui de-al doilea război mondial, a funcționat lagărul de la Moghilev, ne-a informat într-o scrisoare ing. *Fincu Leizerovici*, din Brașov. Copil fiind, el a fost deportat acolo cu familia, a trăit în lagăr în condiții cumplite și a supraviețuit numai fiindcă a reușit să-și găsească de lucru la unitatea militară care îi păzea pe deportați. De multă vreme, ing. *Leizerovici* a dorit să revină în aceste locuri pentru a ridica un monument în memoria celor morți în lagăr. În această vară, prin forțe proprii, donații de la supraviețuitori și cu un ajutor din Statele Unite, un mic grup de persoane din Israel și delegați ai F.C.E.R. a ajuns la cimitirul de la Moghilev. La ceremonia religioasă în memoria victimelor, la care a participat și rabinul Menahem Lihstein, din Vinița, au fost de față și 10 persoane din comunitatea locală care i-au sprijinit pe foștii deportați cu multă căldură. Semnatarul scrisorii a reușit să găsească în acest cimitir mormântul matusii lui.

Ing. *Fincu Leizerovici* speră ca din banii adunați să realizeze cât mai curând un monument dedicat victimelor de la Moghilev.

mitropolitul Moldovei, se arată: „Avem datoria de a nu uita istoria și nici numele nici unei victime de atunci. Să păstrăm mereu vie memoria lor!”

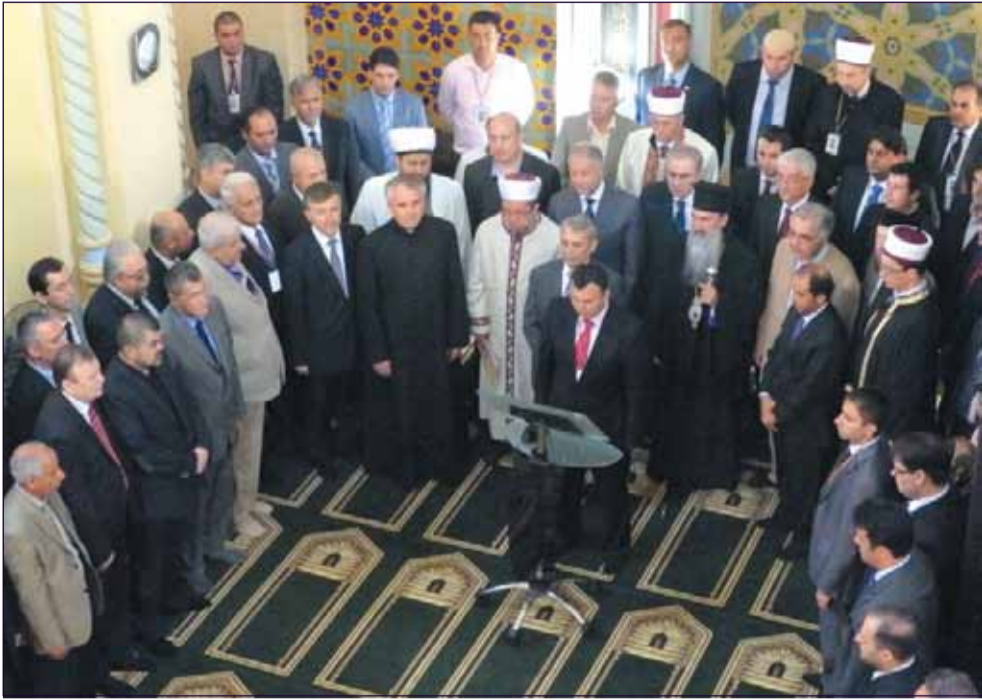
“29 iunie 1941 – *Duminica aceea* – rămâne pentru totdeauna înscrisă în istoria României și anul acesta se împlinesc 9 ani de când Guvernul României și-a asumat răspunderea pentru cele întâmplate atunci”, a precizat dr. *Alexandru Florian*, directorul Institutului “Elie Wiesel”, care a arătat că “trebuie să facem totul ca memoria oficială să prezinte istoria așa cum a fost.”

Vorbind din adâncul sufletului său îndurerat, *Marcel Fișel*, supraviețuitor al Trenului morții Iași - Podu Iloaiei, a subliniat că de 72 de ani nu s-a șters nimic din mîntea sa și amintirea acelor groaznice clipe îi este mereu vie și îl frământă permanent. “Pentru a nu se uita, pentru ca Pogromul de la Iași să rămână în memoria colectivă trebuie studiat Holocaustul în școli iar tînăra generație să poată învăța din greșelile trecutului,” a spus el.

Rabinul Șlomo Tobias și juristul Albert Lozneau au oficiat serviciul religios în memoria victimelor.

Ceremonia s-a încheiat, în fața Monumentului Pogromului de la Iași și a gropilor comune, cu depunerea de coroane de flori

„CREDINȚA TREBUIE SĂ NE APROPIE, NU SĂ NE ÎNVRĂJBEASCĂ”

Dacă cineva ar fi încercat să găsească un moto pentru centenarul primului serviciu religios în Moscheea regală „Carol I” din Constanța, poate s-ar fi oprit la: „apropierea de Dumnezeu se realizează prin apropierea de oameni”. Fiindcă ceremonia a avut darul să reunească sub cupola aceluiași lăcaș de cult oameni de diverse etnii și confesiuni. Oameni, pur și simplu, mai presus de rang: oficialități centrale și locale, membri ai comunității musulmane din Constanța, lideri laici și spirituali ai altor culte, diplomați, conducători ai lumii musulmane din Balcani, Europa Centrală și de Est, Federația Rusă ș.a. Spunea unul dintre promotorii ecumenismului în lume, cunoscutul Rabin newyorkez Arthur Schneier, cu rădăcini familiale în România: „toți suntem copiii lui Dumnezeu”.

La eveniment a participat vicepreședintele F.C.E.R. și președinte al C.E.B., ing. Paul Schwartz, invitat de Muftiatul Cultului Musulman din România, personal, de Șeful Cultului Musulman din România, Muftiul Muurat Iusuf. Gestul a dat o nouă acoperire afirmației din alocuțiunea de deschidere a Muftiului: „preocuparea instituției noastre este de a dezvolta relațiile cu celelalte culte [...], fapt ce va contribui la o înțelegere mai bună a problemelor cu care ne confruntăm fiecare dintre noi, un schimb de experiență în ce

privește valorile culturale”.

La ora la care sunt vehiculate clișee de tipul „războiul civilizațiilor”, „invadarea Europei (occidentale) de...”, cultivându-se iritarea față de prezența imigranților est-europeni, asiatici, africani etc, se face confuzia între radicalismul islamic și populația musulmană, iată că mesajul anti-discriminare al primului ministru Victor Ponta, transmis de secretarul de stat al Secretariatului pentru Culte, Victor Opaschi, a formulat corect ecuația: „Nu este permis să acceptăm atitudini discriminatorii din orice parte ar veni ele. Credința trebuie să ne apropie, nu să ne învrăjbească!”.

Printre invitații speciali – prefectul Eugen Bola, viceprimarul Municipiului Constanța, Decebal Făgădău, ÎPS Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului, Monseigneur Ieronim Iacob, Vicar Episcopal. Evenimentul a fost onorat de E.S. Ömür Şölenil, ambasadorul Turciei în România. Serviciul religios, oficiat de Muftiul Muurat Iusuf, a fost urmat de simpozionul „Islamul din România – punte de legătură între Balcani și lumea euro-atlantică, conviețuire interreligioasă în spiritul valorilor sacre ale celor trei mari religii monoteiste”, cu participarea unor personalități culturale românești. Oaspeții de onoare au primit plachete aniversare. (I.D.)

Revista “MENORA”

A apărut noul număr al revistei “Menora”, pe luna mai, în coordonarea președintelui Comunității Evreilor din Focșani, Mircea Rond. Aceasta include interesante articole pe diverse teme, știri din țară și din Israel, o rubrică de informații juridice, sfaturi naturiste, precum și secțiunea Info Club, dedicată ultimelor evenimente comunitare, dintre care pot fi amintite participarea la Expoziția de Artă Plastică „Peisaj 2013”, o dezbateră realizată cu prilejul comemorării binecunoscutului scriitor de limbă idiş, Şalom Alechem, precum și invitația la prezentarea proiectului *Multiculturalitate româno-evreiască*, coordonat de profesoara Iliescu Luminița. Evenimentul a fost organizat de Primăria Panciu și de Liceul Tehnologic Al. I. Cuza. E.S. Dan Ben-Eliezer, ambasadorul Statului Israel în România, a fost unul dintre invitații de onoare. Succes și la cât mai multe ediții!

DAN DRUȚĂ

Un reformist în fruntea Federației Comunităților Evreiești din Ungaria

La 27 iunie a.c., adunarea generală a MAZSIHISZ (Federația Comunităților Evreiești din Ungaria) l-a ales ca președinte pe inginerul economist Andras Heisler. Alegerea unui nou lider al comunității din Ungaria a fost determinată de votul de neîncredere dat luna trecută vechii conduceri a MAZSIHISZ. Nemulțumirile au fost cauzate de problemele economice, de lipsa transparenței și deschiderii Federației față de alte organizații evreiești și de stilul de muncă al vechiului președinte, Peter Feldmayer, considerat cam autocratic și individualist, au declarat presei ungare membri ai conducerii MAZSIHISZ.

Andras Heisler a mai îndeplinit această funcție între 2003-2005 dar a fost obligat să-și dea demisia, din cauza încercărilor de a clarifica o serie de aspecte ale activității MAZSIHISZ. Dintre cei patru candidați, Heisler a obținut 59 de voturi, din 107, cu mult peste majoritate, astfel că nu a mai fost nevoie de un al doilea tur de scrutin.

După alegeri, noul președinte a declarat că dorește

să introducă o serie de reforme în munca organizației, în primul rând să întărească aspectul ei federativ deoarece până acum MAZSIHISZ a preluat o serie de funcții care aparțin comunităților. El vrea să pună accentul mai puțin pe aspectul religios deoarece aceasta este sarcina comunităților. MAZSIHISZ include orientările ortodoxă, neologă și status quo ante. De asemenea, caracterul de federație trebuie să se manifeste și în sarcinile de apărare a intereselor, de reprezentare și repartizare a resurselor.

Un alt obiectiv foarte important, a afirmat Heisler, va fi deschiderea și colaborarea Federației cu alte organizații evreiești laice, civile. Într-o convorbire la postul de televiziune ATV, Heisler a declarat că MAZSIHISZ ar trebui să fie o organizație-umbrelă care să cuprindă toate organizațiile evreiești ungare din toate domeniile – cultural, social, profesional etc. De asemenea, trebuie normalizate și relațiile cu comunitățile evreiești care nu

aparțin MAZSIHISZ. El s-a referit la comunitățile reform și la Comunitatea Israelită Unitară din Ungaria (EMIH). Noua lege a cultelor, din 2011, recunoaște oficial în Ungaria trei organizații de cult: MAZSIHISZ, EMIH (Statu quo ante) și Comunitatea Israelită Ortodoxă Autonomă din Ungaria. Potrivit legislației, și resursele guvernamentale pentru cultul mozaic sunt împărțite între cele trei comunități.

Heisler a mai spus că prima măsură luată a fost lansarea unui control economic atotcuprinzător privind activitatea MAZSIHISZ, pentru a înlătura toate suspiciunile și zvonurile legate de administrarea organizației. El ar dori să înceapă activitatea cu o pagină nouă și să realizeze o colaborare cât mai extinsă cu organizațiile evreiești din Ungaria, pe baza intereselor comune care le apropie.

EVA GALAMBOS

“Iulie însângerat” - noi dezvăluiri privind Holocaustul românesc

Blutiger Juli (Iulie însângerat) - Războiul de exterminare dus de România și genocidul uitat al evreilor din 1941 (Editura Ferdinand Schöningh, Paderborn, München, Wien, Zürich, 2013) - este o nouă lucrare care se ocupă de istoria Holocaustului românesc. Autorul, dr. Simon Geissbühler, diplomat elvețian, istoric și politolog, expert al istoriei și politicii est-europene cu un interes deosebit față de evreii din România, oferă o descriere amănunțită a celor întâmplate cu evreii în Basarabia și Bucovina în lunile iunie și iulie 1941, după ce România a declarat război URSS și armata română a intrat în aceste regiuni. Izvoarele consultate cuprind arhive militare germane, documente ale Muzeului Memorial al Holocaustului de la Washington, arhive românești și din Republica Moldova, cele de la Yad Vashem din Ierusalim, Arhiva de istorie vizuală Elie Wiesel, California, și multe altele.

Cuprinsul cărții este elocvent. Autorul face o trecere în revistă a condițiilor în care în România interbelică s-a dezvoltat antisemitismul pe care îl explică, printre altele, prin “falimentul României Mari”, evenimentele dramatice din Bucovina de nord și Basarabia de nord. Stabilind o așa-numită “cronologie a masacrului uitat din iulie 1941”, prezintă cine au fost făptașii, complicii și profitorii acestor acțiuni, victimele, subliniind în încheiere faptul că este vorba de un capitol uitat al istoriei Holocaustului românesc.

Autorul susține că masacrele întreprinse în nordul Basarabiei și în Bucovina recucerite, cărora le-au căzut victimă, după calculele sale, cel puțin 43.500 de evrei, au fost săvârșite de armata română, ajutată aproape peste tot de populația ucraineană. Referindu-se, anterior, și la pogromul din Iași, el arată că, deși autorii pogromului au fost români, o unitate a armatei germane veghea atent în afara orașului, probabil pentru a interveni în

cazul că evreii ar fi opus rezistență, ceea ce nu s-a întâmplat. Aceste masacre, subliniază Simon Geissbühler, erau o urmare firească a agitației antisemite susținute în România, în anii interbelici. Ele au avut loc la intrarea trupelor respective în localitățile urbane sau rurale basarabene și bucovinene enumerate de autor, peste tot însoțite și motivate de jefuirea averii evreilor. Chiar și cei care nu au participat la acele masacre și jafuri au avut de câștigat din exterminarea sau alungarea peste Nistru a populației evreiești din localitățile lor. Siluirea, apoi uciderea femeilor evreice (înfăptuite în prezența soților lor imobilizați) precum și a fetelor lor, exterminarea fără milă, cu sânge rece a copilașilor evrei, tot în văzul părinților, completează lungul șir de crime comise și făcute uitate. Cele 22 de fotografii luate la fața locului de către autor precum și cele obținute de la Yad Vashem, ilustrând existența gropilor comune și distrugerea sinagogilor, servesc drept mărturie pentru acele întâmplări cumplite.

Nimic nu mai amintește că în aceste locuri au trăit evrei – ca și cum nici n-ar fi existat. Scopul declarat de autor cu scrierea acestei cărți nu era de a ridica un monument în amintirea acelei populații exterminate, ci de a prezenta asasinarea evreilor în regiunile recucerite și controlate de România în vara anului 1941. El dorește să-și completeze opera cu studierea altor localități din regiune rămase neexplorate, precum și a memoriilor și altor materiale existente în orașele din regiune.

O carte impresionantă prin obiectivitate, rigoare științifică, imensitatea surselor cercetate și tristul adevăr scos la iveală de un autor imparțial și cu atât mai credibil.

Dr. Simon Geissbühler a fost invitatul ediției din acest an a “Bookfest” și a citit fragmente din această lucrare.

EVA TUȚUI

Originari din România decorați cu distincția „IAKIR HA ERDA”

Distincția „Iakir Ha Erda” pe 2013 a fost acordată în cadrul unei ceremonii, desfășurate la Beer Sheva, unor personalități originare din România care s-au remarcat în viața socială, științifică, economică din Israel și din lume. Printre laureați se numără președintele Centrului pentru supraviețuitorii Holocaustului din România, Colette Avital – Israel, prof. univ. dr. Carol Iancu, de la Universitatea din Montpellier – Franța, profesori la Universitatea „Ben Gurion” din Beer Sheva, oameni de afaceri. La ceremonie au participat: Itzhak Aharonovici, deputat în Knesset, E.S. Edward Iosiper, ambasador, atunci, al României în Israel, Ruvic Danilovici, primarul orașului Beer Sheva, Zeev Schwartz, președintele HOR, prof. univ. dr. Nathan Cohen, președintele Filialei HOR – Beer Sheva și Neghev. Ceremonia s-a încheiat cu un program artistic susținut de Nansy Brandes și invitații săi, sub genericul „Viața e frumoasă”.

DONAȚII ALE ORIGINARILOR HÂRLĂOANI DIN ISRAEL PENTRU RENOVAREA SINAGOGII DIN HÂRLĂU

Comitetul pentru renovarea Sinagogii din Hârlău s-a reunit, nu demult, la Congresul originarilor hârlăoani din Israel, prilej cu care a fost lansată cartea profesorului Carol Iancu „Istoria comunității evreiești din Hârlău” și a fost proiectat un film pe aceeași temă, realizat de Filip Faibiș. Au fost colectate donații pentru renovarea Sinagogii sus amintite.

Coresp. prof. univ. dr. Nathan Cohen
Președintele Filialei HOR – Beer Sheva și Neghev

Forumul Global pentru Combaterea Antisemitismului

VECHEA PROBLEMĂ ÎN HAINE NOI

Ura față de evrei – antisemitismul – e o problemă ce continuă să fie actuală, chiar după Holocaust, omenirea fiind departe de a-și învăța lecțiile propriei istorii, chiar și cele mai dure... Antisemitismul este adesea doar vârful icebergului, iar ideologiile și regimurile care promovează ura față de o altă religie, etnie sau grupare de orice fel sfârșesc prin a face victime în rândul tuturor popoarelor. Istoria demonstrează că antisemitismul e o chestiune care nu-i privește doar pe evrei, ci e un „termometru” destul de exact al disfuncționalității unei societăți. Combaterea sa ar trebui să fie nu doar preocuparea evreilor, ci și a tuturor celor care speră că o lume mai bună e posibilă... A 4-a Conferință internațională a Forumului Global pentru Combaterea Antisemitismului s-a desfășurat la Ierusalim, în perioada 28-30 mai, cu sprijinul Ministerului Afacerilor Externe și al Ministerului pentru Relații cu Diaspora din Israel. La eveniment au participat diplomați și reprezentanți ai mai multor state, lideri religioși, reprezentanți ai unor organizații evreiești internaționale. Federația Comunităților Evreiești din România a fost reprezentată de Liviu Beris, președintele Asociației Evreilor Români Victime ale Holocaustului (AERVH), care ne-a acordat un interviu.

DIANA MEDAN: Care au fost cele mai intens dezbătute subiecte la acest forum?

LIVIU BERIS: Dezbaterile au vizat două categorii de antisemitism existente astăzi: cel devenit clasic, care se referă la evrei ca individualități – acea ură nejustificată pe care o întâlnim, din păcate, din antichitate și până în prezent, dar și noul antisemitism, care se referă la statul Israel și la încercarea de a-l deligitimiza, izola sau condamna în permanență, transformându-l într-un fel de „evreu între state”. O atenție deosebită s-a acordat celor mai noi mijloace tehnice de comunicare în masă, prin internet, folosite adesea pentru răspândirea nu doar a prejudecăților legate de evrei, dar și a urii între oameni în general. Și așa cum se știe, tot ce e rău se răspândește mult mai rapid ca binele...

- Cum poate fi combătut antisemitismul în România?

- Unul din grupurile de lucru a fost dedicat antisemitismului în fostele țări comuniste, fosta URSS și estul Europei, inclusiv România, la care am participat alături de Marco Maximilian Katz, director al MCA (Centrul de Monitorizare și Combatere a Antisemitismului în România). S-a constatat că în aceste țări nu se mai poate vorbi de un antisemitism sponsorizat, de stat, în schimb au apărut grupuri neonaziste sau de extremă dreaptă, având antisemitismul drept factor important în arsenalul lor.

A fost relevat totodată un alt factor comun al acestei zone: legislații inadecvate pentru combaterea propagării urii. Și în România este necesară îmbunătățirea acestei legislații.

O altă problemă majoră o constituie însuși modul în care sunt pregătiți cei care trebuie să aplice legea. Viitorii magistrați studiază problemele clasice de drept penal și civil, dar în programă nu și-au găsit încă loca subiecte cum este cel referitor la discriminările pe motive etnice sau chiar cele legate de istoria Holocaustului și a negării Holocaustului ca mod de manifestare a unui antisemitism virulent. Fără această cunoaștere, se poate ajunge la erori judiciare grave, care nu vor face decât să întărească antisemitismul, întrucât „e voie de la-mpărăție”... Dacă înainte de cel de-al Doilea Război Mondial antisemiții puteau invoca faptul că discută doar

despre ceva teoretic, după Holocaust, a fi antisemit, atunci când știi că acesta a dus la exterminarea unor oameni nevinovați, nu-și mai poate găsi nici o scuză.

Iată de ce trebuie să insistăm pentru introducerea obligatorie în programa de învățământ liceal și în special în programa diverselor facultăți care permit ulterior ocuparea de posturi în domeniul de interes public – precum academii de poliție, facultăți de drept, de sociologie etc. – a materiilor legate de istoria Holocaustului, de antisemitism și discriminare, în general.

- În cazul vătămarilor directe sau al profanărilor de morminte, spre exemplu, lucrurile sunt clare, dar în cazul antisemitismului verbal sau imagistic, al celui virulent pe internet, promotorii săi spun că au dreptul să-și exprime o opinie... și atunci?

- Sigur că libertatea de exprimare este fundamentală pentru o democrație. Când este folosită însă pentru diseminarea urii între oameni, se ajunge la situația paradoxală în care libertatea de expresie duce la instituirea anarhiei, condiție necesară și suficientă pentru instalarea diferitelor tipuri de totalitarism.

Această schemă apare adesea în istorie. Ea a existat și înaintea celei de-a doua conflagrații mondiale și în alte conjuncturi în care totalitarismul a ajuns la putere. Acest lucru ne pune pe gânduri, în condițiile în care astăzi se folosește internetul, mai ales de către tineri. E greu, dar trebuie găsite mijloace de combatere a unor tendințe extremiste, în sensul de a posta articole cu argumente foarte clare, care să demonstreze efectele nocive ale aplicării unor idei, pornind de la exemplele răului făcut de astfel de idei în trecut. Toate religiile, mai cu seamă cele mono-teiste – iudaismul, creștinismul și islamul – predică de secole principiul „iubește-l pe aproapele tău ca pe tine însuși”, dar peste tot în lume acesta e încălcat mai mereu. Cred că e foarte important să reușim să răspândim însușirea respectului pentru celălalt, indiferent cine e acesta. Iubirea

pentru „celălalt” este, de fapt, iubirea pentru tine, fiindcă tu, ca om, ai nevoie de „celălalt”.

- Creșterea antisemitismului pe plan internațional se leagă de virulența din zonele musulmane?

- O pondere deosebită în cadrul Forumului a fost acordată mesajelor de ură, multe și variate, răspândite în rândul populației din țările arabe și islamice, al arabilor din teritoriul controlat de Autoritatea Palestiniană, dar și al emigranților musulmani în plină creștere din țările occidentale. Conținutul acestor mesaje pornește de la unele versete din Coran în care evreii, ca și creștinii, sunt prezentați în culori negative, ca necredincioși care nu au adoptat „ultima revelație”. În prima perioadă a propovăduirii noii credințe găsim versete foarte favorabile referitoare atât la evrei cât și la creștini, denumiți „popoare ale Cărtii” (ale Bibliei). Ele sunt însă uitate de propagandiștii urii.

La Forum au participat și o serie de imami (n.r. – lideri religioși musulmani), care folosesc exact aceste citate din Coran și i-am apreciat foarte mult. Ei își dau seama că elemente chiar din Coran permit promovarea respectului și înțelegerii reciproce, dar ei reprezintă încă o minoritate în rândul clericilor musulmani. Intră în sarcina noastră de a încuraja acest dialog.

Astfel de clerici pot echilibra tendințele extremiste din rândul propriei lor religii. Și în privința Israelului modern, necunoașterea istoriei și reinterpretarea rău-voitoare provoacă mult antisemitism. La proclamarea statului evreu modern, peste 900.000 de evrei din țările arabe au fost izgoniți. Majoritatea au ajuns în Israel, unde s-au făcut eforturi pentru integrarea lor. În schimb, arabii care au ales să părăsească teritoriul noului stat nu au fost niciodată integrați în societățile

arabe unde au ajuns, ci menținuți într-o stare de sărăcie și izolare.

Pentru a-și ascunde propriul eșec al politicii lor și al neputinței de a-i integra, autoritățile respective au menținut ideea propagandistică a „israelianului prigonitor”, responsabil de situația lor. Dintre zecile de milioane de refugiați, ca urmare a modificării frontierelor în urma celui de al Doilea Război Mondial, toți ceilalți au fost integrați în societate, în țările în care au ajuns.

Astăzi, refugiații palestinieni au ajuns să fie singurii care mai au statutul de refugiat și încă mai primesc ajutoare din partea unei agenții internaționale ONU.

În schimb, nu s-au dat nici un fel de ajutoare pentru refugiați evrei din țările arabe... Paradoxal, cea mai mare speranță de viață dintre toți arabii și un nivel de trai ridicat al populației îl au arabii israelieni! Și asta fiindcă în Israel, sistemul medical avansat, protecțiile sociale, accesul la educație etc., ca în orice democrație, sunt pentru toți locuitorii, deci și pentru arabi. Democrația israeliană e exemplară, araba fiind limbă oficială, iar arabii având de la inscripții bilingve peste tot, până la libertatea de exprimare, reprezentare în Knesset (n.r. – Parlamentul israelian). Israelul e acuzat de „apartheid”, dar de la circa 140.000 de arabi la înființarea statului s-a ajuns acum la 1.400.000, – populația a crescut de 10 ori, fapt imposibil dacă ar fi fost urgisită. Anti-israelismul e menținut, din păcate, în multe centre universitare de prestigiu din lume, chiar din Europa și SUA, unde întregi programe de masterat sau de studii ale Orientului Mijlociu sunt sponsorizate de anumite grupări sau persoane radicale cu foarte mulți bani, care impun o anumită programă părtinitoare, vizând delegitimarea statului Israel.

Cele expuse sunt numai câteva din elementele care reflectă situația complexă căreia trebuie să-i facem față în combaterea antisemitismului de toate tipurile.

DIANA MEDAN

Supraviețuitori unguri ai Holocaustului care trăiesc în străinătate vor primi despăgubiri

Guvernul premierului Viktor Orban a ajuns la un acord cu Claims Conference cu privire la reluarea plății despăgubirilor pentru supraviețuitorii unguri ai Holocaustului care trăiesc în străinătate. În 2007, Ungaria s-a angajat să distribuie 21 milioane de dolari în decurs de cinci ani pentru supraviețuitori, parțial prin intermediul Claims, dar anul trecut a decis să înghețe transferul banilor. Ministerul ungar al Administrației și Justiției a declarat anul trecut că, pe baza unui raport al Claims, nu pot fi identificate persoanele care au dreptul la despăgubiri. Organizațiile evreiești din Ungaria au susținut însă că era o simplă problemă de identificare, nu de dispariție a fondurilor, deoarece unii destinați care au emigrat în Israel și-au schimbat numele.

Potrivit acordului semnat recent, guvernul ungar va relua plățile, iar Claims Conference a acceptat ca o firmă internațională de audit, KPMG, să facă un control și să elaboreze un raport care să formeze baza decontărilor făcute de MAZSÖK. (Fundatia privind moștenirea evreiască maghiară) (E.G.)

O dramă despre Detașamentul Chimistilor de la Auschwitz

În 25 iunie, la Casa Minerva din Cluj a avut loc lansarea volumului *Kémikusok* (Chimiștii), de Szives Sándor, o dramă în două acte, cu un subtitlu grăitor: *Perspectivă*

asupra lagărului de la Auschwitz, publicată de Editura Mega. Autorul ei, pe numele său real Sándor Herz, clujean de origine, a fost deportat la Auschwitz la vârsta de 17 ani. A scăpat cu viață ca prin miracol și a revenit la Cluj, unde s-a înscris la Facultatea de stomatologie. În timpul studenției, descoperindu-și vocația literară, s-a alăturat cercului tinerilor scriitori de limbă maghiară din generația *Forrás*.

Încurajat de poetul Szilágyi Domokos, cel care i-a găsit și pseudonimul literar – Szives (avându-și soriginea în numele său Herz (inimă, în ungurește Szív), avea să se remarce în paginile revistelor literare și să publice două volume de proză *Műtét* (Operația – 1963), *A skorpió jegyében* (Sub semnul scorpionului – 1974) înainte de a se stabili în Israel, unde decenii la rând a profesat stomatologia.

Drama publicată în iunie 2013, în orașul natal al autorului, este o lucrare târzie, bazată pe cumplita experiență de la Auschwitz, unde fusese în aceeași baracă cu Primo Levi. Probabil de la el a aflat și despre selecția pentru „Detașamentul Chimistilor” – petrecută în vara lui

1944, după atentatul eșuat asupra lui Hitler - și vizând alegerea, dintre *häftlingi*, a unor specialiști în chimie care urmau să lucreze la producerea benzinei sintetice. Printre acești deținuți-savanți aveau să se numere minți luminate, precum Primo Levi și Jean Amery, de altfel – protagoniști ai piesei.

Cu prilejul lansării au luat cuvântul eseista Júlia Szilágyi, autoarea prefetei, și publicistul Zoltán Tibori Szabó, președintele Fundației Minerva și redactorul cărții. Andrea Ghiță a dat citire mesajului transmis de Mike Klein, din Washington, văr și prieten al autorului, cel care a sponsorizat publicarea piesei, cu intenția de a nu se pierde și de a-l bucura pe Sándor Szives (Herz) care, din pricina bolii și vârstei înaintate, este internat într-un cămin de bătrâni din Israel. Piesa, foarte bine construită și extrem de interesantă, așteaptă să fie pusă în scenă.

Formația *Flauto Dolce* (conducerea muzicală Majó Zoltán, solistă Mihaela Maxim, instrumentiste Szabó Mária și Tóth Ágnes), invitată la eveniment, a prezentat cântece hasidice maramureșene.

ANDREA GHIȚĂ

Sunt un om fericit!

Rareori auzi astfel de cuvinte de la un om în vârstă... Aflați că eu sunt o asemenea raritate.

Și totuși, viața mea a însemnat – aproape fără întrerupere – un lung șir de interdicții, necazuri și lovituri grele. De la vârsta de 19 ani și până pe la 25, am fost confruntat cu persecuții pe criterii etnice, antisemitismul devenind în România politică de stat. Mai cu seamă în perioada legionaro-antonesciană, viața a devenit un adevărat calvar. Dat afară din facultate, trimis la munca obligatorie, împiedicat să ocup o slujbă care să-mi asigure existența și posibilitatea de a întemeia o familie – lista poate continua.

A urmat, de la 25 ani și până la 70, perioada comunistă. Altă pacoste – lipsa de libertate, frustrări și privațiuni de tot felul. Așadar, de la tinerețe și până la bătrânețe, tot vremuri vitrege, un trai amar. Poate tocmai pentru că am trecut prin atâtea încercări dureroase, am învățat să prețuiesc cum se cuvine situația actuală.

Mă aflu la Căminul Rosen – o adevărată oază de liniște – și am multe motive să mă consider un om fericit.

1. Vârsta medie de viață în România este 72-73 de ani. Or, eu am împlinit de curând 94 de ani... Este o performanță... și o mare bucurie!

2. Membrii familiei mele sunt departe, împrăștiați pe trei continente. Prin internet și skype îi simt foarte aproape, comunicăm zilnic... Încă o mare bucurie!

3. Blogul meu "VÂRSTA 4" a înregistrat până acum peste 29.000 de afișări de pagină, ceea ce înseamnă că am numeroși prieteni virtuali, care de altfel mi-au transmis comentarii de apreciere și felicitări. Despre mine presa a scris: "cel mai bătrân blogger din România"... Iarși, o mare bucurie!

4. La Căminul Rosen avem o bogată activitate cultural-educativ-distractivă la care particip cu regularitate. Este extrem de benefică pentru moralul nostru. Să adăugăm că avem un trai decent, viața lipsită de griji și o supraveghere medicală permanentă. Categorie... cea mai mare bucurie!

Ce și-ar putea dori mai mult, un om la vârsta mea?... Repet, sunt un om fericit!

Pentru toate acestea sunt recunoscător față de F.C.E.R., de DASM, de conducerea Căminului și de întregul personal, care se îngrijesc zi de zi să avem o bătrânețe senină.

Concluzia pe care cred că o putem trage este că fericirea depinde, în mare măsură, de felul cum gândim și cum acționăm. Bătrânețea are și momente de bucurie, dar trebuie să le descoperim.

Atenție! Va veni o zi... când nici bătrâni nu vom mai fi!

Până atunci, să fim activi, să gândim pozitiv, să nu pierdem ocazia de a ne bucura chiar și de lucrurile mărunte, frumoase și plăcute, ce se petrec în fiecare zi.

POMPILIU STERIAN

„NIMIC FĂRĂ MUNCĂ ȘI PASIUNE”

Viața Centrelor de Instruire și Recreere (CIR) a început de prin 2007 - 2008, când fosta vilă F.C.E.R. de la Cristian a fost preschimbată într-o tabără modernă. I-a fost adăugat un corp nou de clădire, bucătărie modernă, sală de mese încăpătoare, televizor – acum am aflat că sunt trei – , saună, sală de gimnastică. Vechea vilă a fost și ea întinerită. În spațiul de care dispunea, a fost amenajată o sinagogă, o sală de conferințe, birouri pentru personalul administrativ. Camerele au fost dotate cu: grup sanitar pentru fiecare încăpere, terasa veche a fost închisă. Curtea include: teren de sport, teren de joacă pentru copii, chioșc, foisor pentru grătar. În curtea din spate – teatru de vară cu bănci. Nu o dată am aplaudat acolo spectacole muzicale... CIR „Be Yahad”-Cristian, beneficiind de încălzire și apă caldă, funcționează permanent. Totul a pornit cu ajutorul Joint-ului și al F.C.E.R., pe vremea fostului șef al CIR-urilor, *Ivan Truțer*. Coechipieră - *Iolanda Șeinberg*. Ne-am refugiat în sala de ședințe a CAPI, însoțiți de actualul șef al Oficiului CIR-uri, ing. *Emil Rosner*, care este și șef Birou Administrare Patrimoniu Provincie la CAPI, ambele aflate, din 2012, sub aceeași cupolă, *Iolanda Șeinberg* și cu mine: vorbim de vacanță.

– *Cine sunt cei cărora le spuneți „bine ați venit”?*

Emil Rosner: Salariaților și membrilor de comunități, simpatizanților noștri de toate etniile. În ultimii doi ani, cred că și datorită crizei economice și financiare, numărul turiștilor a scăzut. În schimb, a crescut numărul taberelor JCC. Până în 2007 - 2008, corurile din comunități aveau gratuitate la CIR - Eforie Nord. Acum - numai Corul „Macabei” din Piatra Neamț. Costurile sunt suportate de F.C.E.R.

Iolanda Șeinberg: CIR-urile sunt deschise tuturor segmentelor de vârstă; de la copii la centenari. CIR – Eforie Nord e preferat de tineri. „Be Yahad” - Cristian, de seniori.

– *Un bilanț al anului care a trecut?*

E.R.: Încasări crescute cu 17,33%; creșterea numărului de participanți cu 30,77%; cheltuieli scăzute cu 1,49%; creșterea gradului de recuperare a cheltuielilor de la 24 la 30%.

I.S.: Cheltuielile de întreținere sunt destul de costisitoare, fiindcă s-au făcut noi dotări...

E.R.:... care n-ar fi fost posibile fără ajutorul F.C.E.R. și al Joint.

– *Ce dotări?*

Terasa renovată de la Eforie Nord

E.R.: Un exemplu. La CIR, Eforie Nord avem acum aer condiționat, televizoare nou-nouțe, minifrigidere în fiecare cameră. Am reamenajat terasa veche de la etaj și am creat încă două terase noi: la intrare și în curtea din spate. La toate am pus pavele, umbrele de soare, mese și scaune.

I.S.: Terasa din spate mai e prevăzută cu băncuțe și grătar.

– *Și-n perspectivă?*

E.R.: Amenajarea unei bucătării și a unei săli de mese moderne la CIR - Borsec.

Interviu cu șeful Oficiului CIR-uri, ing. Emil Rosner, și coechipiera sa, Iolanda Șeinberg

I.S.: Inclusiv – reabilitarea completă a Vilei 1, unde, în imediata apropiere, Primăria din Borsec construiește o bază multifuncțională de tratament.

E.R.: Prioritate pentru toate CIR-urile este înlocuirea mobilierului vechi.

I.S.: De pildă, desființarea paturilor suprapuse.

E.R.: Atragerea unei noi categorii de oaspeți din zona instituțiilor, organizațiilor, firmelor care să organizeze la CIR-uri simpozioane, conferințe ș.a. Deocamdată, Politehnica bucureșteană a organizat un seminar la CIR - Cristian. În această direcție, intenționăm să dotăm CIR-urile de la Eforie și Borsec cu video-proiector, computer, instalație de sunet, presenter...

De altfel, contabilitatea F.C.E.R. și din comunități, DASM, Cancelaria Rabinică,

Oficiul CIR organizează cursuri de instruire la „Be Yahad”.

I.S.: Tot în acest scop am reactualizat site-ul F.C.E.R., unde am postat ceea ce s-a realizat până azi.

– *Excursii?*

I.S.: Până acum, numai administratorul CIR - Borsec, prof. Iancu Isidor, a organizat excursii contra cost la Cheile Bicazului, Lacul Roșu. JCC-ul – în împrejurimi și în Bulgaria – de la Eforie Nord.

E.R.: E nevoie de colaboratori: ghizi turistici, alte unități turistice locale...

– *Ce așteaptă turiștii dumneavoastră?*

I.S.: Tinerii – distracții; seniorii – mâncare bună, curățenie, liniște, atenție din partea personalului; cei de vârstă medie n-au pretenții. Toți vor sejururi cât mai ieftine.

E.R.: CIR-urile nu trebuie judecate numai sub raportul rentabilității. Ele sunt și centre de socializare între membrii comunităților noastre, centre de educație religioasă, oferă încă o șansă de cunoaștere a trecutului evreiesc din România, păstrării lui în memoria tinerilor și copiilor noștri; continuitate iudaică.

– *Ce prevalează: munca de birou sau de teren?*

E.R.: E o îmbinare. Iolanda face inventarele, eu – demararea și recepția lucrărilor. Ne ducem la fața locului când se ivesc urgențe de ordin financiar, gospodăresc: aprovizionare, reparații...

– *O sinteză?*

E.R., I.S.: Nimic fără muncă și pasiune!

IULIA DELEANU

Ziua de 14 iulie a adus evreilor drepturi egale în Franța

Ziua de 14 iulie se sărbătorește în întreaga lume ca data la care în Europa au început să se răspândească principiile libertății, egalității și fraternității, deschizându-se astfel drumul către democrație și modernitate. Calea străbătută de Franța și de celalalte popoare care au preluat ideile revoluției franceze, începută în 1789 cu victoria simbolică a dărâării Bastiliei, nu a fost deloc ușoară, nici măcar în Franța, și nu se exagerează când se afirmă că a fost presărată cu sânge, ca de-altfel orice revoluție. Idealurile Revoluției de la 1789, deși în parte s-au realizat, încă mai așteaptă să-și găsească împlinirea în multe regiuni ale globului, unde popoarele nu pot nici măcar să viseze la aplicarea lor.

Pentru evrei, 14 iulie 1789 marchează lansarea procesului de dobândire a egalității în drepturi. Franța a fost prima țară europeană unde, în ciuda opoziției unor deputați din Alsacia (singura provincie în care evreii trăiau în grup compact), Convenția Națională votează egalitatea de drepturi a evreilor cu cetățenii fran-

cezi. În campaniile sale militare, Napoleon Bonaparte a încercat să aplice, cu mai mult sau mai puțin succes, această legislație în statele pe care le-a cucerit, dar, după ce a fost înfrânt, legile lui au fost revocate. A trebuit să treacă aproape un secol ca în apusul Europei evreii să se bucure de acest drept.

În România, idealurile Revoluției franceze i-au însușit pe pașoptiștii din Muntenia (printre care s-au găsit personalități evreiești), care în Proclamația de la Islaz au inclus și acordarea egalității de drepturi evreilor. Multă vreme de atunci, Franța a constituit un model pentru intelectualitatea română și pentru o parte din oamenii politici. Chiar și astăzi, francofonia este susținută de numeroși români iar conducerea politică de după 1989 s-a sprijinit și se sprijină pe Franța. Exemplul cel mai elocvent este prezența în acest an la București, la aniversarea Revoluției Franceze, a prim-ministrului Franței, Jean Marc Ayrault, care a transmis un mesaj de colaborare și prietenie cu România. (E.G.)

AM CONSEMNAȚ PENTRU DUMNEAVOASTRĂ

La recenta reuniune a Comitetului Director (CD) al F.C.E.R. a fost solicitată, printre altele, elaborarea unei analize a personalului DASM, cu informarea CD.

Au fost aprobate: • Proiectul de metodologie a Strategiei F.C.E.R.: a) obiectivele, modul de acțiune, resursele materiale și umane pe termen lung; b) structura direcțiilor strategice și a comisiilor corespunzătoare, coordonatorii și echipele de lucru, respectiv: • cult, cultură, educație iudaică; • asistență socială și medicală; • structură organizatorică; • patrimoniu imobiliar de cult și economic; • resurse

umane, materiale și financiare; • combaterea antisemitismului și negaționismului; • dialogul interreligios și inter - organizații; • Proiectul Regulamentului de organizare și funcționare a Oficiului de Îndrumare și Control al F.C.E.R., cu completările aduse la reuniunea CD; • participarea scriitorului Gheorghe Schwartz la „Cafeneaua literară”; • deplasarea în Croația a directorului Cancelariei Rabinice, Edi Kupferberg, și a directorului Centrului F.C.E.R. de Editură și Publicistică, Alexandru Marinescu, la invitația DRI – Uniunea Croaților din România; • deplasarea președintelui F.C.E.R.,

dr. Aurel Vainer, la simpozionul de la Roș Pina (Israel) cu tema: „Rezistența, lupta și salvarea evreilor români în al Doilea Război Mondial”.

CD a analizat: • informarea prezentată de directorul Centrului F.C.E.R. de Editură și Publicistică, Alexandru Marinescu, privind activitatea comasării în același sediu a editurii și a revistei.

S-a luat notă de: • necesitatea unor lucrări de întreținere și reparații la CIR „Be Yahad” – Cristian, din fondurile F.C.E.R. și a unor lucrări de îmbunătățire a condițiilor de securitate și întreținere la același

CIR, condiționate de resursele obținute de la Joint; • diminuarea contribuțiilor de participare la toate CIR-urile pentru persoane din afara F.C.E.R.; • informarea prezentată de președintele AERVH, dr. Liviu Beris, despre lucrările Forumului Global împotriva Antisemitismului - Ierusalim; • mutarea CSIER în noul sediu; • imputernicirea directorului DASM, Attila Gulyas, pentru rezolvarea unor probleme privind restaurantul ritual de la CE Brașov și alinierea salariilor personalului la nivelul salariilor de la celelalte restaurante rituale. (I.D.)

VOCAȚIA DE A CONSTRUI... ARHITEȚI

Sărbătorirea prof. univ. dr. TIBORIU BENEDEK - 90

La anii frumoși ai prof. univ. dr. *Tiboriu Benedek* - 90 de ani și șapte luni, *Ad Mea Veerim!* și mai mult decât atât - cinstiți cum se cuvine de liderii F.C.E.R., CEB, BBR, AERVH la Centrul Comunitar Evreiesc, din nisipul care se cerne rămân firicele aurifere: repere în istoria arhitecturii românești - secolul XX și reîntinerirea patrimoniului sacru iudaic - secolul XXI.

Câteva date biografice. S-a născut la Oradea. După ce și-a luat bacalureatul, este respins la Facultatea de Arhitectură de la Budapesta, în 1941, deoarece este evreu. Se întoarce acasă și se angajează zidar, devenind, datorită calităților organizatorice descoperite de patron, chiar ajutor de șef de șantier. Pe urmă, totul s-a frânt. A fost trimis de autoritățile horthyste într-un detașament de muncă obligatorie într-o zonă de operațiuni militare. A căzut prizonier la ruși și-a stat un an în lagăr. Când a revenit din prizonierat, din cele 41 de suflete din familia lui nu mai existau decât patru: el, Livia, care trăia la București, fratele mai mare, care apucase să facă Alia înainte de război, și celălalt frate, Zoltan - Zoli, cum îi ziceau toți; singurul întors din deportare... Abia la 23 de ani a intrat la Facultatea de Arhitectură „Ion Mincu” din București. Doctoratul l-a dat la Universitatea de Arhitectură din Moscova. Dar ceea ce i-a determinat opțiunea de a construi... arhitecți a fost întâlnirea cu profesorul Mircea Alifanti. Între a proiecta el însuși case și a modela elevi care s-o facă, a urmat cea de-a doua chemare.

Sărbătorire-premieră...

...a caracterizat-o președintele F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, moderatorul evenimentului, pentru că eroul ei este „un nonagenar în viață, personalitate cu totul remarcabilă în arhitectura românească, decan și prorector al Universității de Arhitectură bucureștene”. Domnia sa a adus în prim plan opera lui nemijlocită: șef de proiect al sediilor Administrației publice județene din Satu Mare, al Prefecturii și al Primăriei din Bistrița-Năsăud. A relevat ro-

lul său important - în anii în care a condus Serviciul Bunuri al F.C.E.R., azi, CAPI - în renovarea Sinagogilor din Gheorghieni și Orăștie, a Sinagogii din Lemn din Piatra Neamț. A recapitulat responsabilitățile deținute de profesor în structuri de conducere ale Federației, în cea a Fundației „Caritatea”, faptul de a fi fost un factor important în redactarea noului Statut al F.C.E.R., în modificarea Statutului Fundației „Caritatea”, dar și calitățile umane: iubirea de familie, devotamentul față de orice domeniu în care și concentrează activitatea, tăria de caracter cu care știe să-și învingă suferințele fizice, să le domine pe cele sufletești. I-a apreciat calitatea de enoriaș al Sinagogii Mari.

Invitat la eveniment, prof. dr. arh. *Mac Popescu*, coleg al sărbătoritului, a punctat principalele momente din dubla sa carieră, de arhitect și de profesor, și a subliniat faptul că cea mai importantă activitate a sărbătoritului a fost cea didactică. În același timp, el este și promotorul unui stil specific în arhitectură, legat și de tendințele internaționale. Arh. *Mac Popescu* i-a transmis atât omagiile sale cât și ale generațiilor de studenți, care îl respectă pentru tot ce a făcut.

Din rostirea secretarului general al F.C.E.R., ing. *Albert Kupferberg*, a reieșit că valoarea lui *Tibor Benedek* îi era cunoscută de la foști colegi din Institutul de cercetări unde a lucrat înainte de a se angaja la Federație. Vorbitorul i-a mulțumit public pentru ajutorul primit în cunoașterea problemelor de teren în delegațiile în care au fost împreună, i-a simțit adâncă sensibilitate, revelată în plimbările lor prin Oradea natală, în povestirile despre familia pierită în lagărele morții din Europa centrală. Unitate de măsură: „În Cimitirul evreiesc seferd din București, profesorul *Benedek* a pus pietre funerare cu inscripții pentru toți membrii familiei sale fără de mormânt”. A avut un cuvânt greu de spus în deciziile Federației privind patrimoniul sacru evreiesc, dovedindu-se întotdeauna c-a avut dreptate. A apărat interesele Federației în board-ul Fundației „Caritatea”.

Arhitectul *Sergiu Nistor*, cel care a fost comisarul orașului Sibiu atunci când acesta a fost capitală culturală europeană și a sprijinit organizarea manifestării „Euroiudaica”, a subliniat că „atât cât ne trăiesc profesorii, avem repere să oferim studenților și arhitectul *Benedek* este unul dintre aceștia”. La Sibiu, a spus vorbitorul, a avut prilejul să discute cu sărbătoritul despre viitorul Memorial al Holocaustului și „arh. *Benedek* a fost cel care i-a găsit locul, vizibil, să se întrebe cu toții ce este aici”. El a reușit să dea numele unor lucrări în domenii ale activității de arhitectură când nu se lucrau proiectele la calculatoare iar peria de planșetă, - denumită, în glumă, *Benedek* sau *Decanul*, pentru că semăna cu mustața lui! - a fost folosită de generații de studenți. „Profesorul *Benedek* este un simbol al faptului că poți lăsa o urmă în fiecare generație pe care ai știut să o îndrumi”, a arătat arh. *Sergiu Nistor*.

În dubla calitate de vicepreședinte al F.C.E.R. și președinte al C.E.B., ing. *Paul Schwartz* a evidențiat cunoștințele solide ale sărbătoritului nu doar în materie de arhitectură, ci și de viață evreiască, în-sușirile de luptător pentru salvarea unor edificii de cult. De pildă: sinagoga din Bistrița n-ar fi ce este azi dacă profesorul *Benedek* n-ar fi obținut câștig de cauză împotriva unor „închistări”. În numele conducerii C.E.B., vorbitorul i-a conferit *Diploma de Recunoștință*.

Competență, profesionalism, rigoare

Inspirat de eveniment, dr. *Alexandru Elias* a prezentat un adevărat eseu despre ce înseamnă să fii senior și felul în care s-au schimbat concepțiile despre bătrânețe. Cei 90 de ani de viață a lui *Tibor Benedek* și cei 65 de ani de activitate înseamnă ceva atât pentru el cât și pentru ceilalți și trebuie onorați și respectați, a spus vorbitorul. El, personal, l-a cunoscut cel mai bine în activitatea din viața comunitară, unde l-a admirat pentru competență, profesionalism, rigoare, judecată sistematică și argumentată și raționamentul lui ordonat. Toate aceste calități au contat enorm de mult în aprecierea omului *Tibor Benedek*, pe care-l admiră și pentru disciplina lui în muncă. La toate acestea se adaugă aportul la

viața comunitară și religioasă, a menționat vorbitorul.

Directorul CAPI, ing. *Rudy Marcovici*, a recunoscut că, în calitate de coleg, a avut enorm de învățat de la „profesorul-enciclopedie”. I-a evidențiat eficacitatea, a amintit aportul său de mare preț în renovarea Sinagogilor din Roman, Oradea, Botoșani, Galați, a Sinagogii Mari din București, în lucrările de reabilitare a Templului Coral din Capitală. A menționat că, pentru implicarea în construirea Monumentului dedicat victimelor Holocaustului, prof. univ. dr. arh. *Tibor Benedek* a fost distins de președintele României, *Traian Băsescu*, cu Ordinul Național „Meritul Cultural” în Grad de Cavaler.

Ing. *José Iacobescu*, președintele B'nai B'rith, a apreciat contribuția lui *Tibor Benedek* - „un om drag mie” - la activitatea Forumului. „Este un exemplu pentru toți de devotament și profesionalism”, a spus președintele B.B.

Flori de recunoștință a primit din partea lui *Zvi Haskal* pentru omenia de care a dat dovadă când familia lui a trecut printr-un moment greu. Dr. *Lya Benjamin* a amintit contribuția prof. *Benedek* la expoziția „Martiriul evreilor în anii Holocaustului”, organizată în 1991, în care a avut un rol hotărâtor ca sfetnic și organizator. „Am trăit multe la viața mea, la cei 94 de ani ai mei, dar să cunosc un om cu atâtea realizări despre care s-au spus lucruri atât de frumoase - iată un lucru mai puțin obișnuit”, a mărturisit *Pompiliu Sterian*, rezident al Căminului „Rosen”. A spus-o în numele seniorilor de la același Cămin, prezenți la festivitate, printre care decana de vârstă, pictorița *Medi Dinu*, - 104 ani -, și verișoara profesorului, dr. *Livia Ardeleanu*.

Urându-i multă sănătate, *Iulia*, fiica prof. *Benedek*, și-a exprimat dorința să-l aibă cât mai mult lângă ea. A menționat că ani de zile el i-a fost mai degrabă „tată de duminică”, fiind atât de preocupat și implicat în munca lui. „Foștii lui studenți îl vedeau mult mai mult decât noi, membrii familiei, și știu mult mai multe despre el decât noi”, a remarcat ea, cu umor.

„Vă mulțumesc că ați venit, că mi-ați amintit de lucruri pe care eu le uitasem. Poate și pentru că am fost neîncetat nemulțumit de ce, cât și cum am făcut în viață”, a răspuns sărbătoritul.

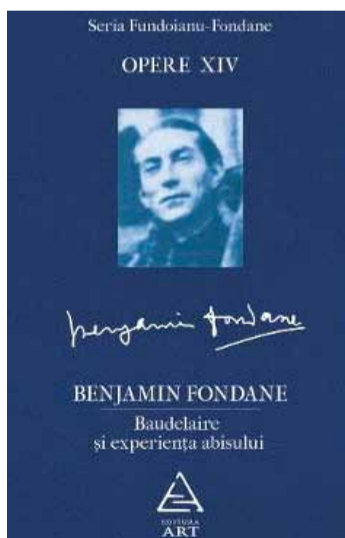
La sfârșitul evenimentului, F.C.E.R. i-a acordat profesorului *Tibor Benedek* o diplomă de excelență „pentru merite deosebite în dezvoltarea arhitecturii românești, activității în cadrul F.C.E.R., prezervării patrimoniului iudaic”.

Mulțumiri speciale dr. ing. *José Blum*, consilierul cultural al președintelui Federației, adjunctei lui, *Sybil Benun*, și lui *Zvi Haskal* pentru excelența organizare a evenimentului.

IULIA DELEANU
EVA GALAMBOS

O vizită impresionantă

După vizita în România, *Raya Kalenova*, vicepreședinte al Congresului Evreiesc European, a adresat mulțumiri președintelui F.C.E.R., apreciind că „a fost o vizită de mare importanță politică. Am constatat că liderii români au înțeles preocupările și obiectivele noastre și a fost evidentă stima pentru comunitatea locală pe care o conduceți. Dar, în primul rând, vreau să vă mulțumesc dumneavoastră și întregii echipe pentru modul în care am fost primiți și ospitalitatea față de noi. Știu că unii membri ai delegației noastre nu cunoșteau evreii din România înainte de această vizită, dar au plecat impresionați de comunitatea dumneavoastră, de instituțiile de care dispuneți, de spiritul de colectivitate și de legăturile surprinzătoare pe care le-ați stabilit la cele mai înalte niveluri ale guvernului. Sunteți, cu adevărat, un model pe care comunitățile evreiești din Europa trebuie să-l urmeze”.

BENJAMIN FONDANE: Opere XIV, „Baudelaire și experiența abisului”. Traducere de Ion Pop și Ioan Pop-Curșeu, ediție critică de Ion Pop, Ioan Pop-Curșeu și Mircea Martin; studiu introductiv și sinopsis al receptării de Mircea Martin; prefață de Monique Jutrin, postfețe de Ioan Pop-Curșeu și Dominique Guejd, Editura ART, 2013.

EVENTIMENT EDITORIAL

FONDANE - „BAUDELAIRE ȘI EXPERIENȚA ABISULUI”

Cartea se prezintă cu o notă explicativă asupra ediției, semnată de *Mircea Martin*, pentru ca cititorul să înțeleagă de ce, după volumul I al operelor lui *Fundoianu-Fondane*, apare...volumul XIV, notă din care spicuim: „...țin să public volumele franceze ale autorului în paralel cu cele românești, astfel încât cititorii să nu fie nevoiți să aștepte să apară mai întâi toate scrierile în limba română ale autorului și abia apoi să poată avea acces la titlurile sale franceze. Din perioada franceză, am acordat prioritate cărții consacrate lui *Baudelaire* pentru că ea nu a fost tradusă până acum în românește, rămânând astfel necunoscută publicului autohton.”

Așadar, *Baudelaire și experiența abisului* e ultima carte a lui *Fondane*, ea neputând girul autorului, în neputință de a-și revedea, corecta sau restructura textul, fiind în drum spre *Auschwitz*. Pentru publicare, manuscrisul a trecut prin mai multe mâini (*Geneviève*, *Boris de Schlo-ezer*, *Lupasco*, *Cioran*), cu unele opinii contradictorii asupra structurării volumului. S-a spus, de pildă (*Geneviève*), că

n-a fi trebuit să cuprindă capitolul XXVIII, care se referă la *Kafka*, deoarece „s-ar depărta de subiect”, deși acesta începe astfel: „Printre experiențele religioase ale vremii noastre, nu există vreuna mai ciudată, mai cumplită, mai despuțată și, de asemenea mai apropiată din anumite puncte de vedere de aceea a lui *Baudelaire* - decât experiența lui *Kafka*... Paralela își are locul ei, dat fiind că *Fondane* nu crede în autonomia artei, independența de autor, nu e în centrul atenției sale atât experiența artistică ci aceea existențială. *Fundoianu* și *Kafka* „experimentează”... absurdul! Tot fără judecată, *Fondane* e condamnat la moarte ca evreu! *Cioran* o contrazice pe *Geneviève*, explicându-i într-o scrisoare... „nu numai că nu este «în afara subiectului», ci e chiar în inima vie a cărții”.

Despre experiența-limită a lui *Fondane* - în a doua postfață a cărții, un eseu semnat de *Dominique Guejd*, intitulat „Fețele nefericirii în gândirea lui *Fondane* și << importanța >> volumului *Baudelaire*”. Nefericirea evreiască individuală coincide

cu nefericirea colectivă. *Fondane* denunța profetic ororile Istoriei, subscrise Necesității hegeliene... „Baudelaire poate fi citit ca un strigăt prelung și nereseamat, ca un argument împotriva Necesității istorice...”

Explorând *Florile răului*, cartea lui *Baudelaire*, *Fondane* dă inevitabil de *Diavol*.

Și iarăși avem de a face cu non-conformiștii, căci - „apostazie” pentru unii.

Fiindcă „ar trebui ca Dumnezeu să vrea ca *Diavolul* să poată „... Cutezanța merge însă departe: „Poate Dumnezeu nu există, dar sigur există infernul. Suntem în infern”

Ne-am limitat la câteva aspecte. Cartea merită dezbătută pe larg, ridicând numeroase probleme. Aș dori, în încheiere, să-mi exprim convingerea că *Fundoianu* va fi receptat în cultura română alături de *Blaga*, ca marii noștri poeți-filozofi, ambii - și victime ale totalitarismelor vremii.

Asemenea „erezii” erau inacceptabile pentru credinciosul de rând.

ȚICU GOLDSTEIN

COMUNITĂȚI

Cluj

The Danube Exodus – o expoziție despre refugiu și speranță

Vernisată cu prilejul Festivalului de Film Transilvania (TIFF), în 5 iunie 2013, expoziția multimedia intitulată *The Danube Exodus – The Rippling Currents of the River*, a fost creată între anii 2000 - 2002 de regizorul maghiar Péter Forgács, pe baza filmului documentar *Exodus pe Dunăre*, pe care-l produsese în 1997.

Expoziția, găzduită de Casa Tranzit din Cluj, deapănă – pe baza documentelor – trei povestiri diferite despre exodul pe Dunăre. Prima, petrecută în 1939, prezintă fuga evreilor slovaci din fața pericolului nazist, în speranța de a ajunge la țărmul Mării Negre și a se îmbarca spre Palestina. Cea de a doua povestire se petrece în Basarabia anulului 1940, ocupată de sovietici, când țărani germani își părăseau căminele pentru a se refugia sub aripa celui de al Treilea Reich, dar în final aveau să fie relocați în Polonia. Cele două grupuri, care călătoreau în sens contrar pe Dunăre, au fost transportate de căpitanul Nándor Andrásovits care, fiind cineast amator, a filmat aceste transporturi. Cea de a treia povestire vorbește despre căpitanul însuși și fluviul pe care naviga, o cale de apă care conecta țări și culturi în timpuri zbuciumate.

Începând din 1978 cineastul Péter Forgács a realizat peste 30 de filme și instalații media, obținând numeroase premii la festivalurile din New York, Lisabona, San Francisco și Berlin, în 1997 obținând *Prix Europa* pentru filmul *Căderea liberă*. În 2007 a fost distins cu *Dutch Erasmus Prize*, iar în 2009 a reprezentat Ungaria la Bienala de la Veneția cu instalația *Col Tempo – Proiectul W*.

La ediția din acest an a TIFF au fost proiectate mai multe filme realizate de Péter Forgács, oaspete de onoare al festivalului.

ANDREA GHIȚĂ

Satu Mare

Triplu eveniment la Sinagoga Mare

La 16 iunie a.c. în incinta Sinagogii Mari din Satu Mare au fost marcate mai multe evenimente importante din viața evreimii din oraș. Astfel, au fost comemorați martirii deportați la Auschwitz-Birkenau în primăvara lui 1944, a fost sărbătorită împlinirea a 120 de ani de la consacrarea Sinagogii Mari și a avut loc un excelent concert klezmer. În incinta Sinagogii s-a deschis și o frumoasă expoziție foto-documentară, dedicată vieții evreiești.

Comemorarea deportării evreilor s-a desfășurat în fața Monumentului din curtea Sinagogii, cu participarea numeroșilor sătmăreni, evrei și neevrei deopotrivă, a oficialităților din oraș dar și din Ungaria vecină. A fost de față și Gene Schwartz, din SUA, născut în Satu Mare,

supraviețuitor al Holocaustului. În cuvântul său, av. Nicolae Decsei, președintele Comunității evreilor din Satu Mare, a vorbit despre tragedia evreilor din perioada celui de-al doilea război mondial, despre faptul că 18.000 de evrei din Satu Mare și din împrejurimi au murit în lagărele morții. A urmat o slujbă religioasă, oficiată de Rabinul Markovits Zsolt, din Seghedin. La sfârșitul ceremoniilor, cei prezenți au aprins lumânări în memoria celor uciși.

În succesiunea manifestărilor menite să readucă în amintirea sătmărenilor deportarea evreilor și împlinirea a 120 de ani de existență a Templului Mare din Sătmăre, locul secund i-a revenit unei expoziții foto-documentare realizate de Asociația SAVO – Scrieri ale Vechiului Oraș. Piesa de rezistență a expoziției este o imagine – trecută binișor de o sută de ani, reproducă de pe o carte poștală ilustrată din anul 1900 –, în care, după toate

probabilitățile, sărbătorita sinagogă este înfățișată așa cum arăta la inaugurare.

Alături de Sinagoga ortodoxă/ Templul Mare din Sătmăre, în expoziție sunt prezentate Sinagoga Statu-quo ante (1905-1965), precum și alte repere semnificative ale spiritualității evreiești sătmărene (case de rugăciune, măcelăria și baia rituală, cantina populară), ale căror imagini sunt datorate d-lui Paul Danku, unul dintre cei mai apropiați prieteni ai Comunității Evreiești din Satu Mare. În expoziție pot fi văzute imagini care ilustrează contribuția evreilor la viața economică și comercială a orașului, personalități evreiești cunoscute din Satu Mare, printre care Șef-Rabinul Joel Teitelbaum, primul rabin sătmărean, coperte ale unor cărți publicate, ca de pildă volumul „Zsidó antológia” (Antologie evreiască), o colecție a celor mai frumoase povestiri evreiești (printre autori – Zweig, Perez, Asch și Rosenfeld), publicată în anul 1936, și publicația lunară cultural-socială „Zsidó Jövő” (Viitorul evreiesc). Expoziția este instalată într-unul din balcoanele interioare ale Templului și are caracter permanent.

Cea de a treia manifestare organizată în Sinagogă a fost concertul formației slovace Pressburger Klezmer Band. Sinagoga a fost arhiplină, sătmărenii fiind obișnuiți de-acum cu prezența orchestrelor klezmer, iar membrii formației, care au prezentat cele mai cunoscute melodii klezmer, au fost răsplățiți cu aplauze frenetice de către spectatori. Concertul a fost organizat de Comunitatea Evreilor din Satu Mare, Centrul cultural „G.M. Zamfirescu”, Ministerul slovac al Culturii și Comunitatea Evreilor din Slovacia. (MAGDALENA PORUM-BARU, OVIDIU MICA).

La mulți ani, angajaților F.C.E.R. născuți în lunile august și septembrie!

● AUGUST

- ALIN ADLER – 1 august 1956 (*Salariat C.E.B.*)
- TIBERIU MAERUT – 1 august 1959 (*C.A.P.I.*)
- EUGENIA POPESCU – 1 august 1961 (*Cămin „Dr. Moses Rosen”*)
- ANGHEL FALAN – 1 august 1967 (*Salariat C.E.B.*)
- MARINEL ASCHIOPOAIE – 1 august 1971 (*Departamentul Management Economic Financiar*)
- IONEL HORN – 3 august 1955 (*Departamentul Management Economic Financiar*)
- SILVIAN MARIO LUIS HORN – 3 august 1980 (*Cabinet președinte*)
- ANA MARIA ADOCHIȚEI – 3 august 1986 (*Ajutor gospodăresc*)
- FLORIAN SOLOMON – 4 august 1924
- EVA MAGDALENA GALAMBOS – 4 august 1938 (*Revista „Realitatea Evreiască”*)
- MARIA BOBE – 4 august 1946 (*Ajutor gospodăresc*)
- ELENA NEAGU – 4 august 1964 (*Ajutor gospodăresc*)
- ANETTE VAINER – 5 august 1936
- MOREL BARAD – 5 august 1946 (*C.A.P.I.*)
- MARIA DUMITRU – 6 august 1953 (*Ajutor gospodăresc*)
- MIHAELA OTILIA DANA – 6 august 1974 (*Complex alimentar „M. Băluș”*)
- JENI BUJOI – 7 august 1964 (*Ajutor gospodăresc*)
- ION SARDARU – 8 august 1951 (*Departamentul Management Economic Financiar*)
- OSI LAZĂR – 9 august 1928
- DAVID SEGAL IANCU – 10 august 1930 (*președinte C.E. Brăila*)
- ALEXANDRU MINETOS – 10 august 1943 (*Oficiul administrativ, pază*)
- ESTERA CRISTICEL – 10 august 1955 (*Ajutor gospodăresc*)
- MARIUS NASTASE – 10 august 1985 (*Oficiul administrativ, pază*)
- VERONICA BĂRLĂDEANU – 12 august 1932
- MANIN RUDICH – 12 august 1938 (*C.A.P.I.*)
- GHEORGHE SORESCU – 12 august 1949 (*Oficiul administrativ, pază*)
- MARIEA NICOARA – 12 august 1951 (*C.A.P.I.*)
- ALINA CRACIUN – 12 august 1963 (*Ajutor gospodăresc*)
- MARIA BARBU – 13 august 1974 (*C.A.P.I.*)
- VALENTINA ANGELESCU – 14 august 1938 (*Departamentul Management Economic Financiar*)
- ALEXANDRU GERARD PAVEL – 14 august 1977 (*Asistență*)
- CRISTINA MIHAELA PREDĂ – 14 august 1977 (*Cămin „Dr. Moses Rosen”*)
- IȚIC MIRCEA MOSCOVICI – 16 august 1939 (*Departamentul Management Economic Financiar*)
- PAULINA DRAGA GROSSU – 16 august 1948 (*Asistență*)
- IOANA BALAN – 16 august 1958 (*Cămin „Dr. Moses Rosen”*)
- MARIANA CHIRAN – 16 august 1970 (*Ajutor gospodăresc*)
- IRENE HARLĂOANU – 17 august 1938 (*Salariat C.E.B.*)
- IOANA CRISTINA BONTAS – 17 august 1956 (*Oficiul cultural, artă, știință*)
- CORNEL DUMITRASCU – 17 august 1961 (*Oficiul administrativ, pază*)
- VALERICA MARIANA POPA – 17 august 1967 (*Ajutor gospodăresc*)
- GHEORGHE IRIMIA – 18 august 1970 (*Salariat C.E.B.*)
- MARIUS NICOLAE BOLOVAN – 18 august 1978 (*Oficiul administrativ, pază*)
- RĂZVAN ALEXANDRU MAICAN – 18 august 1987 (*Centrul Comunitar Evreiesc J.C.C.*)

● SEPTEMBRIE

- ALEXE GAGEA – 1 septembrie 1949 (*C.A.P.I.*)
- RODICA MIRZEA – 1 septembrie 1962 (*Cămin „Dr. Moses Rosen”*)
- PETRA NEGULESCU – 2 septembrie 1950 (*Ajutor gospodăresc*)
- EMILIAN NISTOR – 2 septembrie 1960 (*Centrul de Ajutor Medical*)
- ROBERT SCHWARTZ – 3 septembrie 1944 (*președinte C.E. Cluj*)
- CORNELIA MARTA IORDACHE – 3 septembrie 1948 (*Ajutor gospodăresc*)
- MARIANA DUMITRU – 3 septembrie 1956 (*Asistență*)
- ANA ONE – 4 septembrie 1941 (*Cămin „Dr. Moses Rosen”*)
- ANA VOICU – 4 septembrie 1951 (*C.A.P.I.*)
- ADRIANA PARVU – 4 septembrie 1956 (*Ajutor gospodăresc*)
- LILIANA MATEESCU – 4 septembrie 1963 (*Ajutor gospodăresc*)
- SICO MARGULIUS – 5 septembrie 1933 (*Oficiul administrativ, pază*)
- FLORIN NICULA – 5 septembrie 1938 (*Centrul de zi*)
- MARICICA AMZA – 5 septembrie 1959 (*Oficiul administrativ, pază*)
- IULIANA IGNAT – 5 septembrie 1967 (*Centrul de Ajutor Medical*)
- MARIA IAMANDI – 5 septembrie 1973 (*Ajutor gospodăresc*)
- ILIANA STĂMAT – 6 septembrie 1956 (*Ajutor gospodăresc*)
- ETTI BURHOVICI – 6 septembrie 1979 (*Cancelaria rabinică*)
- ION POPA – 7 septembrie 1946 (*Departamentul Management Economic Financiar*)
- GHEORGHE BAJAN – 8 septembrie 1944 (*Oficiul administrativ, pază*)
- AUREL STEFURAC – 10 septembrie 1952 (*Oficiul cultural, artă, știință*)
- ANISOR CRACIUNESCU – 12 septembrie 1958 (*Oficiul administrativ, pază*)
- FILIP BOMCHIS – 13 septembrie 1935 (*Centrul de Ajutor Medical*)
- ION DRAGAN – 13 septembrie 1946 (*Departamentul Management Economic Financiar*)
- PAVEL LAZAR – 13 septembrie 1946 (*Departamentul Management Economic Financiar*)
- IOAN BOSNEA – 14 septembrie 1929 (*Asistență*)
- VALENTIN COHEN – 14 septembrie 1962 (*Birou informatizare*)
- GHEORGHE SIMIONESCU – 15 septembrie 1955 (*Oficiul administrativ, pază*)
- ALFREDO CONSTANTIN MINEA – 15 septembrie 1994 (*Centrul Comunitar Evreiesc J.C.C.*)
- TUDORA VASILE – 17 septembrie 1956 (*Complex alimentar „M. Băluș”*)
- ELENA VASILE – 17 septembrie 1957 (*Ajutor gospodăresc*)
- IOAN CIOBICA – 18 septembrie 1941 (*Departamentul Management Economic Financiar*)
- ANDREI OIȘTEANU – 18 septembrie 1948
- MARCELA BILAN – 18 septembrie 1952 (*Ajutor gospodăresc*)
- IGO KOFLER – 18 septembrie 1955 (*președinte C.E. Rădăuți*)
- RODICA DANA GHIȚĂ – 18 septembrie 1966 (*Ajutor gospodăresc*)
- DENISA GHEORGHE – 18 septembrie 1974 (*Ajutor gospodăresc*)
- SILVIA LUCA – 19 septembrie 1959 (*Ajutor gospodăresc*)
- BENONE GENOV GEORGESCU – 20 septembrie 1961 (*C.A.P.I.*)
- NICULAE NETEJORU – 21 septembrie 1963 (*Oficiul administrativ, pază*)
- NICOLAE POPICA – 22 septembrie 1943 (*Oficiul administrativ, pază*)
- EMIL FINCHELSTEIN – 22 septembrie 1952 (*Oficiul Resurse Umane*)
- MARIUS EUGEN POPESCU – 22 septembrie 1981 (*Oficiul cultural, artă, știință*)
- LILIANA GOLUMBEANU – 23 septembrie 1953 (*Ajutor gospodăresc*)
- GAVRIL TORDAI – 24 septembrie 1952 (*Salariat C.E.B.*)
- MARIANA ȘTEFAN – 25 septembrie 1964 (*Cămin „Dr. Moses Rosen”*)
- ANDREIA NOEMI MARIAN – 25 septembrie 1974 (*Salariat C.E.B.*)
- ISIDOR IANCU – 26 septembrie 1935 (*președinte C.E. Dorohoi*)
- TEODOSIA ISTRATE – 30 septembrie 1958 (*Ajutor gospodăresc*)
- MARIAN MITEL – 30 septembrie 1974 (*Asistență*)

PERI BLĂNARU

Ceasul care împiedică atacul de cord

Odată cu lansarea sa pe piața medicală, în aproximativ 18 luni, dispozitivul Oxitone va ajuta peste jumătate din numărul celor care suferă de vreo afecțiune cardiacă. Acest aparat, care utilizează doi senzori optici alături de o altă tehnologie de ultimă generație, va putea preveni, de exemplu, un atac de cord. Leon Eisen, responsabilul dezvoltării acestei tehnologii medicale, afirmă că Oxitone ar putea evita cel puțin jumătate din aceste nefericite cazuri. Datorită unui avansat nivel al tehnologiei, odată ce dispozitivul va fi conectat, el va monitoriza tensiunea arterială, nivelul de oxigen din sânge și va putea alerta din timp în cazul unui eventual pericol. El are forma unui ceas

și va putea fi conectat la telefonul mobil al pacientului, care va face parte dintr-un sistem electronic integrat ce va permite o localizare foarte rapidă a sa.

Leon Eisen este un fizician de renume, care s-a stabilit în Israel în anul 1999, venind din Rusia cu o bursă de studii la Universitatea Bar Ilan din Tel Aviv, unde s-a specializat în tehnologiile laserelor optice. În prezent, derulează un important program de cercetare în valoare de peste 3 milioane de dolari. Conform estimărilor specialiștilor, Oxitone va avea un preț de circa 200 de dolari și va fi produs în laboratoarele companiei situate în orașul Aşkelon.

Cercetătorii israelieni și ..."arheologia creierului"

Cercetătorii de la Institutul Weizmann din Rehovot susțin că pot studia experiențe ale trecutului îndepărtat, înregistrate de memoria fiecărei persoane. Metoda, similară arheologiei, are menirea de a studia evenimente destul de îndepărtate din viața unei persoane datorită unor activități neuronale ce sunt stocate de creierul uman. Acestea se transformă în adevărate arhive ce pot fi explorate, afirmă prof. Rafi Malach. Aceste amintiri și date formează o adevărată rețea de informații, care odată cu trecerea timpului este completată de noi experiențe, care vor fi adăugate, realizându-se astfel un întreg film al vieții și evoluției noastre.

Cercetătorii au primit sprijinul unor voluntari dispuși să contribuie la dezvoltarea acestei cercetări. Lor li s-a cerut să își amintească despre o situație în care au fost puși să ia o decizie rapidă. O astfel de monitorizare le-a indicat savanților zona unde apărea o activitate neuronală mai intensă. Au ajuns astfel la performanța activării zonei lobului frontal, una dintre cele mai dificile zone de controlat cu ajutorul unor surse externe. Concluziile finale vor fi publicate în Jurnalul de Neurologie al Institutului.

Grupaj realizat de DAN DRUȚĂ

Noi tehnologii dezvoltate de IBM Haifa

IBM Haifa realizează importante progrese în ceea ce privește dezvoltarea unor noi tehnologii de securizare a datelor informatice. Tamar Domany este cea care se ocupă cu astfel de cercetări, începând cu diferite soft-uri care includeau strict datele companiei și ale angajaților. Pe parcurs, acestea aveau să se răspândească la nivel mondial, fiind astăzi unanim recunoscute. Ele se referă la strategii de "anonimizare" și protecția datelor personale, mai ales a celor introduse pe site-uri de interes public, cele mai cunoscute fiind ale bibliotecilor.

Tamar Domany lucrează pentru IBM de mai bine de 15 ani, iar pe lângă acest important domeniu al securității datelor, ea a mai cercetat zona soft-urilor utilizate

în sfera medicală.

Laboratorul IBM din Haifa, înființat acum aproape 40 de ani, reprezintă cel mai mare punct de cercetare aflat în afara Statelor Unite ale Americii. Are 500 de angajați, la care se adaugă alți încă 500 răspândiți pe întreg teritoriul Statului Israel. Deși nu toate rezultatele cercetărilor efectuate de Domany au atins finalitatea unui soft comercial, aceste realizări în materie de securitate cibernetică se bucură de un interes sporit, în contextul unei reale diversificări a tipurilor de „războaie”, aici fiind incluse și cele de factură cibernetică. Autoritățile canadiene s-au numărat printre primii interesați de achiziționarea unui soft pentru securizarea datelor.

Puterea valurilor transformată în electricitate

Inna Bravermann este co-fondator și director de marketing al Eco Wave Power, o companie israeliană care a cercetat și dezvoltat o tehnologie bazată pe utilizarea hidroenergiei și fabricarea energiei electrice ecologice. La prima vedere, Inna Bravermann, licențiată în științe politice, absolventă a unui program de master în literatură engleză și participantă la una din edițiile Big Brother din Israel, nu pare a avea prea multe în comun cu acest domeniu. Totul a prins contur atunci când a lucrat ca traducător pentru o companie producătoare de energie și după ce l-a întâlnit pe David Leib, un canadian de origine evreiască, căruia i-a propus să producă energie verde, ieftină, folosindu-se de forța apei. Tehnologia este foarte modernă, fiind capabilă să anticipeze viitoarele furtuni sau fenomene extreme, iar câteva dispozitive au fost instalate la

Marea Neagră, în Ucraina, țara sa de origine. Proiectul s-a bucurat de succes, deoarece Eco Wave Power a încheiat un parteneriat cu companii din China, în cursul anului trecut, care a fost prelungit. Tehnologiile eco nu sunt străine cercetătorilor israelieni, prof. George Weiss, de la Universitatea din Tel Aviv, fiind autorul unui algoritm electronic care ar putea îmbunătăți capacitatea de producere a hidroenergiei.

Neomatix – pentru siguranța autoturismelor

Mulțumită companiei Neomatix, începând cu anul 2014, o nouă aplicație instalată pe telefonul mobil ar putea face traficul autoturismelor, în special al celor de mare tonaj, mult mai sigur. Aceasta, datorită faptului că acest program va putea verifica în timp real presiunea anvelopelor mașinii. Este invenția inginerului aeronaut Kfir Wittman care a analizat această deficiență și riscurile la care se expun toți cei care nu respectă parametrii optimi de presiune. El afirmă că atât pentru medii înconjurător, pentru mașină, dar mai ales pentru siguranța șoferului, este foarte important să fie verificat constant acest indice. Prețul unui asemenea dispozitiv nu ar fi exorbitant, un antreprenor auto putând să-și amortizeze investiția aferentă unui parc auto în aproape un an de zile, ceea ce face investiția cu adevărat rentabilă. Bazându-se pe o scanare cu ajutorul unor senzori de ultimă generație, acest nou gadget auto-electronic va putea fi disponibil începând cu luna decembrie în Israel și, din 2014, în Statele Unite ale Americii. Aplicația a fost concepută pentru

a fi utilizată de orice persoană, fără a avea un background tehnic și va fi disponibilă în versiune Android în magazinele Apple din toată lumea. „O bună informare despre presiunea anvelopelor autoturismului face parte dintr-un comportament corect în trafic”, a precizat Wittman.

Inovații și invenții israeliene

Bunuri de consum și obiecte casnice

Epilator (inițial **Epilady**) – instrument electric pentru eliminarea părului prin scoaterea mecanică, simultană a mai multor fire de păr. A fost dezvoltat și produs pentru prima dată în kibbutzul HaGoshrim.

Oală minune – oală pentru copt care se pune pe aragaz, nu în cuptor

Jocuri

Remikub sau **remi** – inventat în anii 30 de către Ephraim Hertzano, originar din România, care a emigrat în Palestina.

Hidato – un puzzle logic inventat de matematicianul israelian Gyora Benedek.

Taki – joc de cărți israelian, inventat de Haim Shafir.

Mastermind – joc israelian inventat de Mordecai Meirowitz.

Alimente.

Bamba – chips cu gust de unt de arahide, produs, începând din 1966 de corporația Osem.

Limonana – un fel de limonadă, preparat din suc de lămâie proaspăt stors și mentă, creată la începutul anilor 1990, după ce, pentru a dovedi eficacitatea reclamelor în autobuze, o agenție de publicitate a promovat-o fără ca ea să existe. Cererea a fost atât de mare încât băutura, până atunci doar fictivă, a început să fie preparată în restaurante și de către producători și răspândită în Israel și alte țări din Orientul Mijlociu.

Ptitim – paste coapte pe bază de grâu, inventate într-o perioadă de austeritate în Israel, când nu se găsea orez

Shkedei marak – crutoane mărunte de culoare galbenă, folosite în supe.

(E.G.)

Întâlnire europeană a Iudaismului Liberal Francofon

Între 7-9 iunie a. c., am participat la Toulouse la a doua ediție a reuniunii Iudaismului Liberal Francofon. Participanții la această întâlnire au fost în special evrei din țările francofone și nu numai, din Belgia, Elveția, Germania, Olanda, Anglia, Italia.

Evenimentul a avut loc din inițiativa "World Union for Progressive Judaism" (Uniunea Mondială pentru Iudaismul Progresist), cu sediul la Ierusalim, și a "European Union for Progressive Judaism" (Uniunea Europeană pentru Iudaismul Progresist), cu sediul la Londra, pentru a face auzită vocea iudaismului liberal ale cărui mesaje și principii nu sunt încă suficient cunoscute.

În cadrul întâlnirii au fost momente de rugăciune dar și de relaxare. La hotelul Palladia, conferințele au fost urmate de o foarte reușită seară de gală. M-a impresionat prezența unor rabini tineri, în special Rabinul Haim Cipriani, care face naveta între Toulouse și Milano și care a vorbit despre "Iudaismul liberal între tradiție și modernitate". Ilustrul istoric și jurnalist Alexandre Adler a fost prezent cu multe cărți și a vorbit despre "Iudaismul în fața noilor chestiuni sociale și familiale" iar filozoful Mauris Ruben Hayoun, pe care l-am văzut de multe ori și la TV5, a ținut o disertație de înaltă ținută despre "Identitatea evreiască și cultura europeană. Au evreii viitor în Europa?".

Din păcate, în Franța, ca peste tot în Europa, exacerbarea manifestărilor antisemite a determinat foarte multe familii să emigreze în Israel. Nu există eveniment care să se poată desfășura fără prezența unor reprezentanți ai poliției și ai firmelor de securitate. La Toulouse planează încă atmosfera apăsătoare a crimei oribile de la 19 martie 2012 când, într-un atac terorist, și-au pierdut viața câțiva copii nevinovați de la o școală evreiască.

MARTHA IZSAK

JCC BUCUREȘTI

Centrul de zi București, în haine noi

Pensionarii care frecventează Centrul de zi al JCC București au pătruns cu bucurie în sala proaspăt renovată, unde își desfășoară activitățile cotidiene. Un mediu cald și plăcut, util și totodată îmbietor i-a așteptat pe toți cei care îndrăgesc acest spațiu. Attila Gulyas, director al DASM și vicepreședinte al Comunității Evreilor București, a deschis acest centru, foarte important pentru pensionarii bucureșteni.

Seminarul „CV-ul câștigător”

Pentru cei ce își caută un loc de muncă și urmează a se prezenta la un interviu, care au nevoie să își compună un CV ori doresc să se reorienteze profesional, prima ediție a seminarului «CV-ul câștigător», organizat ca parte a proiectului «Ariel», s-a desfășurat duminică, 14 iulie, avându-l ca lector și îndrumător pe Cristian Seidler, specialist cu o vechime de aproape 10 ani în domeniul resurselor umane.

«Ariel» este un proiect al Centrului Comunitar Evreiesc ce își propune să fie o punte de legătură între membrii comunității evreiești și nu numai - un loc în care puteți publica anunțul dvs, fie că este vorba de o ofertă sau cerere de loc de muncă, închiriere sau vânzare, sau puteți căuta printre anunțurile existente deja.

«Ariel» poate fi accesat *online* pe www.ariel.jcc.ro sau sub forma unui panou cu anunțuri la sediul JCC București.

„Cartierul evreiesc” la festivalul „Train Delivery”

După succesul repurtat cu proiectul „Cartierul Evreiesc” în cadrul festivalului „Street Delivery”, Centrul Comunitar Evreiesc a fost invitat să participe cu acest proiect la prima ediție a festivalului „Train Delivery”, ce s-a desfășurat pe peronul liniei 14 din Gara de Nord, timp de două zile.

În realizarea proiectului s-au implicat zeci de voluntari, unii dintre ei recent reveniți în rândul familiei evreiești. Aceste inițiative le-au dat posibilitatea, așa cum singuri au mărturisit, să se apropie de tradiția și valorile evreiești. Ei au fost gata să le arate vizitatorilor care a fost amprenta evreiască asupra Capitalei – felul în care evreii, numeroși în perioada interbelică în România, au contribuit la cultura și civilizația românească.

Proiectul „Train Delivery” si-a propus reafirmarea Gării de Nord ca obiectiv turistic, urbanistic și cultural bucureștean.

JCC TIMIȘOARA

Program special pentru copii

Pentru a sărbători începutul vacanței de vară, 14 copii din comunitatea timișoreană au avut un program special, într-o zi dedicată lor. Un eveniment pentru cei mici, organizat în Piața Unirii, a fost spațiul ideal pentru ei. Copiii au pictat pe ceramică iar apoi au vizionat standurile cu surprize oferite de organizatori. Programul s-a încheiat cu masa într-unul din locurile preferate de cei mici.

Astrologia, din perspectiva profesorului și scriitorului

Prof. dr. Pia Brânzeu, una din cele mai importante reprezentante ale mediului academic din Timișoara, i-a invitat pe participanții la programele JCC să descopere câteva secrete din lumea astrologiei și zodiilor. Pasionată de diverse laturi ale spiritualității, ea a deschis o nouă pagină, foarte interesantă pentru cei care vin cu drag la conferințele pe care le susține. Acest eveniment vine după o prezentare despre „lumină” și ce a reprezentat și reprezintă ea pentru diferite civilizații, de-a lungul timpului.

De la Hermon la... Brașov

O săptămână minunată au petrecut deja la Cristian, în cadrul taberei „Hermon”, 55 de reprezentanți ai vârstei medii din țară. Evenimentul face parte din seria taberelor, dedicate diferitelor grupe de vârstă, pe tot parcursul verii. Echipa JCC București, la care s-au alăturat și cei din Timișoara și Oradea, a pregătit un ciclu de programe tentante și în acest an. Instructorii - madrihimii, la rândul lor trecuți prin câteva sesiuni premergătoare, îi așteaptă pe participanți cu numeroase surprize. Tabăra pentru vârsta medie din acest an a fost coordonată de Delia Marc, împreună cu Adrian Gueron și Andrei Seidler, director

JCC Oradea. Programul a cuprins excursii, petreceri, demonstrații de bucătărie evreiască, realizare de bijuterii, yoga, etc. Participanții l-au avut ca oaspete de Robi Roth, conducătorul delegației comunității evreiești din România la Maccabiada din acest an.

Vacanță în fiecare zi!

Timp de trei săptămâni, 40 de copii au luat parte la Tabăra de zi care a avut loc la JCC București. Rica și Micaela i-au invitat

pe micuți la o călătorie... fără a pleca din mijlocul Bucureștiului, în lumea jocului și valorilor iudaice. Copiii au făcut mici excursii, au urmărit filme, au desenat, au cântat și s-au jucat. Fiecare zi a avut un conținut diferit, oferindu-le copiilor informații foarte interesante.

Unul dintre momentele cele mai impresionante a fost programul special desfășurat în compania pensionarilor care participă a programul Centrului de zi al comunității. Bunicii și nepoții și-au dat mâna peste generații, luând parte la o excursie în care s-au simțit bine împreună.

„Shalom Shana Tova”

Duminică, 1 septembrie 2013, JCC București vă așteaptă la un festival, acum în curs de pregătire, care marchează apropierea Noului An Evreiesc și deschiderea programelor anului 5774 ale JCC. Cu această ocazie, va avea loc un concurs cu premii și expoziția foto „My Jewish Summer”. În acest scop, membrii comunităților din România sunt invitați să trimită fotografiile din vacanță sau concediul de vară pentru a participa la concurs. Imaginile selectate vor face parte din expoziție, al cărei vernisaj va avea loc în cadrul Festivalului „Shalom Shana Tova”.

La eveniment va avea loc parada talentelor din comunitate. Se vor degusta

preparate culinare tradiționale. Organizatorii vă așteaptă cu o sesiune Limmud cu teme evreiești. Cu aceeași ocazie, cei dornici sunt invitați la prezentarea și înscrierea la cursurile JCC din 2013-2014.

Va avea loc extragerea premiului cel mare - un bilet de avion către Israel - la tombola la care participă posesorii cardului de membru JCC.

În program are loc un concurs de suflat în șofar și inaugurarea copacului dorințelor pentru noul an.

JCC București vă invită să nu ratați primul mare eveniment al redeschiderii programelor și cursurilor după vacanță!

Oferte pentru pensionari

Centrul de zi din Timișoara oferă pensionarilor, prin intermediul doamnelor Verona Botiș și Ludith Hirschl, programe din cele mai interesante. De trei ori pe săptămână, ei se reunesc în ambianța primitoare din sediul Comunității Evreiești pentru activitățile ce le sunt pregătite. Numeroși voluntari se alătură în realizarea programelor - artistul plastic Adriana Oancea, Ana Adrian, psihologul Monica Verba, etc. În fiecare lună, pensionarii participă la un curs de tango, unde nimeni nu rămâne „pe tușă”! Împreună cu mai tinerii și entuziaștii lor profesori, ei dansează câteva ore pe ritmurile pasionale ale tangoului.

Recent, participanții la programele Centrului de zi au luat parte la o excursie la Parcul de Trandafiri de la Mândruloc, un spațiu incredibil, cu milioane de flori de toate culorile și mărimile. De-a lungul timpului, pensionarii au făcut excursii cu vaporețul pe Bega, au fost împreună la mall, au luat parte la spectacole și au

vizionat expoziții de artă. Timișoara este atrăgătoare în domeniul cultural chiar și vara iar cele două organizatoare planifică numeroase programe și pentru perioada următoare.

Competițiile sunt printre activitățile preferate ale participanților! Bineînțeles, premiile reprezintă o atracție dar, probabil, spiritul întrecerii este cel care îi animă, în primul rând. La finalul fiecărei luni se înmânează cupa câștigătorului la concursul de rummy. În afară de acesta, bingo dar și competiția de atenție și perspicacitate „Recunoaște diferențele” suscită același interes. Doamnele sau domnii pensionari timișoreni nu se dau în lături nici de la concursurile culinare - cele mai aspectuoase sendviciuri sau cea mai gustoasă salată fiind, de asemenea, printre programele preferate. Numeroși oaspeți le-au vorbit, de-a lungul timpului, participanților - medici, psihologi, persoane care au făcut călătorii în destinații exotice i-au încântat cu poveștile lor.

Pentru eroul israelian, Yossi Tahar z.I.

Aprinzând o lumânare în amintirea sa, JCC Timișoara l-a comemorat pe ofițerul Yossi Tahar z.I., ucis, la o vârstă foarte fragedă, în timpul războiului din Liban, din 1982. În amintirea lui și a tuturor celor care au căzut pentru apărarea Israelului, există în JCC o placă - realizată cu sprijinul fostei sale soții, Efrat Kedem Tahar, care aduce mereu aminte de acești eroi.

JCC ORADEA

Pijama pizza party pentru copiii orădeni!

Inceputul vacanței de vară nu putea să vină pentru copiii de la JCC Oradea decât cu o petrecere dedicată lor. Copiii și adolescenții au pregătit împreună pizza și și-au adus de acasă pijamalele pentru o distracție de pomină. Paturile grădiniței s-au

dovedit încăpătoare și pentru cei mai măricei, care au petrecut noaptea în JCC. După doar câteva ore de somn – seara s-a stat îndelung la povești și la bătaia cu perne – distracția a continuat și dimineața, în compania unui mic dejun frugal.

Festival de stradă cu muzică evreiască

Formația Klezmer Hakeshet din Oradea a atras numeroși ascultători în cadrul Festivalului Holnap. Printre susținători am remarcat membri ai comunității evreiești din Oradea, care au venit să își aplaude prietenii. Formația orădeană este cunoscută

în țară și în străinătate și membrii săi, muzicieni pasionați de melodiile evreiești autentice, au evoluat pe cele mai cunoscute scene dedicate acestui gen muzical.

Paginile JCC realizate de LUCIANA FRIEDMANN

COMUNITĂȚI

Mesager în cultura și arta universală

Joi, 27 iunie, sinagoga "Baal Șem Tov" din Piatra Neamț s-a dovedit a fi încăpătoare pentru toți cei aflați la evenimentul aniversării a 110 ani de la nașterea binecunoscutului pictor și poet suprarealist evreu Victor Brauner, originar din Piatra Neamț. Evenimentul cultural a avut loc sub egi-da Comunității Evreilor din Piatra Neamț, coordonat de președintele comunității Emil Nadler, scriitor și critic de artă recunoscut, și de vicepreședintele Marcel Grinberg, alături de U.A.P.R. Piatra Neamț, U.S.R. Piatra Neamț, Direcția pentru Cultură Neamț și Liceul de Artă "Victor Brauner" din același oraș.

Aniversarea nașterii pictorului Victor Brauner (15 iunie 1910, la Piatra Neamț) a oferit ocazia realizării unui colocviu despre viziunea lui Brauner asupra artei. În incinta sinagogii "Baal Șem Tov" din Piatra Neamț (devenită încăpătoare, după cum scria un ziar local) a fost organizată o expoziție alcătuită din tablourile pictorilor Dumitru Bostan, Dumitru D. Bostan, Mircea R. Ciacâr, Laurențiu Dimișca, Dinu Huminiuc, Ștefan Potop, Arcadie Răileanu, Mircea Titus Romanescu și Lucian Tudorache.

În deschidere a vorbit președintele C.E. Piatra Neamț, Emil Nadler, care a mulțumit tuturor celor prezenți, afirmând că acest colocviu este deosebit de important pentru aniversarea unui simbol al orașului Piatra Neamț, dar în același timp și unul dintre cei mai apreciați și bine vânduți pictori români.

Un cuvânt de salut a fost rostit de Adrian Alui Gheorghe, directorul Direcției județene pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural, care a apreciat demersul scriitorului și criticului neamțean, afirmând că o manifestare atât de amplă reprezintă un prilej potrivit pentru evocarea lui Victor Brauner, un mesager în cultura și arta universală.

Ștefan Potop, președintele Uniunii Artiștilor Plastici, filiala Neamț, s-a referit la importanța și dimensiunea valorii artistice a pictorului Victor Brauner, vorbind despre destinul pictorului și realizând o comparație cu o poveste simbolică despre viață și devenire.

Colocviul pe tema vieții și creației lui Victor Brauner i-a reunit pe Vladimir Pană, fiul lui Sașa Pană, celebru scriitor avangardist și prieten al pictorului, poetul și directorul Editurii Vinea, Nicolae Tzone, și Petrișor Militaru, istoric și critic literar, redactor al revistei literare „Mozaic”, din Craiova.

Vladimir Pană s-a referit la momente și aspecte inedite din viața pictorului, la relația de prietenie dintre cei doi, citând din jurnalul tatălui său. De asemenea, a remarcat valoarea crescândă a lucrărilor pictorului, recunoscut în mod unanim în prezent.

Nicolae Tzone, poet, publicist și cercetător al fenomenului avangardist, coordonator al Institutului pentru Cercetarea Avangardei

Românești și Europene, a vorbit despre Victor Brauner ca simbol al culturii românești și universale, demn de neuitare, alături de alte nume mari precum Constantin Brâncuși, cu care avea să se cunoască la Paris.

Petrișor Militaru, istoric și critic literar, redactor al revistei literare „Mozaic”, a schițat un profil spiritual al lui Victor Brauner, unul dintre cei doi artiști români prezenți în albumele internaționale de artă și un simbol reprezentativ pentru suprarealismul românesc.

Un alt moment de excepție a fost difuzarea, în premieră națională, a unui scurt film, *Constantin Brâncuși, Margit și Victor Brauner*, care îi înfățișează pe cei trei în incinta atelierului lui Brâncuși de la Paris, fiind una din puținele imagini care îl înfățișează pe celebrul pictor. Meritul aparține scriitorului Emil Nadler, care a identificat pelicula la un colecționar din spațiul ex-sovietic.

Valentin Ciucă, critic de artă, a relevat valoarea deosebită a volumului *Victor Brauner și însoțitorii*, editat de Emil Nadler, preocupat în mod constant de fenomenul de avangardă românesc și de ceea ce a însemnat el pentru bogăția culturii române.

Un moment artistic remarcabil a fost oferit la final de doi elevi ai Liceului de Artă "Victor Brauner" din Piatra Neamț, Irina și Andrei Nuțu, care au primit aplauze călduroase din partea asistenței.

DAN DRUȚĂ

VICTOR BRAUNER – 110 ani de la naștere. Aniversare la Piatra Neamț

VICTOR BRAUNER: PORTRETUL LUI ILARIE VORONCA (1925)

ARTA ECHILIBRULUI

Profesorul Maty Blumenfeld împes-tează graiul cult cu cel popular, obținând un efect savuros, un rafinament intelectual particular. A copilărit pe lângă Cahal Grande, distrus de rebeliunea și pogromul legionar din București în '41. De la tatăl său, autodidact, a învățat cum să se comporte în viața de zi cu zi: „Când te scuipă cineva, să nu pretinzi că plouă”. Acest comportament a devenit temelia relațiilor cu lumea. Nu s-a recomandat vreodată rostindu-și numele cu sfială. A fi Maty Blumenfeld nu este pentru el nici complex nici ostentație. „Asta mi-a fost de mare ajutor, îmi spune, fiindcă despre faptul că-s evreu nu s-a discutat vreodată după pom. Nu poți trăi normal, terorizat de antisemitism”.

Fostul elev la Liceul „Cultura B” a trăit discriminarea... „În timpul lui Antonescu, povestește, elevii de la Liceul «Matei Basarab» ne așteptau pe strada Labirint, să ne bată pe noi, cei de la «Cultura». Odată am și mâncat o bătaie strașnică. De-atunci ocoleam strada... Era în '42. În timpul verii, făceam muncă obligatorie la liceul nostru, de pe strada Sf. Ion Nou.

Într-o dimineață, ni s-a spus: «Duceți-vă acasă!». Pe strada Mămulari, colț cu Sf. Ioan Nou, într-o clădire mică, se făcuse un gard de sârmă ghimpată. În spatele ei, fuseseră strânși evrei, ridicați de acasă spre a fi deportați. Oamenii plângeau în curte, oamenii plângeau pe stradă... N-am

păstrat din acea vreme resentimente totale. Poate, fiindcă pe maidanul unde am crescut, cel puțin jumătate din băieții nu erau evrei. Știau că eu sunt, dar eram prieteni, veneau la noi acasă... Ne simțeam bine împreună. Integrarea mea în societatea românească se datorează, poate, și acestui fapt”.

Prof. univ. dr. MATY BLUMENFELD, la 85 de ani

A avut parte de această bucurie. Când a murit, Maty era șef de lucrări la Catedra de rezistență a materialelor, Facultatea de Aeronave din Politehnica bucureșteană. Pe urmă a devenit profesor. Viața l-a învățat să se ferească de excese: fără entuziasm, fără demoralizări. S-o priveas-

că așa cum e. „Când am avut ceva de spus, am spus. N-am păstrat ranchiună nimănui”. Când și-a pierdut soția, neuitatul critic și istoric muzical Ada Brumar, și-a pierdut o parte din sine. În timpul din urmă, munca de editare a cronicilor ei, necuprinse în volumele antume, l-a ajutat să-și mențină echilibrul, să trăiască pentru a-i perpetua memoria. Ascult vocea Adei la Radio România Muzical - comentarii la trecute ediții ale Festivalului „Enescu” - și mă gândesc la Maty; o simbioză. La cei 85 de ani împliniți – la mulți ani și *Ad Mea Veessim!* – profesorul Maty Blumenfeld e plin de proiecte. A avea un scop și a activa pentru atingerea lui, asta înseamnă a trăi real.

IULIA DELEANU

Plecarea dintre noi a scriitorului ȘTEFAN IUREȘ z.I.

CUVÂNTUL MAI PUTERNIC DECÂT MOARTEA

Pentru cei mai mulți, dispăruții trăiesc prin frânturi de viață eternizate de-un aparat fotografic, prin obiecte lucrate sau doar atinse de mâinile lor. Pentru cei care l-au citit pe Ștefan Iureș z.I., care i-au fost colegi, colaboratori, prieteni, el continuă să trăiască prin operă, întâlniri, discuții colocviale. „Ceasului biologic îi aud tic-tac-ul”. A fost una din mărturisirile – sentiment al timpului care trece – pe care mi le-a făcut cu ani în urmă, la primul lui interviu pentru „Realitatea Evreiască”. Pe delicatul și profundul caligraf de visuri pe trezie, iubitorul de filosofia istoriei, scriitorul sustras clasificărilor, l-am reîntâlnit la Editura „Hasefer”, mai întâi redactor, apoi director. Aparent, reîntoarcere la iudaism, în realitate – regăsire a ceea ce a existat întotdeauna în ființa lui, cum remarcă fostul său coleg de la Liceul „Cultura B”, președintele F.C.E.R., dr. Aurel Vainer, în cuvintele de rămas bun la catafalc, în Cimitirul Evreiesc din Șos. Giurgiului. În 1935, din cauza crizei economice din epocă, familia lui Ștefan Iureș s-a mutat de la Iași la București, când viitorul scriitor abia împlinise doi ani.

Herman Luster, numele real al scriitorului, căruia toți îi spuneau Nelu, a fost remarcat de doi dintre profesori. Cel de literatură, Mihail Sebastian, după care – în urma accidentului fatal, în condiții nici azi elucidate, – avea să fie dat numele liceului, și cel de religie, Rabinul David Șafran. „Herman Luster, ai făcut cea mai bună teză la religie!”, își amintește A. Vainer. Cuvintele au viață proprie, mai puternică decât moartea. „I-am urmărit cariera”, retrăia dr. Aurel Vainer momente în care viețile lor s-au intersectat, fiindcă „n-a fost o relație de continuitate”. Chiar din liceu, drumurile care se prefigurau

le-au fost diferite, cum diferite le-au fost vederile politice: sionism, în cazul actualului președinte al F.C.E.R., năluca neîn-

7 mai 1931 – 8 iulie 2013

trupată vreodată zisă comunism, în cazul lui Ștefan Iureș, fără ca ele să le strice prietenia. S-au revăzut, după ani, într-o vacanță la mare, cu aceeași bucurie: nealterată de schimbările din viața socială, din viața personală ale fiecăruia. În timpul directoratului lui Ștefan Iureș la „Hasefer”, au apărut „Cântarea Cântărilor” tradusă în 16 limbi, sub îngrijirea lui Radu Cârneli, albumul „Sinagoga în România”... Au fost diversificate liniile tematice: bucătărie evreiască – succesul a fost enorm –, carte pentru copii. Editorul Iureș pune preț pe calitate. Dispariția a fost atât de fulgerătoare încât nu pare credibilă, a dat glas vorbitorului sentimentului general.

Fiul lui, Alexandru, a strâns în puține cuvinte suferință, recunoștință, iubire

multă. Și - mândrie filială pentru eruditul, umanistul, îndrăgostitul de muzică, pictură, scriitorul complex – poet, prozator, eseist – care a fost/ este tatăl său. I-a mulțumit pentru că l-a ajutat să termine medicina, să facă Alia, să se realizeze profesional și uman.

Într-un crochiu, colegul nostru, George Gălea, a prins ceva din unicatul care suntem fiecare: omenos, înțelept, fin în gândire și comportament. „A fost și un foarte bun om de radio”, i-a relevat o înzestrare mai puțin cunoscută. Îl simțeam toți aieva – liderii ai F.C.E.R., personalități culturale, colegi, prieteni, colaboratori, solidari cu durerea încercată de soție, doamna Georgiana, de băiatul lui, venit din Israel. Și totuși, poemele recitate la catafalc, coroanele de flori, psalmii străvechi – serviciul divin oficiat de Prim Cantorul Iosif Adler și de Zvi Haskal – răsuceau în fiecare fiorul sacralității: „Doamne, ce-i omul...?”.

IULIA DELEANU

PIOS OMAGIU

În afara cuvintelor rostite la înmormântarea lui Ștefan Iureș, Federația Comunităților Evreiești din România a dat și un anunț comemorativ, pe care îl reproducem mai jos:

„Federația Comunităților Evreiești din România își exprimă profundul regret resimțit la dispariția valorosului om și poet care a fost ȘTEFAN IUREȘ. Vechilor săi prieteni și colaboratori le vor lipsi persoana sa, sfatul lui competent, bunătatea și căldura cu care îi înconjura. Dumnezeu să-l odihnească și să-i păstreze amintirea binecuvântată!

FEDERAȚIA COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA

Regrete profunde

Doresc să îmi exprim regretul profund pentru pierderea suferită de cultura română, de Editura Hasefer, ca și de familie prin plecarea dintre noi, întotdeauna prea timpurie, a celui care a fost ȘTEFAN IUREȘ. Nu am avut cinstea să-l cunosc personal, deși domnia sa m-a onorat scriind prefața la cartea mea „La răscruce de vremuri” și, deoarece nu cunosc familia defunctului scriitor, mi-am permis să transmit condoleanțele mele prin intermediul editurii pe care a condus-o.

HEDI S. SIMON
Tel-Aviv

Prietenului mai mare

Îmi pare foarte rău că ai plecat undeva, prea departe ca să ne mai auzi, îmi lipsește zâmbetul și sfatul tău înțelept și îmi amintesc de versurile tale premonitории: *Mă rog zadarnic - într-al nopții cearcăn/simt, peste carne, scoarță de mesteacăn. Acum și mestecenii plâng.*

BORIS MARIAN MEHR

Nesomn, stare de grație

*Nesomnule, ce vrei? De ce mă legeni
Pe brațe albe, negre, alb cu dungii
Ca învelinte-n coajă de mestecenii?
Mestecenii subțiri, vârstați, prelungi.*

*Știu: bune, rele, eu am rupt din toate,
Am fost viteaz și laș, mojiș și domn...
Dar cine poate peste cât se poate?
Dă-mi pace, procurorule nesomn!*

*Dă-mi o culoare unică, oricare,
Numai nu mă lăsa cu trunchi tărcaț.
Accept un gri neîntrerupt și mare...
Mă lasă baremi negru de păcat...*

*Mă rog zadarnic: într-al nopții cearcăn
Simt peste carne, scoarță de
mesteacăn.*

Laudă sonetului

*Orchestra, numai ea, de bună seamă
Glorifică plenar, sub lungi arcade,
Tot ce țâșnește triumfal sau cade
În agitata lumii panoramă.*

*Văd munți înjunghiați de reci cascade?
În iuți zigzaguri cerul se destramă?
Dă lupta pentru pui leoaica mamă?
Se zbate luna-n ochiuri de năvoade?*

*În tobe bat! Dezlănțuie violele!
Arunc sonor trompetele! Dar dacă
Simt clipele cum fac volute line*

*De iederă ce trunchiul mi-l îmbracă,
Mă furizez din Ateneu și-mi caut
Un flaut vechi, numai atât, un flaut.
(Din vol. MĂHNITUL MEU CENTAUR
– Ed. Cartea Românească – 1981)*

Ștefan Iureș: Vecia abreviată

L-am întâlnit pe Ștefan Iureș în urmă cu peste jumătate de secol, în redacția ziarului „Scânteia tineretului”. Fremăta acolo o tinerete scriitoricească de mare talent, care i-a dat pe Fănuș Neagu, Radu Cosașu, Mazilu, Nicolae Țic, Al. Mirodan. Ștefan Iureș avea 22 de ani și primise deja un premiu de poezie. Intrase de timpuriu în publicistică și în literatură, apoi o vreme a dispărut. După 1990 a redevenit activ în vitrinele librăriilor, cu volume de poezie, epică de ficțiune, eseuri, traduceri și cărți pentru copii.

Editura Hasefer, unde devenise director, i-a editat literatura de inspirație istorică sub titlul, cam sofisticat, „Vecia abreviată”. Evenimentele se petrec la Stockholm, în anul 1750 („Bătrânețea unui războinic”), în Marea Nordului, în anul 1680 („Povara grea pe umerii molatici”), la Ninive, într-al 55-lea an de domnie a împăratului Asurbanipal („Leoaica vânată cu arcul”), sau la Tenochtitlan, printre aztecii lui Montezuma. Proza îmbibată de istorie și fantezie, Borges veghează asupra inspirației autorului. Iureș mărturisește că muza istoriei, Clio, are față de scriitorii care o vizitează sporadic o atitudine amabilă, de gazdă binecrescută. Cartea unui performant al scrisului.

T. SOLOMOVICI

Kafka – un profet fără voce

130 de ani de la naștere

Scriitorul Franz Kafka (n. 3 iulie 1883, Praga – d. 3 iunie 1924, Viena) s-a născut într-o familie evreiască, fiu al comerciantului Hermann Kafka și al Juliei Kafka, născută Löwy. Limba maternă a lui Kafka, în care a și scris mai târziu, a fost germana, vorbită în acea vreme ca limbă maternă de aproximativ un sfert din populația orașului Praga. Alături de Einstein, Freud, numele său este unul dintre cele mai vehiculate, deși nu toți știu ce a scris, de ce a scris, etc. Manuscrisele sale au fost salvate de prietenul Max Brod, căruia Franz i-a cerut cu limbă de moarte să le ardă.

Viața lui Kafka a fost un dezastru sub aspect social, sentimental. A iubit două femei de nivel intelectual excepțional, Dora și Milena. Kafka era prizonierul propriilor îndoieli, dar credea în Binele Suprem și nu era un nihilist. „În lupta dintre lume și tine, alege lumea”, spunea cu sinceritate. „Metamorfoza”, povestirea în care funcționarul Gregor Samsa, alias Kafka, se transformă într-un gândac-gigant, exprimă perfect disperarea scriitorului față de traiul impus de familie, de tatăl său, un mic tiran din lumea afacerilor, căruia îi adresează o scrisoare pe cât de sfâșietoare, pe atât de inutilă. Comunicarea dintre Kafka și lumea filistină, lumea lacomă de câștig, lumea insensibilă la evoluția spirituală, nu există. Nici lumea literară nu l-a primit cu brațele deschise. Cineva l-a reproșat că bagajul său de cuvinte în limba germană era prea sărac, deși la Praga se vorbea și se scria într-o germană

frumoasă, literară. (Un reproș oarecum asemănător i-a adus cineva lui Caragiale, fără a înțelege că scriitorii care știu să concentreze ideea în puține cuvinte ajung, uneori, la culmile artei pe căi mai trudnice și mai demne de urmat).

Romanele „Procesul” și „Castelul” sunt adevărate „previziuni” ale violențelor și lipsei de comunicare, ale dominației răului ce se vor manifesta peste un deceniu de la moartea sa în Europa și în lume. „Colonia penitenciară” are o putere de sugestie ce face din Kafka un profet din vremurile biblice. Călăul este sfâșiat de propria mașinărie diabolică pe care chiar el o inventase. Hitler, Stalin, toți marii torționari din țările satelit ale Moscovei, nu sunt ei oare acei călăi distruși de propria mașinărie?

Despre moartea lui Kafka a scris jurnalista cehă Milena Jasenska, ea însăși ucisă în 1942, în lagărul de la Ravensbruck. Kafka îl admira pe Dostoievski, primul mare scriitor care a pus în fața lumii chipul înșelător al Răului, al celui care îl refuză pe Dumnezeu. Paul Celan – un alt om chinat de remușcări, dar din motive diferite, poetul

suferind din cauza morții părinților uciși în Holocaust – l-a admirat nespun, a tradus din „momentele” kafkiene. La noi, D. Țepeneag, Mircea Ivănescu, Ion Ianoși (acesta l-a comparat cu Patriarhul Iacov în lupta cu Îngerul) au tradus și au scris despre Kafka. Nu se amintește prea des de intenția lui Kafka de a pleca în Palestina cu prietena sa, Felicia Bauer, dar starea sănătății l-a oprit de la acest pas determinant pentru viața și cariera sa. Europa ar fi pierdut pe unul din marii ei scriitori.

Thomas Mann a fost unul dintre primii scriitori care au recunoscut valoarea de neignorată a scrierilor lui Kafka, deși stilul celor doi prozatori era complet diferit. Joyce, Musil, Canetti au fost și ei admiratori fără rezerve. Kirkegaard spunea că „nimic nu este mai teribil, dar și mai de preț decât a trăi ca Individ”. Printre scriitorii români care pot fi comparați cu Kafka, în ceea ce privește suferința, putem să-l amintim pe Max Blecher. Laureatul cu Nobel, W. H. Auden, îl compara pe praghez cu Dante, Shakespeare, Goethe. Nu este vorba de întinderea operei, ci de impact. Eugen Ionescu și Orwell sunt urmașii săi direcți. „Castelul”, „Procesul”, „Verdictul”, alte proze fac parte din patrimoniul universal. Mormântul lui Kafka este acoperit de o piatră atinsă de timp. Nimeni nu a profanat mormântul. Poate că și cei mai înrași dușmani ai umanismului nu au avut curajul să se atingă de acest modest și „totodată” străluminat profet.

BORIS MARIAN

COMORILE ISRAELULUI

Ochiul însetat de frumos și mintea râvnitoare de cunoaștere întâlnesc în Israel îngemănarea unică între istoria milenară și modernitatea tumultuoasă. Peisaje de o frumusețe magică, de dincolo de timp, te îmbie să guști un strop de eternitate – comori zămislite spre bucuria sufletului. Israelul trebuie vizitat măcar o dată-n viață – deși, toți cei care-i trec pragul simt nevoia să se reîntoarcă. Avantajul este că România nu-i prea departe – un zbor de vreo două ore...

IERUSALIM

• Dovezi arheologice ale existenței citadelei datează din jurul anului 4500 î.e.a. Arheologia biblică plasează în jurul anului 1800 î.e.a. momentul Akedah – „legarea lui Isaac”, episodul tradițional al testării credinței lui Avraam, căruia Hașem (Dumnezeu) îi cere să-și jertfească fiul, fiind oprit în ultimul moment. Orașul Vechi a fost înființat de regele David în jurul anului 1000 î.e.a. Primul Templu a fost construit de regele Solomon în 960 î.e.a., după modelul Tabernacolului realizat de Moșe în deșert. Distrus de babilonieni, Templul e reconstruit între anii 537-516 î.e.a., dar a fost distrus din nou de romani în 70 e.a. Secole întregi continuă lupta pentru stăpânirea Ierusalimului – Imperiul bizantin, apoi musulmanii în jurul anului 700 e.a., cavalerii cruciați, pe la 1100 e.a., Imperiul otoman la 1517 e.a., mandatul britanic în sec. al XX-lea. Dar, într-o bună zi, mii de evrei presărați prin toată lumea se întorc acasă... Miracolul Israelului modern se înfăptuiește în sfârșit, în 1948, iar Ierusalimul e declarat capitala sa în 1949. La Kotel (Zidul de Vest, cunoscut drept Zidul Plângerii) se roagă astăzi mii de evrei din lumea întreagă, israelieni sau cei care trăiesc în diaspora. Orașul Vechi este parte a patrimoniului mondial UNESCO și reunește obiective religioase de o importanță majoră pentru toate cele trei mari religii monoteiste – iudaismul, creștinismul și islamul – respectiv: Muntele Templului și Kotelul, Biserica Sfântului Mormânt, Moscheea al-Aqsa. Muzeul de Istorie a Ierusalimului își așteaptă vizitatorii cu detalii inedite.

• Pe Muntele Scopus, în complexul Universității Ebraice din Ierusalim, funcționează Biblioteca Națională a Israelului, având cele mai largi colecții Hebraica și

“Caietele TRISTAN TZARA” nr.3&4, 2013

La Moinești, orașul de baștină al fondatorului DADA-ismului, Tristan Tzara (Samuel Rosenstock – 50 de ani de la plecarea în lumea veșnică), apar, prin strădania prof. Vasile Robciuc, volume de câte o mie de pagini, sub titlul “CAIETELE TRISTAN TZARA”, începând cu 2010. Numeroși colaboratori de pe mapamond participă la alcătuirea unor lucrări care nu vor trebui să lipsească din bibliografia cercetătorilor fenomenului avangardist european. În acest număr dublu, conceput în 13 capitole, cu un bogat apendice bibliografic apar, pe lângă numele lui Tzara, numeroase semnături ale unor autori mai cunoscuți sau mai puțin cunoscuți din Franța, Italia, România, Belgia, Elveția, Anglia, Polonia, Israel, Rusia, Germania, Japonia, R. Moldova, Ungaria, SUA, ș.a. - Breton, Urmuz, Voronca, Caraion, Gellu Naum, Șerban Foartă, Ion Pachiea Tatomirescu, George Astaloș, Serge Fauchereau, Sanuillet, Van Melle, Henri Behar, George Guțu, Margareta Gyurcsik, Adrian Mihalache, Valery Oişteanu, Boris Marian, Fumi Tsukahara, Michael Finkenthal, Alain Leduc, Jerome Rothenberg, Călin Andrei Mihăilescu, Petre Isachi, Irina Mavrodin, Leo Butnaru, Diether Schlesak, Vasile Robciuc, Anne Halpern, Jenő Farkas, Elena Seifert, Vlad Solomon, Eva Galambos, ș.a. Texte originale, manuscrise, fotografii, studii tematice, eseuri, un tezaur valoros de informații despre ceea ce a fost și este nu numai dadaismul, dar și cultura, în genere.

Felicitări neobositului cărturar Vasile Robciuc!

BORIS MARIAN

Judaica din lume, cu lucrări faimoase sau inedite despre istoria evreilor și iudaism.

• Muzeul Israelului din Ierusalim include peste 500.000 de exponate, printre care cele mai vechi suluri de Tora și cea mai mare colecție de obiecte de cult evreiești din lume. Aici se pot vedea și celebrele Manuscrise de la Qumran, care oferă detalii inedite despre secta evreilor esenieni și apariția creștinismului.

• Yad Vașem, Muzeul și Memorialul Holocaustului, dedicat celor 6 milioane de evrei uciși în cel de-al Doilea Război Mondial, introduce vizitatorul în atmosfera terifiantă a acelor ani. Arhiva reunește 58 de milioane de pagini de documente și circa 100.000 de fotografii despre acest flagel.

• Amatorii de shopping au la dispoziție piața de alimente *šuk*-ul “Mahne le-huda”, strada Ben lehuda, cu numeroase magazine de artă, bijuterii și cafelele, eleganta zonă Mamila din vecinătatea Porții Jaffa a Orașului Vechi, mall-urile din cartierele Malha sau Talpiot.

TEL AVIV – YAFFO

• Yaffo (Jaffa), numit și Vechiul Iafo, parte a zonei metropolitane Tel Aviv, este unul dintre cele mai străvechi cetăți-port din lume, folosit încă din Epoca Bronzului. Cunoaște perioada de glorie încă din vremea Israelului antic, fiind un important centru comercial în timpul regelui Solomon. Se văd trecerile istoriei – castru roman, moschei, biserici și mănăstiri, turnul cu ceas medieval, sinagogi străvechi.

• Orașul Alb al Tel-Avivului, un cartier întreg cuprinzând cea mai largă concentrație de case și clădiri ridicate în stilul Bauhaus din lume, este parte a patrimoniului UNESCO. Muzeul dedicat artei contemporane cuprinde opere de Renoir, Picasso sau Chagall, iar Muzeul “Eretz Israel” te poartă în trecut, pe vremea minelor regelui Solomon.

Metropola propriu-zisă, cu lanțuri hoteliere și centre comerciale dispuse pe faleză, edificiile culturale și parcuri, păstrează pecetea unui modern-ortodoxism evreiesc redevăluit în ultimii ani: sinagogi largi, de piatră, redeschise în apropierea falezei,

Un nou oraș în Neghev

În curând, visul primului premier israelian, David Ben Gurion – „să facem din Neghev o grădină înfloritoare” – se va împlini. Un proiect de mari dimensiuni, care a început să fie pus în aplicare și care va dura până în 2020, va transforma această zonă care, deși extinsă, adăpostește doar 10 la sută din populația Israelului. La sud-est de orașul Berșeva, în plin deșert, unde până nu de mult circulau numai cămilele, Israelul construiește o enormă bază militară de pregătire pentru armata israeliană. În afară de clădirile care-i vor adăposti pe militari, se vor construi un auditorium, trei sinagogi, terenuri de tragere, șase terenuri de baschet și un parc pentru vizitatori, unde se vor desfășura ceremonii de depunere de jurământ și de rămas bun la terminarea serviciului militar. La sfârșitul lui 2015, când lucrările se vor finaliza, aici vor trăi și vor lucra 10.000 de militari și 2500 de civili. Ca mărime va fi al treilea oraș din Neghev, după Berșeva

și Dimona. Israelul intenționează să construiască aici, până în 2020, alte trei megabaze. Scopul declarat al acestui proiect este dezvoltarea sudului sărac, prin atragere de investitori, crearea de locuri de muncă și eliberarea unor terenuri și clădiri pe care armata le ocupă în Tel Aviv și în partea centrală a Israelului, unde totul este scump. Forța aeriană s-a mutat deja de lângă aeroportul Ben Gurion din Tel Aviv la Nevatin, o localitate în Neghev. Tot în sud vor fi mutate un centru de informații, un campus tehnologic și o divizie de teleprocesare.

HAIFA

În zona golfului Haifa s-au găsit ruinele unui oraș care a servit drept port începând din secolul al XV-lea î.e.a. Modernul oraș Haifa de astăzi, port cu largi platforme industriale, păstrează însă acea atmosferă de istorie și peisaje uluitoare, cu falezele sale albastre sau cu Muntele Carmel – o atmosferă aparte, specifică întregului Israel.

Muzeul Maritim reunește mărturiile ale navigației din zonă de-a lungul mileniilor. La intersecția dintre bulevardele Hagana și Allenby este expusă nava „Af-Al-Pi”, care a înfruntat vitregia mărilor pentru a aduce evreei în țara strămoșească, amenajată acum ca muzeu al emigrației sioniste.

Grădinile Bahai, ale cultului cu același nume, având în centru un palat oriental, sunt o adevărată capodoperă a design-ului floral și ambiental.

IAM HAMELACH (Marea de Sare, cunoscută drept Marea Moartă)

Cel mai jos loc de pe suprafața Pământului unde oamenii pot ajunge ... cu mașina și pot respira singuri, ba chiar se pot delecta în cel mai mare centru natural SPA în aer liber de pe glob... este Iam Hamelach, o adevărată minune a lumii, aflată la circa 400 de metri sub nivelul mării. Datorită concentrației de sare, nicio vietate nu supraviețuiește în această apă, a cărei densitate extraordinară îți permite

să te așezi pe ea, aproape ca-ntr-un fotoliu! Cosmetice faimoase se produc cu apa de aici, având o combinație unică de minerale.

În apropiere, pe un platou înalt din Deșertul Iudeii, se află ruinele anticei Masada, fortăreața în care evreii au ținut piept cu vitejie romanilor, până la sacrificiul suprem în locul prizonieratului.

TVERIA (TIBERIAS)

Orașul principal de lângă Kinneret (Marea Galileei), în

Podul nou din Ierusalim

fapt unul dintre cele mai mari lacuri din lume, a fost încă din antichitate o apreciată stațiune cu ape termale – 17 izvoare, ce conțin circa 100 de minerale și combinații unice de elemente. După distrugerea Templului din Ierusalim de către romani, aici a continuat să existe și să se dezvolte o comunitate evreiască cu numeroși înțelepți și faimoase școli talmudice. Academii rabinice din Tveria, dar și cele din Tīppori (Seforis) – în centrul Galileei și Kisaria (Cezareea) – între Tel Aviv și Haifa au contribuit la alcătuirea *Talmudului Ierusalimi* (din Ierusalim).

ȚFAT (SAFED)

Oraș înfloritor din perioada celui de-al doilea Templu (516 î.e.a – 70 e.a.), stăpânit apoi de cruciați, își va redobândi mândria înțelepciunii rabinice în secolul al XVI-lea, când înțelepții sefarzi exilați din Spania încearcă să reinvie măreția timpurilor antice. Dorința de reînființare a Sanhedrinului nu are sorți de izbândă, însă renumitul rabin Iosif Caro va realiza aici o codificare exhaustivă a legilor halahice, spre a menține unitatea religioasă a poporului evreu răspândit prin tot felul de țări, elaborând faimosul *Șulhan Aruh*.

Șabatul petrecut în Țfat, pe străzile milenare și într-una din străvechile sale sinagogi, e o experiență unică. Priveliștea e surprinzător de frumoasă, iar de la altitudinea sa pot fi văzute Marea Mediterană, dar și Kinneretul, iar în nord Muntele Hermon, acoperit deseori de zăpadă.

DIANA MEDAN

Neghev

din Tel Aviv, unde se găsește Statul Major al Armatei israeliene, datează de pe vremea mandatului britanic, nemaivorbind de faptul că ocupă unul dintre cele mai scumpe terenuri din oraș.

Din punct de vedere politic, afirmă unii experți, dacă se va pune în aplicare soluția celor două state, cu un stat palestinian în Cisiordania, Neghevil ar putea dobândi o dimensiune geopolitică mult mai mare pentru o țară mică și cu puține resurse și o populație în creștere.

Cu toate aceste plusuri, dezvoltarea și popularea Neghevilui stârnește controverse, organizații pentru apărarea drepturilor omului protestând din cauza planului de a reloca 40.000 de beduini. Armata și oficialități din Ministerul Apărării susțin însă că beduinii vor avea de câștigat în urma acestui proiect, deoarece li se vor oferi locuri de muncă, iar dezvoltarea regiunii va fi și în avantajul lor.

EVA GALAMBOS

MEFKURE - TRAGEDIE ȘI ENIGMĂ

Tragedia a avut loc în noaptea de 4 spre 5 august 1944. Pe vasul Mefkure se aflau circa 300 de pasageri (numărul exact este necunoscut), evrei din România precum și refugiați evrei din alte țări europene aflați în România, care deciseră să emigreze în Palestina. Plecat din Constanța în 3 august, vasul a fost bombardat și apoi scufundat de un submarin (sovietic, dar nu se știe precis). Unii istorici menționează că atacul a fost al unui submarin german.

O listă de 241 de nume a fost reconstituită pe baza declarațiilor rudelor celor decedați. Asociația "Iacov, Iosef și Rabin Zvy Guttman" din Tel Aviv organizează comemorarea anuală a victimelor

tragediei. Meritul îi revine Rabinului Guttman. În total, au fost cinci supraviețuitori dintre pasageri și șase supraviețuitori dintre membrii echipajului, ultimii reușind să se urce pe singura barcă de salvare existentă pe vas. Mulți au încercat să se apuce de orice scândură pe care o găseau plutind pe apă, provenită din vasul distrus. Dar de pe vasul atacat au fost trimiși pe apă câini poliști, pentru a-i împiedica pe eventualii pasageri buni înotători să se salveze și pentru a-i îneca.

Atacul a avut loc în apropiere de portul turc Igneada, la prima oră a zilei de 5 august 1944. Pe vasul "Mefkure" se urcaseră cinci ofițeri polonezi aflați în refugiu la Constanța și în drum spre armata generalului Anders. Acești ofițeri erau travestiți în emigranți evrei, cu acte false, procurate de către organizațiile partizane evreiești camuflate. Printre pasageri erau mulți evrei bogați din București și din alte orașe ale României, care se temeau că România va fi ocupată de sovietici și că ei înșiși (ca întreaga țară) vor cădea în robia comunistă.

O tragedie și o enigmă nedezlegată.
B.M.M.

Martirii Holocaustului comemorați la Cluj

La început de iunie, evreii clujeni și-au comemorat cei 18.000 de martiri deportați la Auschwitz, în mai-iunie 1944. Festivitatea de Hazkara a reunit în Templul Martirilor Deportați un public numeros, alcătuit din evrei clujeni și concitadini lor neevrei, dornici să aducă un omagiu clujenilor deportați și uciși la Auschwitz sau alte lagăre de exterminare, în urmă cu 69 de ani. Festivitatea, deschisă de dr. Robert Schwartz, președintele Comunității Evreilor din Cluj, a continuat cu un scurt serviciu divin oficiat de Emeric Rónai, aprinderea celor șase lumânări – simbolizând cele șase milioane de victime ale Holocaustului, și discursurile rostite de politologul și publicistul Michael Shafir și de Vasile Nussbaum, supraviețuitor al lagărului de la Auschwitz.

Corul Talmud Tora, dirijat de prof. Ecaterina Halmos, a prezentat un frumos și înălțător program de cântece dedicate memoriei martirilor Holocaustului. La festivitate a participat János Magdó, consulul general al Ungariei la Cluj. Din păcate, deși s-au trimis invitații din timp, nici o oficialitate a administrației municipale sau județene nu a fost prezentă la festivitatea comemorativă a 18.000 de cetățeni ai municipiului Cluj, care au contribuit esențial la dezvoltarea economică și culturală a orașului de pe Someș, care avea și un nume idiş: Kloisenburg.

ANDREA GHIȚĂ

Membri ai comunității cu care ne mândrim: profesoara Mariana Rosner

Avem lângă noi oameni care, în modestia lor, nu vorbesc niciodată despre ei, nu se laudă cu performanțele obținute și-și fac treaba conștiincios, eficient. Sunt cunoscuți doar în familie, în colectivitatea mică în care lucrează. Întâmplător, găsim niște aprecieri la adresa lor și atunci îi descoperim. Un astfel de om este inginer profesor Mariana Rosner.

Absolventă a Facultății de Tehnologie Chimică a Institutului Politehnic din București, Mariana Rosner a ales cariera didactică, având în urma ei 31 de ani de învățământ. Profesoară de chimie, ani de zile a fost consultant pentru numeroase școli. A ocupat și funcția de director de școală, inclusiv la Liceul "Jean Monnet".

Acum este coordonator al ciclului gimnazial la școala "Little London", unul dintre prestigioasele institute școlare particulare din București, în care predarea se face atât după programa română cât și după cea britanică.

Cu experiența ei pedagogică de peste trei decenii, Mariana Rosner declară că a ales învățământul particular deoarece este dezamăgită de ceea ce se întâmplă în învățământul de stat românesc. Opțiunea ei a avut loc, spune ea, "într-un moment în care simțeam din ce în ce mai profund că sistemul de învățământ de stat se adâncește în criză și vedeam încercări și experiențe nesfârșite și inutile la care sunt supuși elevii, părinții și dascălii". Pentru ea, acest nou tip de învățământ este o provocare, este convinsă că îi va face față cu succes și va contribui la educarea unor noi generații de copii și adolescenți, capabile să se încadreze cerințelor actuale ale societății în care trăiesc. (E.G.)

REVISTA PRESEI

Arhivele Muzeului ANNE FRANK trebuie să revină în Elveția. Muzeul Anne Frank trebuie să predea arhivele familiei adolescentei evreice, devenite celebre pentru Jurnalul ei, care au fost împrumutate unei fundații elvețiene înființate de tatăl tinerei, a decis Tribunalul din Amsterdam. Astfel ia sfârșit o dispută juridică ce a durat ani de zile.

„Tribunalul ordonă Muzeului Anne Frank (din Amsterdam, n.r.) să predea obiectele fundației înainte de 1 ianuarie 2014”, au decis judecătorii olandezi.

Arhivele, cuprinzând în principal scrisori și fotografii, au fost împrumutate muzeului olandez de Anne Frank Fonds, fundația cu sediul la Basel, înființată în 1963 de tatăl adolescentei, Otto. („Evenimentul zilei”)

FOTOGRAFII din timpul Pogromului de la Iași, din 27-29 iunie 1941, descoperite recent. United State Holocaust Memorial Museum din Washington DC a achiziționat recent fotografii inedite care conțin imagini cu scene importante din timpul zilei de 29 iunie 1941, a Pogromului de la Iași, potrivit cercetătorului științific Adrian Cioflâncă.[...]

„Cea mai importantă este fotografia, unica, din timpul selecției aleatorii făcute în dimineața zilei pogromului, prin care evreii au primit un bilet pe care scria *Liber*. După puțin timp, acest bilet de liberă trecere nu mai avea nicio valoare, fiind considerat de mulți o capcană pentru a-i atrage pe evrei în Curtea Chesturii. Celelalte două fotografii arată grupuri de evrei reținuți, care erau împinși spre Chestură. Acolo aveau să fie bătuți, unii masacrați, apoi încărcăți în trenurile morții”, a descris aceste fotografii istoricul.

„Trupurile neînsuflețite erau abandonate, expuse, în plină stradă, sub privirile nepăsătoare ale trecătorilor”. („Evenimentul zilei”)

Descoperire arheologică importantă în nord-estul Ierusalimului. Arheologii au descoperit un drum vechi de mii de ani, în timpul unor excavații desfășurate în nord-estul Ierusalimului. Drumul este foarte bine preservat, iar specialiștii deduc că ar fi fost construit de romani. Descoperirea a fost făcută în Beit Hanina, din nord-estul Ierusalimului. Drumul este lat de aproximativ opt metri, pavat, iar urmele indică faptul că ar fi fost foarte mult folosit în trecut, motiv pentru care a fost și reparat de numeroase ori. „Romanii au investit sume foarte mari de bani și au utilizat cele mai avansate tehnici ale epocii pentru construirea cât mai multor drumuri în imperiu. Acestea erau esențiale pentru guvern, armată, economie și chiar pentru oamenii de rând”, a relatat David Yeger, coordonatorul lucrărilor. Specialiștii susțin că, în urmă cu 2.000 de ani, drumul ar fi făcut legătura dintre Ierusalim și Jaffa, astăzi inclus în orașul-port Tel Aviv. „Nu a mai fost descoperită niciodată până acum în Ierusalim o porțiune atât de bine preservată a unui drum antic”, precizează Yeger. Arheologii cred că porțiunile ale drumului ar fi fost folosite și mai târziu, chiar și după căderea Imperiului Roman, posibil chiar până în urmă cu câteva decenii. („Gândul”)

V. VALASUTEANU

Suveranul Pontif: „Un creștin nu poate fi antisemit”

La sfârșitul lunii trecute, Papa Francisc s-a întâlnit, într-o audiență privată la Vatican, cu o delegație a IJCIC – Comitetul Internațional Evreiesc privind Consultările pe Probleme Interreligioase. Comitetul se ocupă cu extinderea dialogului și dezvoltarea relațiilor cu diferite organizații religioase – catolice, ortodoxe și protestante. Adresându-se delegației cu cuvintele „Dragi frați și surori mai mari”,

Suveranul Pontif și-a exprimat bucuria de a-i primi la Vatican pe membrii delegației, după încheierea unor convorbiri între Comitet și Biserica Catolică, în vederea extinderii dialogului.

„Cele 21 de întâlniri care au avut loc până acum au contribuit cu siguranță la întărirea înțelegerii reciproce și a legăturilor dintre evrei și catolici”, a declarat Papa Francisc, care a recunoscut că este

pentru prima dată când se întâlnește cu un grup de reprezentanți oficiali ai organizațiilor și comunităților evreiești. În continuare, Suveranul Pontif s-a referit la ideile principale legate de relațiile dintre Biserica Catolică și evrei, incluse în declarația Conciliului Vatican II „Nostra Aetate” în care sunt recunoscute sursele iudaice ale bisericii creștine, cuprinse în Vechiul Testament precum și la învățămintele

Sfântului Pavel, care a condamnat ura, persecuțiile și toate formele de antisemitism. „Datorită originii noastre comune, un creștin nu poate fi antisemit”, a declarat Papa. Suveranul Pontif a arătat că declarația a deschis calea înțelegerii reciproce între cele două credințe și a evocat relațiile de prietenie cu liderii comunității evreiești din Argentina în perioada în care ocupa funcția de arhiepiscop de Buenos Aires. (E.G.)

MII DE SPECTATORI LA CEA DE A TREIA EDIȚIE A FESTIVALULUI DE FILM CENTRAL EUROPEAN DE LA MEDIAȘ

În perioada 24-28 iunie a.c., la Mediaș s-a desfășurat cea de a treia ediție a MECEFF – Mediaș Central European Film Festival, singura manifestare cinematografică din România, chiar din Europa, dedicată în exclusivitate filmelor central-europene. Am scris despre acest festival și anul trecut, la a doua ediție, dar vreau să reamintesc că inițiatorul, organizatorul și "sufletul" lui este regizorul Radu Gabrea, care se zbate din răspuțeri să-l mențină în viață, să ofere publicului creații cinematografice mai puțin sau deloc accesibile, ținând cont de orientarea difuzorilor de filme, inclusiv celor de la televiziuni, care programează aproape numai filme americane, multe de calitate îndoielnică. Filme europene bune sunt programate la tv după ora 23!

Chiar și în condițiile dificile ale crizei economice, care s-a resimțit și în organizarea Festivalului, Radu Gabrea a reușit, cu ajutorul sponsorilor care au înțeles valoarea unei astfel de inițiative (printre aceștia s-au aflat Primăria Mediaș, Romgaz și F.C.E.R.), să prezinte 55 de filme, dintre care șapte în concurs. Medi-așul, așa cum am scris și anul trecut, este un loc încântător pentru organizarea unui festival central-european, oferind cadrul specific și reînviind pe undeva atmosfera acelei lumi. Și cu toată vremea nefavorabilă, care uneori a împiedicat prezentarea filmelor în Piața Primăriei, lumea a venit la cele două săli de cinema ale orașului și la Sinagogă, unde a rulat un ciclu de filme idiș. Au fost de față și invitați de marcă din lumea filmului – actori, regizori, critici literari, producători din țară și din străinătate – și un public fidel care a venit la cele mai bune filme. Făcând calculele la sfârșit, s-a constatat că spectatorii au fost de ordinul miilor, ceea ce este un record pentru un oraș nu prea mare cum este Mediașul.

Marele Premiu pentru un film despre viața romilor

Cea mai importantă secțiune a Festivalului a fost cea competitivă, care a cuprins șapte filme, reprezentând cele șapte țări central și est-europene, toate peliculele deținând premii în țara lor. A fost vorba de: Cehia – *Patru sori* (scenariul și regia Bohdan Sláma), Slovacia – *Făcut în Ash* (Iveta Grofova), Austria – *Răsuflarea* (Karl Markovics), Ungaria – *Examenul* (regia Péter Bergendy), România – *Despre oameni și melci* (scenariul Ionuț Teianu, regia

Tudor Giurgiu), Polonia – *În beznă* (regia Agnieszka Holland) și Slovenia – *Țiganul din Shanghai* (scenariul și regia Marko Nabernik). Personal am "mizat" fie pe filmul românesc, fie pe cel polonez, dar juriul a fost de altă părere, decernând Marele Premiu peliculei slovene

Țiganul din Shanghai. Este o frumoasă saga despre o familie de țigani din fosta Iugoslavie în care viața protagoniștilor se împletește cu istoria acestei țări, deci un film care are politică și umor, exotism în măsura în care obiceiurile și viața romilor sunt pentru spectatori oarecum exotice, dragoste și contrabandă, bărbați frumoși și femei frumoase... Totuși, după părerea mea, filmul polonez *În beznă* ar fi meritat mai degrabă premiul. Are un subiect dramatic, inspirat din suferințele evreilor polonezi din timpul războiului, un film profund umanist. Spectatorii români l-au putut vedea anul trecut la București, la Săptămâna filmului evreiesc. Dar filmul nu a rămas fără nici un premiu, obținând pe cele pentru regie și imagine, iar *Despre oameni și melci* – Premiul publicului. Actorul Dorel Vișan a luat Premiul pentru cea mai bună interpretare artistică.

Regal de filme idiș la Sinagogă

Ca și la edițiile precedente, în holul Sinagogii din Mediaș s-a desfășurat un adevărat festival de film în limba idiș. Este o inițiativă de excepție a regizorului Radu Gabrea, care a reușit să împrumute mai multe filme de la Centrul Național pentru Filmul Evreiesc (NCJF) din Statele Unite, fundația care dispune, cu excepția filmelor israeliene, de cea mai mare colecție de filme evreiești, fiind cel care a redat circulației cinematografia în limba idiș, restaurând un număr mare de pelicule aproape uitate sau deteriorate. În colecțiile Centrului se află peste 300 de filme (producții clasice sau contemporane).

Pregătirea „Cartei europene a limbilor regionale și minoritare”

Departamentul pentru Relații Interetnice (DRI) i-a invitat pe reprezentanții organizațiilor minorităților naționale să analizeze rezultatele primei etape de monitorizare a modului în care este aplicată „Carta europeană a limbilor regionale și minoritare” și să o pregătească cea de-a doua.

Din prezentarea făcută de Laczko Enikő Katalin, secretar de stat la DRI, ca și de fostul șef al acestei structuri, deputatul UDMR Markó Attila, susținut de Ion Diaconu, membru al Comitetului de experți al Cartei limbilor, a rezultat un lucru binecunoscut și întâlnit în multe alte domenii ale vieții sociale din România, și anume că se înregistrează mari deficiențe la nivelul comunicării între autorități și comunități, că se dau bile negre pentru lucruri care de multe ori funcționează, dar nimeni nu comunică respectiva situație.

Printre întrebările formulate de Corpul de experți ai Cartei europene a limbilor se numără cele referitoare la utilizarea efectivă a limbilor minorităților în administrație, justiție, mass media, învățământ, comunicare, programe transfrontaliere de promovare etc. În intervenția sa în cadrul Consiliului

Minorităților Naționale, directorul Cancelariei Rabinice a F.C.E.R., Edi Kupferberg, a arătat, între altele, că în cadrul comunității evreiești contemporane nu se mai utilizează o singură limbă, ci două, respectiv idiș, vorbită în special de generația de peste 60 de ani, și ebraica, revenită în actualitate odată cu renașterea Statului Israel. O subliniere necesară a fost aceea că deși unii dintre evreii de vârstă a treia pot vorbi idiș, puțini dintre ei mai știu să scrie și să citească în această limbă.

„În ceea ce privește Carta limbilor regionale și minoritare, ar trebui reținută această diferență, cu atât mai mult cu cât educație în limba idiș nu există și, probabil, nici nu va mai exista”, a spus Edi Kupferberg, care a precizat că această situație nu apare numai în România, ci în toate țările din lume în care trăiesc evreii. „Limba idiș este acum vorbită zi de zi numai în comunitățile ultra-tradiționale”, a precizat directorul Cancelariei Rabinice.

Există însă sprijinul statului român pentru continuarea accesului la cultura de limbă idiș, câteva exemple fiind reprezentațiile Teatrului Evreiesc de Stat și promovarea

Cele cinci filme în limba idiș, cu subtitrare în limba engleză, producții din anii 30-40, au reușit să redea, chiar dacă tematica era mai modernă, atmosfera și intrigile *musical*-urilor create de Avram Goldfaden, să aducă în fața publicului actori demult uitați dar care, în perioadele respective erau cunoscuți de societatea americană vorbitoare de idiș. Nu știu în ce măsură aceste creații au fost prezentate și în Europa, dar astăzi ele sunt accesibile. Evocă un trecut, un mod de viață ce îmbină tradițiile cu modernitatea, intrigi ale pieselor de teatru idiș clasice cu cele din lumea contemporană. Dovada actualității lor: în fiecare după-amiază o sală plină de spectatori, printre care majoritatea tineri neevrei, ținând cont de faptul că la Mediaș nu mai există nici un evreu.

Germania – țară invitată

În acest an, țara invitată a fost Germania iar publicul s-a putut reîntâlni cu mari regizori ai cinema-ului german de ieri și de azi (Rainer Werner Fassbinder, Wim Wenders, Edgar Reitz sau Werner Herzog), cu producătoarea germană Renate Ziegler și soțul ei, regizorul Wolf Gremm, al cărui film, *Fabian*, a fost prezentat la Festival. Radu Gabrea și-a prezentat ultimul său film realizat în Germania, *Rosenemil*. Au fost organizate sesiuni de întrebări și răspunsuri după o serie de selecții, precum și două foarte interesante simpozioane: „Manifestul de la Oberhausen și filmul german al anilor 70” și „Cinematograful german și televiziunea publică”, ambele aruncând o lumină asupra aspectelor mai puțin cunoscute ale creației cinematografice germane, care a dat naștere unor filme interesante dar și controversate, prezentate și la Festival. O mențiune specială pentru serialul german de televiziune *Marea albă* – șase episoade a câte o oră, a cărui ac-

țiune se petrece în fosta RDG și care prezintă, pe baza unor dosare ale Stasi, acțiunile securității germane, atotputernicia acesteia, care a nenorocit atâtea familii dar care a provocat și disidență, rezistență.

Așa cum am spus la început, realizarea acestui festival a fost un mare efort din partea regizorului Radu Gabrea, a actriței Victoria Cocias și a întregii echipe care s-a ocupat de organizare. Printre multele festivaluri de la noi, cel de la Mediaș ocupă un loc aparte. Ne este apropiat în timp și spațiu, ne evocă o viață pe care, dacă nu am trăit-o noi, au trăit-o părinții și bunicii noștri, un mod de viață comun celor șapte țări și care reprezintă esența acestei manifestări artistice. Ne-a plăcut, ne place și sperăm că va continua în anii care vor veni.

EVA GALAMBOS

O visătoare neîmpăcată cu propriile vise

Înainte de a o răsfoi, chiar din titlu, cartea de poezie „Prea târziu?!” (Editura „Scrib”, București, 2013) stabilește o punte de comunicare între frământările autoarei, Stela Georgescu, cu cititorii ei. Câteva poezii merg, poate, mai mult la inimă. Prima - „Șabat”. De menționat că autoarea, neevreică, dar activând în Federație de peste 20 de ani, s-a apropiat cu multă sensibilitate de înțelesuri ale învățaturii iudaice: *Către căminul tău./ Către tine însuși/ Este o datorie și o cinste. Șabatul - în viziunea poetei. "Urgia" urmează același filon tematic iudaic, de data aceasta din sfera Holocaustului. ... Fie ca blestemul să cadă pentru totdeauna/ Peste pântecel ce-au purtat monștri./ Și totuși./ Fie ca iertarea să coboare în sufletele lor/ Bântuite de strigoi./ Fără să șteargă, însă, uitarea. Urgiile îndurate de evrei în Holocaust au născut sentimente greu de exprimat. Imaginile, șocante, sunt de mare acuitate. Trecând la registrul propriilor trăiri - câteva fragmente de poezie: [...]*

La prima deziluzie în amor./ Prin șuvoi de lacrimi fierbinți./ Juri că niciodată, dar „niciodată”/ Nu vei mai iubi. Simplitatea și sinceritatea acestor versuri e captivantă. „Mi-a zis mama” pornește de la o sintagmă specifică limbii române.

Poezia oscilează între o filosofie de viață - învățăminte deprinse în copilărie - și un posibil chip matern, care își privește cu realism și dragoste copilul: *Mi-a zis mama/ De arsura soarelui/ Și ce tare durea!.../ „Dar nu mi-a zis mama:/ „Ești frumoasă, fata mea!”/ Și eram!* Poezia „Ispita” te plasează în pragul senectuții, când oboseli de viață - chemarea morții - i se opune dorința de a trăi: *Am visat să mut munții./ Nu mai pot decât o pătră./ Și totuși, nu te voi urma/ Cine știe ce-i dincolo?!? „Crăciun XXI” se chează prin titlul prozaic, dar există o nostalgie a vremurilor apuse, a purității anilor tineri, a valorilor - dacă nu pierdute -, aflate în pericol. Înstrăinarea de sine răzbate în „Criogenica 2150”: *Tastează „open” și uită-te către fereastră! „Open” și ce vād?/ Un reușit tablou de vară! Tastează „open” de două ori/ Și vei fi în plină iarnă.* Din aparenta tonalitate prozaică simți poezia din sufletul autoarei. Dialogul între poezie și proză caracterizează, de altfel, întreg volumul: o visătoare neîmpăcată cu propriile vise! Poeziile sunt însoțite de portrete feminine, desenele Stelei Georgescu. Volumul este profesiune de credință: lirismul nu poate fi alungat din lumea contemporană.*

RODICA HÂRLĂOANU

ALEXANDRU MARINESCU

4 Iulie și evreii americani

La 4 iulie 1776, în cadrul Congresului continental, reprezentanții celor 13 colonii britanice din America de Nord au semnat Declarația de independență, prin care își declarau independența față de Marea Britanie. Acest gest a fost făcut la un an de la izbucnirea a ceea ce se cunoaște în istorie ca Războiul de independență al Statelor Unite. Conflictul s-a declanșat în urma unor măsuri luate de Londra împotriva coloniilor americane care sufocau pur și simplu dezvoltarea economică și politică a acestor entități, afectând grav libertatea personală și posibilitățile de dezvoltare ale locuitorilor celor 13 colonii. Dacă la începutul confruntărilor, americanii nu s-au gândit să-și declare despărțirea de patria-mamă, evoluția războiului și atitudinea Marii Britanii i-au determinat să ia această decizie. Declarația de independență a fost redactată de *Thomas Jefferson*, care va deveni mai târziu cel de-al treilea președinte al SUA, după *George Washington* și *John Adams*, și a pus bazele Constituției Statelor Unite. Principiile înscrise în Declarație au servit drept model pentru țările europene care au dorit să înlăture monarhiile absolutiste și să pășească pe calea democrației și egalității în drepturi.

În procesul care a dus la crearea Statelor Unite independente au participat și evreii, recunosători autorităților de pe pământul american pentru primirea făcută și libertățile acordate grupului care se refugiase din fața Inchiiziției. În 1776 evreii erau de peste 100 de ani, cetățeni cu drepturi egale. 23 de evrei, probabil marani, au debarcat în septembrie 1654 la New Amsterdam, viitorul New York, teritoriu care atunci aparținea Olandei. Veniseră din Recife (Brazilia), care, inițial ocupat de olandezi, fusese reocupat de portughezi, care aduseseră Inchiiziția. La început, guvernatorul orașului New Amsterdam, Peter Stuyvesant, a încercat să se opună dar superiorii lui olandezi de la Compania Indiilor de vest l-au atenționat, arătând că ei susțin pluralismul religios. Așa a început stabilirea evreilor pe teritoriul care urma să devină Statele Unite ale Americii. În scurt timp, în cinci state americane au primit drepturi egale cu ceilalți emigranți. Datorită fidelității lor, participării în Războiul de independență și a contribuției lor la dezvoltarea economică a țării, a sentimentelor lor patriotice, au fost apreciați de președinții Statelor Unite. Într-o scrisoare adresată în 1790 Congregației Kahal Kadoș Yeshuat Israel, sinagogii Touro din Newport, Rhode Island, primul președinte al Statelor Unite, George Washington, a scris: „Doresc din tot sufletul ca descendenții lui Abraham care s-au așezat în această țară să merite și să se bucure în continuare de bunăvoința celorlalți locuitori”. O scrisoare asemănătoare a fost trimisă comunităților evreiești din Savannah (Georgia), Richmond (Virginia), Philadelphia (Pennsylvania), Charleston (Carolina de Sud) și New York.

Istoria evreimii americane se împletește strâns cu cei 337 de ani ai istoriei Statelor Unite, și chiar dacă a ajuns un loc comun, vom repeta: fără contribuția evreilor americani în toate domeniile, fără cea a sutelor de personalități excepționale din rândul evreilor, America nu ar arăta cum arată astăzi. Fără modestie, putem afirma că prezența lor, alături de celelalte numeroase etnii care au format poporul american, a făcut din Statele Unite cea mai puternică țară din lume. (E.G.)

Inaugurarea noului sediu al Centrului pentru Studierea Istoriei Evreilor din România

Joi, 6 iunie, a avut loc ceremonia de inaugurare a noului sediu al Centrului pentru Studierea Istoriei Evreilor din România (C.S.I.E.R.), din cadrul Federației Comunităților Evreiești din România. Prima parte a acestui eveniment a avut loc chiar în noul sediu, situat pe Calea Călărășilor, în prezența președintelui F.C.E.R., deputat dr. Aurel Vainer, a directorului CSIER, prof. univ.dr. Liviu Rotman, a Rabinului Rafael Shaffer, a cercetătorilor Centrului dar și a altor numeroase personalități invitate, neevrei și membri ai comunității bucureștene. Rabinul Rafael Shaffer a oficiat un scurt serviciu religios, precedat de fixarea unei *mezuză* pe tocul ușii, respectând astfel comandamentul biblic și explicând rolul ei.

Prof.univ.dr. *Liviu Rotman*, directorul CSIER, a urât un bun venit tuturor celor prezenți, apreciind această mutare în noul sediu drept o binemeritată oportunitate de îmbunătățire și extindere a activității CSIER, care în mod sigur va fi asigurată și de aceste noi condiții care vor favoriza activitatea cercetătorilor. „Această nouă casă, în care ne aflăm cu toții împreună, cred că va ridica ștacheta tuturor cercetătorilor în activitatea de zi cu zi. Cred, de asemenea, că acest nou sediu înseamnă un spațiu mai bun pentru conservarea valorilor unice pe care le avem – arhiva, fototeca – această arhivă fiind unica specializată pe probleme de istorie a evreilor din România”.

Președintele F.C.E.R., deputatul dr. *Aurel Vainer*, a afirmat că acesta este un moment foarte important, care va deschide calea unei noi etape în desfășurarea activității CSIER, care astfel va beneficia de un spațiu propice activității sale. De asemenea, el a realizat un scurt istoric al instituției, care a avut un rol important și a facilitat, prin aportul său documentar, redactarea Raportului Final elaborat de Comisia Internațională pentru Studierea

Holocaustului din România. „Se împlinesc 36 de ani de existență a CSIER, fondat din inițiativa Eminenței Sale Șef-Rabin dr. Moses Rosen. Îmi doresc ca cercetarea dvs. istorică despre evreii din România să aducă cât mai multă lumină despre rolul evreilor din România. Cercetarea privind episodul Holocaustului din România poate fi completată cu o altă despre destinul celor peste 400.000 de evrei supraviețuitori, procesul de Alia de după cel de-al doilea război mondial, precum și alte probleme ale istoriei recente”.

A doua parte a acestui eveniment, care a avut loc la sediul JCC București, a fost simpozionul intitulat: „Un moment important în activitatea CSIER”.

Președintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, a deschis și moderat acest simpozion, mulțumind tuturor participanților pentru prezența lor. El a subliniat importanța existenței unui asemenea centru, vechi de aproape patru decenii.

Prof.univ.dr. *Liviu Rotman*, directorul CSIER, a avut o intervenție legată de istoricul CSIER și modul cum acesta a evoluat. El a evocat o serie de personalități care și-au adus în mod categoric contribuția la dezvoltarea acestuia.

Prof.univ.dr. *Ladislau Gyémánt*, de la Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, a vorbit despre evoluția și importanța studierii istoriei evreilor, referindu-se în mod special la istoria celor din Transilvania.

Prof.univ.dr. *Elena Supiur*, de la Institutul de Studii Sud-Est Europene, din cadrul Academiei Române, a abordat subiectul istoriei și evoluției comunității evreilor din România în contextul unui ansamblu complex al zonei Balcanilor și Europei de Sud-Est.

Conf.univ.dr. *Liliana Popescu*, prorector al SNSPA, s-a referit la importanța istoriei evreilor pentru cultivarea democrației, la rolul elitelor intelectuale evreiești și aportul

lor la dezvoltarea societății românești.

Prof.univ.dr. *Michael Shafir*, de la Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, a evocat tragedia evreilor și Holocaustul din nordul Transilvaniei și a afirmat importanța elucidării acestui trist capitol.

Dr. *Lya Benjamin*, din partea CSIER, a prezentat un scurt istoric al activității Centrului, considerându-l o necesitate pentru cunoașterea trecutului. Ea a afirmat că această instituție a luat ființă ca fiind una de documentare din cauza restricțiilor impuse de regimul comunist.

Prof.univ.dr. *Alexandru Florian*, directorul Institutului Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel”, a felicitat CSIER pentru activitatea de până acum și a relevat posibilitățile de colaborare dintre cele două instituții.

Prof.univ.dr. g-ral *Mihail Ionescu* a subliniat importanța demersurilor și cercetărilor realizate de CSIER și necesitatea continuării studierii problematicei istoriei evreilor din România.

Dr. *Anca Ciuciu*, cercetător la CSIER, a prezentat auditorului proiectele de cercetare viitoare ale instituției, afirmând că este absolut necesară valorificarea unor arhive foarte importante.

Dr. *Cristian Vasile*, de la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” din cadrul Academiei Române, a vorbit despre necesitatea integrării capitolului de istorie a evreilor din România, precum și despre contribuția celorlalte minorități la dezvoltarea și evoluția României și integrarea acestora în volumul istoriei României.

Președintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, a încheiat lucrările acestui simpozion mulțumind pentru contribuțiile participanților și exprimându-și satisfacția pentru succesul de care s-a bucurat acest important eveniment.

DAN DRUȚĂ

CURSĂ CU OBSTACOLE

Lui Radu F. Alexandru instinctul estetic i-a spus că e nevoie de ceva foarte adevărat și foarte puternic pentru a se încredința și a-i încredința și pe alții că literatura nu e „o specie” pe cale de dispariție. Ce poate fi acest ceva? Sunetul vieții așa cum se aude pe stradă, în autobuz, în pizzerie... Numai că veșmântul foarte nou îmbracă simțăminte foarte vechi.

Pentru politicianul și dramaturgul Radu F., evreitatea a fost nu o dată subiect în discursurile parlamentare, în piesele sale. Unul din personajele din „Nimic despre Hamlet” este gândit ca alter-ego despre respectul identitar și modalitatea de a fi respectat ca atare de ceilalți. O mostră: „Săptămâna trecută am fost la cimitir. Citisem în ziar despre morminte profanate, dar nici o clipă n-am realizat că este vorba de cimitirul familiei mele... Abia când am ajuns la mormântul surorii mele și am găsit placa răsturnată, am simțit acea durere care... Șapte ani a trăit... Și mie mi se cere să cred că alți copii [...] au năvălit

în cimitir și au început să dea peste cap pietrele mormintelor... [...], că ultimul joc descoperit de copii în România se numește de-a profanarea mormintelor evreiești!”. Suntem moștenitorii unui destin colectiv pe care înțelegem să-l predăm urmașilor. „Pentru mine, tot ceea ce contează mai mult în viață e Debora, fiica mea”, îmi mărturisese nu de mult, în foaierul Ateneului, de Ziua Națională a Israelului, în anul 65 al renașterii sale. Da, există și frământări generale în ceea ce scrie: polarizarea socială, șomajul, goana fără scrupule după înnavușire... Terapeutul din el continuă să cerceteze maladia, să caute, lucid, un posibil antidot. Nu uită oameni cărora le va rămâne totdeauna dator: Israil Bercovici, Marin Preda, Horia Lovinescu, Nicolae Cajal... Un univers în mișcare, care a știut să sară și mai are încă de sărit obstacole: semn de tinerețe! Parcă 70 de ani mai înseamnă, azi, ce însemna ieri? La mulți ani, Radu F. Alexandru!

IULIA DELEANU

Atenție la gesturile pe care le facem!

Într-o scrisoare trimisă conducerii F.C.E.R., profesorul de religie Ciprian Blaj, de la Colegiul „Valeriu Braniște” din Lugoj, își cere scuze comunității evreiești pentru un gest care s-a dovedit necugetat și a lezată sensibilitatea populației evreiești. Într-o pauză, împreună cu câțiva elevi de-ai lui, și-au pus niște mustați, și deoarece li se părea că ar semăna cu mustațile lui Hitler, unul dintre tineri a reprodus salutul nazist. Mai târziu, fotografia a ajuns pe *facebook* și a provocat uluire din partea celor care-l cunoșteau pe profesor și protestul președintelui Comunității din Lugoj, ing. Ivan Bloch. El și-a exprimat nedumerirea că într-un oraș ca Lugojul, unde ecumenismul este la el acasă, se poate întâmpla asemenea lucru. „Cu regret constat, că în această poveste este implicat un cadru didactic care ar trebui să

fie un exemplu pentru elevii săi. Imaginea prezentată de acesta aduce atingere celor șase milioane de evrei uciși în lagărele de exterminare. Cer autorităților competente să ia măsurile ce se impun în acest caz”, a spus Ivan Bloch.

Întrebat despre gest, profesorul a susținut că nu s-a gândit niciun moment că fotografiile făcute în pauza dintre ore ar putea supăra pe cineva. Gestul său este de neînțeles și pentru cei care-l cunosc, mai ales că profesorul și elevii săi au vizitat de curând lagărul de concentrare de la Buchenwald. În scrisoarea adresată F.C.E.R. profesorul arată că este un susținător al evreilor și cunoaște foarte bine și respectă religia mozaică ale căror fundamente le-a studiat la Facultatea de Teologie. „...Nici eu, nici elevii mei nu putem fi considerați naștiți sau antisemiți”, spune profesorul,

RADU F. ALEXANDRU – 70

care arată că înțelege foarte bine ororile Holocaustului, el vizitând de două ori împreună cu elevii lui Memorialul de la Buchenwald. Pentru a-și demonstra bunele intenții, Ciprian Blaj se angajează ca, la începutul anului viitor să organizeze la școală o expoziție cu fotografiile făcute la Memorialul de la Buchenwald precum și un seminar despre Holocaust cu elevii, pentru ca tinerii să nu uite ororile nazismului.

Salutăm această inițiativă, oricum binevenită în școlile din România, dar ținem să atragem atenția asupra necesității de a acorda atenție unor acțiuni sau gesturi de-ale noastre care pot leza sensibilitatea semenilor noștri în orice condiții, dar mai ales ținând cont de răspândirea pe care o pot căpăta acestea prin rețelele de socializare (E.G.)

Tribuna ideilor

A dezbate și a combate: „genul proxim” și „diferența specifică”

În orice dezbatere, combaterea nu exprimă o necesitate. Dezbaterea pe tema iudaismului au la temelie lor piramide de cărți. Pe baza lor se afirmă ori se infirmă idei, fapte, evenimente fizice și metafizice (ceea ce nu reprezintă o „combatere”).

Iudaismul, ca orice organism viu, a străbătut veacurile, iar dezbaterea l-au ferit de anchilozare și dogmatism. Orice mozaism viabil este saturat de comentarii, care solicită dezbateri și trăiește doar atâta timp cât le conține: mai ales pe marginea unor „mistere” care provoacă inteligența rațională (I.Q.).

În perspectiva organizării unui ciclu de „dialoguri libere” în cadrul proiectatului Cerc de dezbateri iudaice, la care aderă și Rabinul Rafael Shaffer, voi sugera câteva teme. Astfel, la recenta Tikun Leil Șavuot, desfășurată la Sinagoga Mare din capitală și dedicată unor învățături despre Tora și istoria poporului evreu, s-au deschis interesante discuții despre Tablele Legii (dr. Aurel Vainer), locul ocupat de învățatură în structura evreității (dr. L. Rotman), dualismul Torei: legi și valori (Rabin R. Shaffer). Aici am propus și eu o temă cu care să deschidem seria „dialoguri libere” și pe care am intitulat-o „Moise, mit sau realitate?”. Este o certitudine că omul Moise, personalitate paradigmatică de Conducător, Legislator, Mare Preot, Profet și Inspirator al primei religii monoteiste, nu reprezintă un mit, ci o realitate istorică. Totuși, în narațiunile monoteiste despre viața și opera lui Moise (relatate în Tora, în midraș-uri și alte comentarii) ne cuprind o seamă de mituri fără de care nici mozaismul și nicio altă religie bazată pe Biblie n-ar putea rămâne viabilă - după spusa marelui iudaist Martin Buber și de la care pornim în afirmația de mai sus.

Pe aceeași linie am întregit propu-

nera că o dezbatere precum cea de la „Cercul de lectură al B'nai B'rith” privind cartea lui Sigmund Freud („Moise și monoteismul”, publicată la Londra în 1939), în care se pune problema originii egiptene atât a omului Moise, cât și a religiei moisidice - nu ar fi superfluă. Se știe că argumentele aduse de Sigmund Freud, extrase din lucrări de critică a Bibliei dar interpretate personal în lumina psihanalizei sale, deși relevante pentru unele aspecte ale sorgintei monoteismului, nu s-au dovedit pregnante și decisive în privința omului Moșe, cu certă origine iudaică. Eroarea lui Freud socot că e bine a fi adusă în discuție, ceea ce s-a și întâmplat în expunerile din Cercul amintit. Cele arătate mai sus pot fi un început pentru invitarea la întocmirea unui repertoriu de teme pentru dialoguri libere din proiectatul cerc de dezbateri. Cum „Realitatea Evreiască” a inițiat o rubrică, „Invitație la dezbateri” (acum devenită „Tribuna ideilor”), voi mai zăbovi asupra oportunității unor dialoguri iudaice, deopotrivă din unghiul criticii biblice, ca și al religiei, abordată ca fenomen cultural.

Asupra Bibliei ebraice (Tora), primă parte, și a Bibliei creștine, s-au aplecat cu pietate ori cu interes cultural sutele de generații ale celor care s-au succedat de-a lungul a circa trei milenii. Figura lui Moșe domină întreaga scenă a evenimentelor descrise în Cartea a II-a a Pentateuhului, iar problematica asociată unicului om care, din poruncă Divină, i-a condus pe evrei afară din Egipt și le-a adus Tora, a beneficiat de cele mai multe teofanii - de la tufișul care arde fără a fi mistuit până la contactul „față în față” cu Dumnezeu, când a primit Cele Zece Porunci sau Tora în întregime și simultaneitatea ei divină. Cu toate, izvor de credință monoteist-moisidică sau de mândrie culturală pentru toți cei care, în exercițiul lecturii,

se folosesc nu doar de ceea ce psihologia actuală ar numi inteligență emoțională (I.E.), ci și de inteligența lor rațională (I.Q.). Dacă din prima categorie (I.E.) se recoltează îndeobște masele de credincioși „simpli”, din cea de-a doua categorie (I.E. + I.Q.) se ivesc deopotrivă cei care respectă tradiția, în litera ei, ca și cei care caută sensuri culturale. Epoca iluministă, avântul științei și al laicizării din ultimele secole au sporit considerabil numărul agnosticilor, în general, și printre evrei, în special. Ei conferă totuși Bibliei moisidice o valoare culturală pentru frumusețea (estetica) literară a narațiunilor (Cartea Exodului, de pildă, fiind văzută ca una dintre grandioasele epopei ale antichității iudaice) sau înălțimea morală a unor texte biblice formulate ca axiome etice, parabole, legende comentate în midraș-uri ș.a.m.d. Cât privește trendul ateist, crescut pe solul credinței în tot ce afirmă știința despre natură - și „valoarea adăugată” de om în cunoașterea sensurilor ei - va atinge și el un stadiu de acceptare a unui principiu superior imanent (ca percepere strictă a realității). Mari oameni de știință nu au negat transcendența, ci au socotit-o doar o ipoteză exterioară investigațiilor pozitivistice. Din perspectiva acestei viziuni, cercetarea critică a scrierilor „divine” (Biblia, în primul rând) scoate în evidență doar fragilitatea unor enunțuri concrete ale religiilor confruntate cu experimentul epistemologic.

Astfel, o lungă serie de critici ai Bibliei sau autori de scrieri ateiste au evidențiat în Vechiul Testament, ca și în cel Nou, pasaje ce par contradictorii (la prima vedere), greșeli istorice (doar pentru stadiul actual al arheologiei) sau imposibilitatea unor confruntări. Formula „crede și nu cerceta” nu mai apare azi în limitarea ei - a celor care doresc să se pătrundă de sensurile metaforico-simbolice ale

Bibliei: chiar și atunci când variantele pronunțate diferit în privința Creației (vezi Geneva) sau povestirea diferită a multora dintre istoriile biblice (unele rezultate din discrepanțele dintre Biblia ebraică originară și transcrierile neconforme) ale unor evenimente și valorizări, dată fiind o circulație de circa două milenii de oralitate a Bibliei nescrise. Însăși problema etapelor scrierii Pentateuhului suscită o dezbatere pe marginea susținerii științei despre Biblia ebraică și traducerile ei.

Se știe că Septuaginta reprezintă o traducere, iar traducerile acestei traduceri, de circulație creștină sau arabă, ridică numeroase semne de întrebare privind schimbarea de sens a unor termeni, omisiuni ș.a. Demersul științific asupra Bibliei, Cartea Sfântă a mozaicilor și creștinilor, nu este în măsură de a o detronea din poziția sa de autoritate, ci de a pune cititorul de azi în fața unor întrebări și constatări la care răspunsurile fosilizante și dogmatice nu mai pot satisface omul modern, care tinde să se folosească nu numai de inteligența sa emoțională, ci și de inteligența sa rațională. În ce privește multitudinea de comentarii pe marginea Torei, putem discuta „straturile” dezvăluite de acestea la lectura Torei scrise și canonizate. Căci Tora și-a asigurat perenitatea nu doar în litera ei, ci și în capacitatea continuă a dezvăluirii unor înțelegeri ascunse, contradictorii, dar care ca o negare a negației se includ. Iar acestea abundă la o lectură neavizată deoarece în textele biblice nu se revelă doar informații de suprafață, intuite prin metafore și alegorii lesne perceptibile. O întreagă literatură apocrifă sau/și științifică asupra Yesod-urilor scot în evidență cum în spatele cuvintelor și în cuvinte (scrise consonantic în Tora) sunt încryptate sensuri nebănuite: de pildă, interpretările Cabalei, devenită de mare actualitate la acest început de nou veac (XXI) despre care Malraux prevedea că „va fi religios sau nu va fi deloc”. Scrierea din Tora, consonantică în totalitatea ei, prezintă și azi - după atâtea transcrieri cu vocale punctiforme - mai multe nivele de semantizare privind fiecare cuvânt, propoziție, frază. Apoi, se știe că fiecare consoană din textul original are valoare numerică. Cuvintele totalizau astfel numere, rezultate din suma valorii numerice a consoanelor ce le compun. Legătura cuvintelor de aceeași valoare numerică permite permutări în interiorul unui text, capitol, cărți ale Pentateuhului, pe care nici încercări actuale de a le computeriza nu le-au epuizat încă. De unde și bogăția sensurilor „etajate”, ascunse (Yesod-uri) ale propozițiilor biblice și capcana înțeleșurilor simpliste.

Cele de mai sus sunt doar câteva din propunerile unor dezbateri iudaice aprofundate din care participanții pot ieși îmbogății nu numai în cunoașterea valorilor iudaice ci și în trăirea lor ca evreitate și demnitate pentru faptul de a aparține unei religii, componentă a culturii lumii din trecut îndepărtat și până în viitorul prezent.

H. KULLER

Conferință despre dinamica politicii israeliene organizată la SNSPA

Vineri, 5 iulie 2013, Centrul de Studii Israeliene din cadrul SNSPA a organizat o conferință intitulată *Dinamica politicii israeliene: repere constante și noi provocări*, prilej cu care au fost abordate diverse teme cu privire la evoluția societății israeliene, dilemele și opțiunile sale politice, precum și provocările viitorului.

Conferința a fost deschisă de prorectorul SNSPA, conf. univ. dr. Liliana Popescu, și de directorul Centrului de Studii Israeliene, prof. univ. dr. Liviu Rotman, care a susținut o prelegere cu tema *Scena politică israeliană - noi provocări*, realizând o imagine complexă și nuanțată asupra a ceea ce a însemnat rolul doctrinelor politice în dezvoltarea Statului Israel și dinamica vieții politice actuale în context internațional.

Andreea Păstârnac, reprezentant cu însărcinări speciale în cadrul Direcției Orientul Mijlociu și Africa din Ministerul Afacerilor

Externe, a abordat subiectul identității și conceptului de limbă națională, oferind un studiu de caz aplicat limbii ebraice moderne, un fenomen lingvistic unic în lume, singura limbă moartă și reînviată grație unui important crez politic - sionismul.

Conf.univ.dr. Liliana Popescu a prezentat apariția vol. VIII al revistei Facultății de Științe Politice a SNSPA, *The Romanian Journal of Society and Politics*, ce cuprinde o serie de comunicări susținute la conferința inaugurală a Centrului de Studii Israeliene, pe care revista noastră a prezentat-o detaliat.

Din partea Ambasadei Statului Israel în România a fost prezentă vice-ambasador Arezo Hershel, care a reiterat sprijinul permanent de care se va bucura Centrul, util și binevenit în spațiul public românesc.

DAN DRUȚĂ

Toți liceenii de la „Lauder-Reut” au luat bacalaureatul

Pentru al patrulea an consecutiv, Liceul „Lauder - Reut” înregistrează o râvnită promovabilitate de 100% la examenul de bacalaureat, cu o medie generală pe liceu de 9,04. Profesorii, selecțai

pe criteriile de maximă exigență, știu să stimuleze elevilor simțul competitivității, oferindu-le pregătire suplimentară după aptitudini și asigurându-le însușirea de solide cunoștințe generale, atât la pro-

filul real, cât și la cel umanist, unitatea de învățământ particulară din București având parteneri academici prestigioși în țară și străinătate.

Vitalogia - știința și filosofia vieții

După *ecosofia*, inițiată de scriitorul Toma George Maiorescu, ne aflăm în fața unei noi ramuri științifice, propuse de prof. dr. Dolphi Drimer și Ladislau Frumosu. La Editura Bren a apărut recent cartea semnată de cei doi cercetători, sub titlul *Misterele vieții*, care se referă la evoluția vieții, explozia informațională, evoluția civilizației, evoluția speciei umane. Teme generoase, demne de largi dezbateri.

Dolphi Drimer (n.1934) este doctor-inginer în metalurgie fizică, economist. A lucrat în cercetare, apoi la Uzinele Electronice, a fost șef de catedră la Institutul Politehnic București, este fondator al Universității Ecologice, autor și coautor la numeroase lucrări științifice publicate în țară și în străinătate. Ladislau Frumosu este specialist în metalurgie, autor de studii științifice. „Nu există fenomene nenaturale sau supranaturale, ci există lacune foarte mari în cunoașterea noastră”, citează autorii din afirmațiile astronautului Edgar Mitchel.

Într-un fel, gândirea autorilor pornește de la lucrările lui Carl Sagan. „Universul a fost creat pentru viață”, este o afirmație la care subscriem cu toată convingerea. Ca orice ramură științifică, fizica, filosofia se află într-o permanentă criză de cunoaștere,

este motorul unor reevaluări continue. De unde vine Universul? Cine știe? Există o realitate fundamentală, o realitate pură? Este Universul viu și conștient? Secolul XXI a adunat întrebări la care nu s-au găsit răspunsuri satisfăcătoare, deși Premiile Nobel curg. Universul face salturi, este ecologist și reciclabil, așa s-ar părea. Matematica și legile naturii sunt mereu supuse încercărilor. Viața creează și modelează Universul. Viața este singurul adevăr. Omenirea își caută destinul. Aici intervine informația, ea are dimensiuni cosmice. Nu poate fi separată de viață. Spațiul multidimensional a devenit o noțiune comună. Până și virusurile au mai multe dimensiuni. Informația este cuantificată. La baza vieții și Universului se află informația. Autorii susțin că „viața este o simulare pe Computerul Cosmic”. „Evoluția este un maistru programator”. O altă întrebare - a existat primul om? Informația a deschis calea ființei superioare - omul și tot ea va crea superinteligentele. Dar, oare, omenirea mai este capabilă de evoluție? Inteligența artificială evoluează la rândul ei.

O bibliografie impresionantă stă în spatele acestui op, încărcat de întrebări tulburătoare.

BORIS MARIAN

ANUNȚ IMPORTANT

Vă comunicăm că la CIR Eforie Nord (Vila Mira) s-au adus îmbunătățiri importante privind confortul participanților și anume: aer condiționat, televizoare, frigider, toate noi și în fiecare cameră. Contribuțiile au rămas neschimbate:

- 45 lei/zi participant pentru extra-sezon;

- 80 lei/zi participant pentru sezon.

Deși locurile sunt limitate, noi vă așteptăm cu drag și nu numai la Eforie ci și la Borsec sau la Cristian.

Tu ce mai aștepti? Profită de vacanța asta frumoasă!

Șef Oficiu Administrare
Patrimoniu și Oficiu CIR
Ing. EMIL ROSNER
Responsabil Oficiu CIR
Ing. IOLANDA ȘEINBERG

Top 3 din 30

O posibilă selecție a unor evenimente întâmplătoare în ultimele 30 de zile

Petrică și lupul

Dacă atunci când iei atitudine, reacționezi stereotip și ceri mereu demisia cuiva, faci precum Petrică anunțând sătenii că vine lupul și obții același rezultat. Dacă Relu Fenechiu pierde penultima fază din procesul „Transformatorul”, Blaga și Ialomițianu, ajutați de Cătălin Predoiu, cer în cor demisia lui Ponta. Dacă are loc un tragic accident în Muntenegru, PDL cere demisia ministrului de externe. Dacă premierul spune că nu mai sunt bani la buget, trebuie să își dea demisia. Și așa mai departe.

Complexul „Petrică și lupul” este însă păgubos nu numai pentru imaginea PDL, ci pentru că o discreditează pe cea a opoziției în ansamblu, iar dacă România se poate lipsi de PDL, ca de orice alt partid politic, o opoziție credibilă este indispensabilă, mai ales când puterea are o majoritate atât de confortabilă în Parlament încât poate lua orice decizie.

Mai nou, fostul cap al finanțelor în guvernul Boc cere demisia lui Ponta pentru că premierul nu face publice obiectivele actualelor negocieri cu FMI și pentru că, în opinia lui Ialomițianu, urmează o reducere a salariilor cu 30%! „Vrea să modifice ierarhizarea de la 1 la 15 la 1 la 7 și sigur că trebuie să taie salariile. Nu văd altă soluție”, declară nonșalant fostul ministru de finanțe care, atunci când negocia cu delegația Fondului, părșea pe ușa din dos clădirea ministerului, ca să nu dea ochii cu presa. Asta ca să nu ne întrebăm de când faptul că un fost ministru „nu vede altă soluție” devine motiv de demisie pentru Executivul aflat la putere.

Acest joc inabil al PDL-ului, dezavuat până și de fostul său lider, Traian Băsescu, va face ca un eventual demers fundamentat al opoziției să fie privit cu neîncredere de către populație, obișnuită să tot audă cerându-se demisia guvernului pentru toate fleacurile. Iar Cabinetul Ponta e departe de a fi perfect, dacă ne gândim că nu reușește să rezolve nici problema arieratelor, nici pe cea a marilor privatizări, nici pe cea a managementului companiilor de stat, nici reforma în sănătate, nici pe cea în educație.

Vestul Europei, amenințat de situația din Centru și Estul continentului ...

De data asta, buturuga mică nu poate să răstoarne carul mare, dar de zgâlțâit, îl poate zgâlțâi strașnic. În condițiile în care Zona Euro înregistrează lună după lună scăderi ale economiei, UE nu mai are forța să acopere necesitățile economiilor din Estul și Centru Europei, care înregistrează creșteri, ce e drept, dar au nevoie de sprijin ca o plantă firavă de un arac. Ca atare, băncile occidentale care au expunerii serioase în statele din Centru și Estul Europei, între care și România, se văd silite să își consolideze capitalul pentru a putea face față unei eventuale crize în așa-numitele economii emergente, fără a risca să reintre în criza financiară începută în 2008.

Un exemplu deloc de invidiat sunt băncile austriece, printre cei mari investitori financiari în țările estice. „Un șoc sever în una sau câteva țări în care băncile austriece sunt substanțial expuse ar putea duce la o deteriorare a condițiilor de creditare pe plan intern. Sectorul bancar ar putea atunci avea nevoie de ajutor suplimentar, pentru a face față creditelor neperformante, care ar trebui finanțate pe termen scurt, pentru a nu afecta redresarea fragilă”, susține OECD.

Ca atare, Erste Group, acționarul BCR, a realizat recent o majorare de capital în cuantum de 660,6 milioane euro, prin emiterea a 35.231.353 de acțiuni noi și vânzarea a 3.374.266 acțiuni existente.

Pe de altă parte, Raiffeisen Bank International, al doilea mare investitor financiar în economiile emergente din Europa de Est, va avea nevoie să găsească pe termen mediu aproximativ 1,8 miliarde de euro pentru a îndeplini standardele internaționale minime privind capitalul bancar, iar una dintre soluții va fi restrângerea activității în Ungaria și Slovenia, precum și închiderea unor sucursale, care să permită scăderea cheltuielilor cu câteva sute de milioane

de euro, a afirmat șeful Raiffeisen Bank International, citat de Agerpres.

Pentru a avea o imagine mai clară, să amintim că în România, ponderea creditelor considerate neperformante (restante peste trei luni sau chiar imposibil de recuperat) se ridică la 20,19% din total în mai 2013, în creștere cu 0,73% în interval de numai o lună.

... în schimb, Chinei îi merge bine

Guvernul Chinei a renunțat la unul dintre tabu-urile politicii sale economice și a permis înființarea unor instituții bancare private, pentru a sprijini companiile particulare care se confruntă cu probleme financiare și pentru a stopa temerile privind creșterea riscurilor financiare, transmite AP. Măsura a fost luată în contextul încetinirii creșterii economice anul trecut la 7,8%, cel mai mic ritm din ultimii 13 ani, previziunea pentru 2013 fiind de numai 7%. Perspectivele arată însă mai bine, având în vedere că investițiile străine directe în China - a doua mare economie a lumii - au crescut pentru a cincea lună consecutiv, atingând în iunie nivelul de 14,39 miliarde de dolari.

Mai mult, o bancă din China conduce pentru prima dată în topul primelor bănci din lume, conform revistei britanice „The Banker”. Industrial and Commercial Bank of China (ICBC) a urcat de pe locul trei pe unu, schimbând poziția cu câștigătoarea de anul trecut, Bank of America, în timp ce JP Morgan a rămas pe locul doi.

China are acum 96 de bănci printre primele 1.000 din lume și deține locul patru în topul primelor zece sisteme bancare din lume.

Făcând o comparație cu situația din România, să subliniem că rata creditelor neperformante la băncile comerciale chineze a ajuns la aproximativ 1% la 30 iunie 2013, față de 20,19% la noi ... Chiar și așa, Banca Centrală a Chinei a acordat rapid credite unor instituții financiare pentru a stabiliza piețele și a cerut băncilor comerciale să-și îmbunătățească managementul lichidităților.

ALEXANDRU MARINESCU

Existența evreilor reflectată în Monitorul Oficial al Regatului României (X)

Tot în Monitorul Oficial, la rubrica „anunțuri particulare” se pot afla și ceea ce diverși evrei anunță că au pierdut în ultima vreme. Astfel, la p. 520 se poate citi că Jaques Daniel face cunoscut că a pierdut copia de pe contractul cu No 9371 din 21 Noiembrie 1894 prin care se constată că a luat împrumut de la Banca Națională a României lei 3000, depunând ca garanție lei 5000, creditul funciar rural 5 la sută din București. Se menționează că „ori cine va găsi acea copie o va considera ca o hârtie albă și fără nici o valoare”. La p. 1304 se înscrie anunțul: „Subsemnatul Aron Waisman, fac cunoscut că, la 3 August 1894, am pierdut un cupon de ramburs, în valoare de lei 117, bani 55, având No 624, scrisoarea de trăsură 360 din 20

August 1894. Ori cine l va găsi și se va prezenta către onor direcțiune a căilor ferate române, se va considera ca nul” (anunțul este publicat în Monitorul Oficial No 37/19 Mai 1895) și tot la aceeași pagină, I. Blumemfeld, comerciant de ferării ne anunță că „Mandatul No 7 din 1895 pe suma de lei 588, bani 50, eliberat mie de prefectura județului Botoșani, pentru plata unor unelte ce am furnizat județului, perdându-l îl declar nul și fără valoare.” La p. 1398, H. Klein dă anunțul „Polița la ordinul Rubinstein & Klein cu data de 30 Noiembrie 1890, priimit pe 31 Mai 1891 de lei 440, bani 65, semnată de D.H.M.Brand, fiind pierdută, o declar de nulă valoare fiindcă valoarea ei am priimit-o astăzi de la acceptantul”.

Rosa Bercovici ne anunță la p. 1575: „Subsemnata, perdând recipisele cu numerele 657/8734, 667/8741, 712/8789, 711/8788 și 764/8841 pentru obiectele mele de giuvaericeale, depuse pe diferite nume la societatea israelită pentru împrumuturi de bani fără dobândă, declar aceste recipise nevalabile și anulate, neputându-se nimeni altul de cât mine prezenta spre a scote obiectele”. Acest anunț ne oferă și informația că exista la acea dată o societate israelită pentru împrumuturi de bani, care se făcea fără dobândă ajutând astfel evreii să obțină asemenea împrumuturi garantate cu bunuri, în speță „giuvaericeale” (bijuterii).

De altfel, un anunț asemănător se poate citi la p. 2808, dat de Rosa Epstein din str. Palestinei No 22 (este interesant de știut că atunci exista o stradă cu acest nume în urbe): „Perdându-se recipisa

societății de bine-facere Israelită pentru împrumuturi de bani fără dobândă cu No 524/8600, datată în 19 Decembrie 1893 pentru lei 40 împrumutați de mine pe un amanet la sus disa societate, o declar ca nulă și fără nici o valoare în mâna ori cui se va găsi”.

Avram Rubi din str. Țepeș-Vodă No 54 a fost beneficiar al unui astfel de împrumut și, ca urmare a pierderii recipisei, consemnează în Monitor (p. 2271): „Perdând recipisa societății de bine-facere Israelită pentru împrumuturi de bani fără dobândă cu No 887/8970, datată din Decembrie 1894, pentru lei 45, împrumutați de mine la sus disa societate, o declar ca nulă și fără nici o valoare în mâna ori cui se va afla”.

Și Leibu D. Rosen, care a avut o pierdere datorată unui incendiu, care din formularea textului pare a fi fost de notorietate, prin folosirea articolului hotărât și indicarea locului ce putea fi cunoscut în epocă („incendiul din Podul-Turcului”) publică la p. 1647 a Monitorului Oficial: „Subsemnatul fac cunoscut că polița cu No 6433 din anul 1881 a societății „Anker” în valoare de lei 100, s'a distrus la incendiul din Podul-Turcului, în luna Septembrie 1894”.

Din aceste anunțuri se poate constata că un număr mare de evrei beneficiau de asemenea împrumuturi fără dobândă, iar având în vedere că multe dintre sume erau mici se poate concluziona că aceștia aveau o condiție modestă și că sume de 40 - 45 lei le puteau rezolva unele nevoi.

I. SILBERSTEIN

Consacrarea principiului egalității pentru toate cultele

Pentru activitatea Comunității Evreilor din București, a comunităților evreiești, în general, a fost de importanță majoră legiferarea raporturilor dintre Stat și Cult. Iată de ce în centrul atenției Comunității Evreilor din București, după reînființare, s-a aflat printre altele obținerea din partea guvernului a unei legi care să reglementeze regimul cultului. Am mai menționat într-un articol anterior că un prim proiect în acest sens a fost elaborat în anul 1922. Dar până la definitivare și promulgare s-au mai scurs câțiva ani. Dr. W. Filderman consemna în Jurnalul său că în noiembrie 1925 s-a publicat un nou proiect pe marginea căruia a înaintat guvernului 15 amendamente. În calitatea sa de vicepreședinte al C.E.B. și de președinte al Uniunii Evreilor Români, voia să aibă toate asigurările că:

1. Religia evreiască, aidoma tuturor celorlalte religii va fi recunoscută ca o corporație de utilitate și drept public, conform prevederilor art. 22 din Constituție;

2. Religia mozaică va fi recunoscută ca o entitate unitară;

3. Dacă sunt evrei care vor să se organizeze în afara comunității recunoscute ca persoană juridică cu drept public, se pot constitui într-o comunitate ca persoană publică cu drept privat;

4. În legătură cu obligația educației religioase, formulată în art. 14 al proiectului de lege, Filderman a cerut să se precizeze că această obligație se referă și la educația minoritarilor, la dreptul lor de a învăța propria religie și în școlile de stat;

5. S-a propus și cuprinderea unui articol special privind proprietățile Cultului Mozaic care, până la recunoașterea statutului de persoană juridică a comunității, trebuiau să figureze pe numele unor persoane particulare. De adoptarea legii cultelor depindea recunoașterea persoanei juridice cu drept public a Comunității Evreilor din București și a celorlalte comunități, în general.

Pentru preîntâmpinarea manifestărilor extremiste împotriva Cultului Mozaic și a instituțiilor sale, Filderman a cerut prevederi speciale de pedepsire a persoanelor care amenință practicarea unei religii sau alteia sau care atacă instituții religioase. Această prevedere a fost cu atât mai necesară cu cât, în anii '20, legionarii au atacat sinagogi și au pângărit obiecte de cult. Printre propunerile făcute s-a referit și la obligația statului de a asigura o anumită subvenție cultelor recunoscute, implicit Cultului Mozaic. În aprilie 1928 guvernul liberal a legiferat Legea pentru Regimul General al Cultelor; au fost incluse propunerile lui dr. W. Filderman. Art. 21 recunoaște cultele istorice existente la data respectivă în România, printre ele fiind menționat și Cultul Mozaic, asigurându-i-se și acestui cult autonomia, libertatea și protecția statului. În art. 2 a fost inclusă propunerea lui Filderman referitoare la pedepsirea celor care împiedică exercițiul liber al oricărui alt cult. Este important de subliniat prevederea art. 3 care a precizat că „credințele religioase nu pot împiedica pe nimeni în dobândirea sau exercitarea drepturilor civile și politice”. Articolele 54 și 55 s-au referit exclusiv la statutul Cultului Mozaic. Întrucât comunitatea unită este regulă în iudaism, conform documentelor comunitare existente în art. 54 s-a precizat că într-o localitate nu se poate constitui decât o singură comunitate. Prin art. 55 s-a confirmat dreptul Cultului Mozaic de a avea un reprezentant în Senat. Apreciind importanța acestei Legi, votată la 22 aprilie 1928, sub guvernul lui I. C. Brătianu, buletinul Uniunii comunităților evreiești din regatul scris: Legea Regimului General al Cultelor propusă de d. Ministru al Cultelor Al. Lapedatu și la care au contribuit în largă măsură d-ii șef rabin dr. I. Niemirower, Ely Berkowitz și dr. Fieldermann a avut un rol important în menținerea comunității unice și salvarea averilor obștești.

LYA BENJAMIN

A apărut Calendarul pe anul 5774!

Vă rugăm să adresați solicitările dvs. Oficiului pentru Cultură, Artă și Știință din cadrul F.C.E.R. (021-315.50.90/129)

Aurel Baranga – 100 de ani de la naștere

În nr.14/2003 al revistei "România literară", criticul Alex Ștefănescu făcea un bilanț al operei lui Aurel Baranga (n. 20 iunie 1913 – 10 iunie 1979), deloc măgulitor și nu foarte obiectiv: „Aurel Baranga este un I. L. Caragiale produs de cultura comunistă. Ceea ce înseamnă un I. L. Caragiale cumintit, decolorat și previzibil. Este diferența dintre restaurantul Capșa și o cantină muncitorească. Procedeele de creare a comicului sunt în linii mari aceleași. Ambii dramaturgi aduc pe scenă viața de fiecare zi, cu insignifianța ei agitată, cultivă comicul de limbaj, exploatănd resursele oralității, imaginează qui-pro-quo-uri, stabilesc o complicitate cu publicul, pe deasupra personajelor. Și totuși, Aurel Baranga nu reușește să reconstituie strălucirea pieselor lui I. L. Caragiale, fiind moralizator, nu cinic, explicit, nu echivoc, prozaic, nu poetic”.

Alex Ștefănescu este un critic și istoric literar de prestigiu, dar, ca orice om, este supus și erorilor. În perioada de după 1989 s-a șarjat mult pe atașamentul sincer sau pe obediența unor scriitori față de regimul comunist. Însuși Alex Ștefănescu a scris în acea perioadă. Nu analizăm ce a fost valabil sau nu din cele scrise. De tratamente nedrepte au avut parte scriitori de talent ca Maria Bănuș, Nina Cassian, ș.a. Consider că nu trebuie făcută *tabula rasa* din opera unor scriitori, care s-au afirmat și înainte de 1944.

Aurel Baranga (pseudonimul lui Aurel Leibovici) a fost un om de stânga, poet avangardist, apoi dramaturg, fabulist, scenarist, publicist. A obținut bacalaureatul la Liceul Matei Basarab din București, în 1931, și a absolvit Facultatea de Medicină în 1938. A debutat cu versuri în revista "Bilete de papagal" a lui Tudor Arghezi. A editat împreună cu Gherasim Luca, Paul Păun și Sesto Pals, revista de avangardă "Alge". A colaborat la revista de avangardă "unu", editată de Sașa Pană și Moldov. În 1948 a scris textul imnului României comuniste, "Zdrobite cătușe", muzica fiind compusă de Matei Socor. Tot în 1948, Aurel Baranga a primit ca „sarcină de partid” să înființeze revista de satiră și umor "Urzica". Din 1949 și până la sfârșitul vieții (10 iunie 1979), a fost redactor-șef la această revistă. Dacă înainte de război numele scriitorului era aproape necunoscut, după 1948 a fost, alături de Horia Lovinescu, Tudor Mazilu, Al. Mirodan, ș.a., unul dintre cei mai „jucați” autori, piesele sale bucurându-se de o largă audiență a publicului spectator. De aceea, putem spune că sentința criticului citat mai sus este oarecum părtinitoare. Desigur, sub cenzura comunistă nu era ușor să aduci critici regimului, dar piese de teatru ca „Mielul turbat” sau „Opinia publică” erau primite cu aplauze tocmai pentru aluziile pline de spirit. Numele său a intrat, cu plusuri și minusuri, în istoria literaturii române.

B.M.M.

LA MULȚI ANI, VICTORIA DEMAYO!

Una dintre cele mai inimoase doamne care activează în C.E.B. și B'nai Brith – România, Victoria Demayo, știe să dea celor trei sferturi de veac sărbătorite acum farmecul pe care puține femei îl iradiază. Asta vine din interior: bunătate, bucurie de a face bine celor din jur, discreție, putere de a ieși în lume cu-n zâmbet, indiferent de îngrijorările din suflet. Dacă omenia-i floare rară, atunci uneia din întrupările ei îi spunem la mulți și buni ani, cu sănătate și bucurii de la copii și nepoți! *Ad Mea Veestrin!* – îi urăm și noi. (R.E.)

„Rezistența, lupta și salvarea evreilor români în anii celui de-al Doilea Război Mondial”

Masa rotundă internațională de la Roș Pina

În urmă cu vreo 130 de ani, un evreu din Moinești a umblat prin locurile din Galileea unde astăzi se află așezată Roș Pina. Fusesse trimis de câteva zeci de familii din Moinești, Focșani și Galați să cumpere niște pământuri pe care viitorii emigranți să construiască o așezare evreiască. Așa a apărut pe harta Ereț Israelului prima colonie agricolă modernă evreiască. Aici, la Roș Pina, se va înălța Muzeul Evreimii Române, un proiect de mari dimensiuni, realizat de Organizația Unitară a Evreilor Originari din România (A.M.I.R.) din Israel, Federația Comunităților Evreiești din România (F.C.E.R.) și Primăria Roș Pina. Există și un sprijin guvernamental românesc. Până când va fi construită clădirea, Muzeul trăiește virtual prin simpozioane, așa cum a fost și cel mai recent, intitulat „Rezistența, lupta și salvarea evreilor români în anii celui de-al Doilea Război Mondial”.

Printre participanții la dezbateri s-au numărat personalități ale vieții politice și culturale din România, Franța și Israel: senatorul Georgică Severin, președintele Comisei de cultură, arte și mijloace de informare în masă din Senatul României, Victor Opaschi, secretar de Stat pentru Culte în Ministerul Culturii din România, dr. Irina Cajal-Marin, subsecretar de Stat la Ministerul Culturii din România, deputat dr. Aurel Vainer, președinte F.C.E.R., Avihud Raski, primarul Roș Pina, Dan Bela Krizbai, directorul adjunct al I.C.R. din Tel Aviv (care a fost și moderatorul dezbaterilor), prof. Carol Iancu (Universitatea Montpellier-Franța), Micha Harish, președintele A.M.I.R., Richard Armon, președintele Comitetului pentru organizarea Muzeului Evreimii Române. Au mai participat la dezbateri Malka Koener, savantă evreică a Holocaustului, și Meir Shefi, președintele Organizației supraviețuitorilor din Transnistria. Arhitectul Tomer Harari a prezentat planul de construcție a Muzeului.

„Istoria comunității evreiești din România se împletește cu istoria poporului român de sute de ani, a subliniat Victor Opaschi. Nu spun că aceste relații au fost line. Faptul că prima Constituție românească, cea din 1866, îi exclude pe etnicii evrei de la deplinătatea cetățeniei române - prevedere reparată în anul 1879 – sau Holocaustul din anii 1940-1944 sunt doar câteva dintre elementele care ne dau imaginea unui stat care nu și-a asumat responsabilitatea în raport cu cetățenii pe care trebuia să-i servească, fără discriminare. În schimb, societatea românească a absorbit de-a lungul timpului masivul aport pe care evreii l-au avut la modernizarea ei.

România este fericită să fi avut, și să aibă, atâția evrei printre elitele sale intelectuale.

Ei au contribuit la afirmarea culturii românești, au contribuit la modernizarea țării, la înscrierea ei în circuitul de valori culturale și științifice. Rezistența prin cultură este un model aplicat de concepției noastre evreiești în întunecații ani 40 și preluat de români în anii de sfârșit ai ceaușismului. Evreii din România pot fi mândri de istoria lor și de contribuția lor extrem de importantă la făurirea statului Israel, o contribuție care este și una de sânge, nu doar de muncă grea și de inteligență. Ca român, mă înclin în fața lor și a acestor jertfe. Și sunt onorat de faptul că o parte din România se află la temelia statului Israel”, a spus în încheiere Victor Opaschi.

Georgică Severin, senator, președintele Comisei pentru cultură, arte și mijloace de informare în masă din Senatul României, a vorbit despre rolul important pe care îl are în zilele noastre Institutul Cultural Român de la Tel Aviv. Prin activitățile desfășurate, acest Institut a stabilit o bună comunicare, o profundă colaborare între cele două culturi, o punte frumoasă, care se adaugă cu succes la cei 65 de ani de relații bilaterale neîntrerupte între România și Israel. Cu acest prilej, Georgică Severin a înmănat Primarului Roș Pina, Avihud Raski, o medalie omagială din partea Parlamentului României, pentru aportul esențial la crearea Muzeului Evreilor din România la Roș Pina.

Dr. Irina Cajal-Marin, subsecretar de Stat în Ministerul Culturii din România, a vorbit despre prietenia care o leagă de Israel și despre preocupările continue de a sprijini activitățile culturale legate de colaborarea româno-israeliană. „Și iată că acum, prin consecvența și tenacitatea unora dintre membrii acestei comunități, suntem pe cale să vedem realizat un nou proiect de pionierat: crearea unui spațiu de afirmare a unei bi-culturalități asuma-

te, dar și promovarea valorilor născute pe acest fond și rezultatele unei inovări care atestă în mod inedit faptul că acești oameni care au venit din România, care au făcut un efort uriaș să își construiască patria și viața conform credinței și identității lor, au reușit să rămână fideli într-un plan interior și altui model cultural – cel românesc. Din aceste materiale de o frumusețe și robustețe fără egal – dragoste și loialitate – se va construi o instituție unde israelienii originari din România vor regăsi imagini și lucruri de care le este dor, vor putea să le spună copiilor lor de unde a venit familia în care s-au născut.”

Dr. Yaakov Geller, de la Universitatea Bar Ilan, a evidențiat rolul liderilor evrei în rezistența evreilor din România în anii Holocaustului. Despre unul dintre acești importanți lideri, șef-rabinul Alexandru Șafran, a vorbit prof. Carol Iancu, de la Universitatea Paul Valéry din Montpellier (Franța).

„Evreii din România nu au îngenucheat. Ei au luptat zi de zi și au reușit să ajungă apoi, în majoritatea lor, în Ereț Israel”, a subliniat Richard Armon, președintele Comitetului pentru construirea Muzeului de la Roș Pina. „Din păcate, a spus vorbitorul, în prezent, suntem martori la minimalizarea activităților conducerii evreilor români – Wilhelm Filderman, Mișu Benvenisti, Alexandru Șafran, A.L.Zissu, Fred Saraga și mulți alții. De aceea, avem obligația de a arăta și demonstra actele de eroism ale acestei conduceri valoroase și curajoase...”

Cu mult interes au fost urmărite cuvintele rostite de dr. Aurel Vainer, președintele F.C.E.R. care, în aplauzele asistenței, a anunțat că Fundația CARITATEA, a acordat suma de 750.000 de dolari pentru demararea construcției Muzeului Evreimii Române de la Roș Pina. Vorbitorul a adus un Document care va fi tezurizat în Arhiva Muzeului și care prezintă, pe scurt, bogata istorie a Federației Comunităților Evreiești din România în cei 77 de ani de existență. „Trăim în România, dar Israelul trăiește în sufletele noastre, a spus dr. Aurel Vainer. Muzeul de la Roș Pina reprezintă împlinirea unei datorii sfinte față de părinții, bunicii, strămoșii noștri. E un act de identitate pe care îl lăsam posterității...”

TEȘU SOLOMOVICI

Correspondență de la Roș Pina

Leon Rotman – un campion uitat

Leon Rotman (n. 22 iulie 1934, București) este un canoist evreu român, dublu laureat cu aur la Melbourne în 1956 (la 1000 m. și 10.000 m.) și laureat cu bronz la Roma în 1960. Era al patrulea copil din familia Rotman; tatăl său, Iosif, mai avea trei fete. La Pogromul legionar din 1941 familia sa a fost salvată de un vecin român care i-a ascuns de bandele pogromiștilor. Familia din partea mamei, originară din Ardeal, a fost ucisă la Auschwitz.

La vârsta de 8 ani Leon știa să înoate bine. La doar 15 ani s-a angajat la Uzinele „Timpuri Noi”, urmând cursul de calificare pentru strungari. În acest loc a început să se claseze pe primul loc la concursurile de cros. Într-o după-amiază verii anului 1952 s-a dus la lacul Floreasca, văzând pentru prima dată caiace și canoe. S-a înscris la secția de caiac-canoe a „Tânărului Dinamovist”. Între timp își schimbăse și locul de muncă, lucrând într-un atelier de cazangerie de pe Rahova. „Acolo, povestește Rotman, mă iubeau toți muncitorii și toți mă chemau să fac treabă alături de ei, pentru că eu dădeam cu barosul, eu dădeam la mai, la forjă, eu – la foarfecă, eu cam peste tot, dar ei nu știau că râvna și interesul meu pentru muncile cele mai grele își aveau explicația ascunsă în dorința de a mă face cât mai puternic... pentru caiac!”. La 18 ani, devenise „de-

canul de vârstă” al băieților din echipaj. În fiecare după-amiază, antrenamentele se sfârșeau după un dus-întors la Străulești, ceea ce înseamnă cam 15 km. În 1953, cu ocazia Festivalului Mondial al Tineretului desfășurat la București, Leon Rotman a avut ocazia să se întrecă în afara concursului propriu-zis cu echipa reprezentativă a țării noastre, pe o pistă de caiac-canoe de control, contra cronometru, cu plecarea din minut în minut pe distanța de 10.000 m. La campionatul național din 1954, Rotman a ieșit învingător după ce a primit și el o râvnită canoe Felix. De atunci, victoriile au început să curgă pentru tânărul Rotman care în 1955 l-a

înving pe Hernek vice-campion mondial la Maçon.

La Festivalul Mondial al Tineretului din Polonia, de la Poznan, lumea era curioasă să-l vadă pe sportivul român. La primul start s-a considerat că românul a furat startul și cursa s-a întors. La al doilea start a pornit puțin mai târziu ca să nu fie descalificat. Atunci unghurul Partii și sovieticul Buharin l-au prins între bărcile lor și Rotman s-a răsturnat. Deși ar fi trebuit să dispună reînceperea cursei arbitrul a lăsat-o să continue și au venit bărcile de salvare. În acest moment românul a refuzat ajutorul, și-a împins canoa până la mal și a scos apa din ea. S-a reapeșat la start și a pornit în cursă, reușind să recâștige două minute și clasându-se în final pe locul IV spre stupefacția și entuziasmul tuturor. Văzând calitatea și capacitatea concurenților, Leon Rotman a început să se antreneze pentru a ajunge la Jocurile Olimpice. Obținând titlul de dublu campion la Melbourne, a devenit o celebritate.

Au trecut anii, a fost uitat de mulți. Dar, în urmă cu patru ani a primit Ordinul Meritul Sportiv clasa I. Rămâne o glorie a sportului românesc. Totodată, nu-și uită originea. Mai are rude în Israel, unde a murit mama sa, la vârsta de 99 de ani.

BORIS MARIAN

JEWISH REALITY

June 30, 2013 – Commemoration of the Iași Pogrom in 1941

The commemoration of the tragic events of Iași, 29-30 June 1941, where thousands and thousands of citizens of Jewish origin were the victims, was held at the Jewish Cemetery in Iași on June 30, 2013, in the presence of the Ambassador of Israel in Romania, His Excellency Dan Ben-Eliezer, of the prefect of the County of Iași, Eng. Romeo Olteanu, of the vice-mayor of the city of Iași, Eng. Mihai Chirica, of FJCR vice-president, Eng. Paul Schwartz, president of the Jewish Community in Bucharest, of Dr. Alexandru Florian, the Director of the "Elie Wiesel" Institute, of the Orthodox Church and the other churches representatives, as well as of the civil society, academics and many members of the Jewish Community in Iași.

Eng. *Abraham Ghiltman*, president of the Jewish Community in Iași, opened the ceremony and made a brief presentation of the unfolding of the Iași pogrom, considered "the first huge pogrom at the start of World War II". The prefect of Iași County, Eng. *Romeo Olteanu*, said: "The Iași pogrom horrors should not be forgotten no matter how many years have passed since then. Let us try to live self-determined lives together against any extremist manifestations, to combat xenophobia, racism, anti-Semitism in any form". His Excellency *Dan Ben-Eliezer*, Ambassador of Israel in Romania, pointed out: "The Holocaust, this tragic chapter

in the history of the Jews, is a lesson that future generations must learn. We should educate young people in a spirit of freedom and tolerance." In the same spirit spoke the vice-mayor of Iași, Eng. *Mihai Chirica*.

Eng. *Paul Schwartz*, FJCR vice-president and president of the Jewish Community in Bucharest, said: "Unfortunately, the world forgets, history tends to repeat itself and the lack of education and of knowledge can have extremely serious consequences in interethnic relations and interpersonal field in general."

"June 29, 1941 – that Sunday – remains forever inscribed in the history of Romania and this year is the ninth year since the Government assumed the responsibility for what had happened then", said Dr. *Alexandru Florian*, director of the "Elie Wiesel" Institute.

Rabbi Shlomo Tobias and lawyer Albert Lozneau performed the service in memory of the victims. The ceremony ended in front of the monument of the Iași Pogrom and the common graves, with deposition of wreaths and military honor. Further, in the presence of representatives of local authorities, a religious service was performed and wreaths of flowers were set at monuments of the Jewish Cemeteries in Podu Iloaiei and Târgu Frumos, where there are common graves for 1,200, and respectively, 650 victims.

„Jasenovac, a place cursed by four nations”

At the beginning of July, representatives of minorities in Romania – Croats, Italians, Greeks, Germans, Tatars and Turks, Poles, Jews, etc. (the FJCR was represented by Edi Kupferberg, director of the Rabbinical Chancellery, and by Alexandru Marinescu, head of the Jewish Center of Publishing House and Press) took part in the fourth stage of the program aimed to know the origin countries of the minorities officially recognized in Romania. This time, at the proposal of the Union of Croats in Romania, the documentation visit had as main target Croatia.

From the departure point Carașova en route to Zagreb, we stopped at a monument whose existence had been reported to the US Embassy, but about which official sources (both those in Communist Yugoslavia and Croatia) forget or avoid talking. It is a monument with a commemorative tablet written only in Croatian, a monument whose existence imposes the drawing of a conclusion.

A huge flame which the artist created in memory of the victims indicates the location of a complex of five extermination camps, where there were killed between 70,000 and one million people (a huge margin of blackness in the camp's

history is kept in complete darkness by the authorities). Here, the Ustashe killed Serbs partisans (machine gunned as soon as they were brought to the camp), Jews, Roma and Croats.

The researcher Tomislav Dulic estimated the death toll at Jasenovac at around 100,000 (more than half of the victims being Serbian) making it the largest extermination camp in the Balkans. The number of Jewish victims is not known. Most of the Jews were executed at Jasenovac prior to August 1942, after that date being deported to Auschwitz. In general, the Jews sent to Jasenovac were from Croatia and Bosnia-Herzegovina.

And what is the conclusion? Hiding under the veil of history facts and awkward places for contemporaries, who did not want to admit that "there was also a Holocaust here", cannot do anything else than to increase the hatred between nations and populations, as it has been seen in the Serbian-Croatian war.

At present, for the Jews victims of the Ustashe atrocities we couldn't do more than to listen to *Ei Maale Rahamim*, said by Edi Kupferberg, and for Croats, Mihai Radan set a flower wreath.

Victor Brauner – 110 years from his birth Anniversary in Piatra Neamț

On June 27th the synagogue "Baal Shem Tov" from Piatra Neamț proved to be too small for all those devoted to the anniversary event, 110 years from the birth of the well-known painter and poet Victor Brauner, a native of Piatra Neamț. The event was organized under the auspices of the Jewish Community in Piatra Neamț, coordinated by Emil Nadler, President of the Jewish Community, also a writer and art critic, and vice-president Eng. Marcel Grinberg, joined by UAPR Piatra Neamț, USR Piatra Neamț, the Culture County Department of Neamț and the Art High School "Victor Brauner".

The anniversary of the birth of the painter Victor Brauner (born on June 15, 1910 in Piatra Neamț), offered an opportunity

for a complex cultural event which brought together intellectuals and representatives of cultural life, who participated in a colloquium on the role of Brauner's vision and art.

Several participants spoke: Adrian Alui Gheorghe, Director of the County Department for Culture, Religions and Cultural heritage, Stefan Potop, President of the Artists' Union in Neamț filial, Vladimir Pană, avant-garde writer Sașa Pană's son, Nicolae Tzone, poet, journalist and researcher of the avant-garde phenomenon, Petrișor Militaru, historian and literary critic, editor of the literary magazine "Mosaic", and Valentin Ciucă, art critic. The need for continuity in the direction of research and popularization of the famous painter was emphasized.

The intervention of FJCR deputy regarding the anti-Semitic instigations had an impact

The Law no. 107/2006 provides for the prohibition of organizations and symbols of fascist, racist or xenophobic character and the promoting any cult of persons who are guilty of committing crimes against peace and humanity. Having received no response to the Political Declaration made to the Chamber of Deputies, against the Nazi and the Legionary marks in the capital, which violates the law, FJCR Deputy, dr. *Aurel Vainer* has repeated the complaints with a request addressed to the Minister of Justice, Robert Marius Cazanciuc and to the Minister of Internal Affairs, Radu Stroe. The promptitude of the responses

was salutary. "There were dispositions conveyed to the prosecutors' offices [...], with an emphasis on the investigation of crimes [...] instigating discrimination and incitement to national, racial and religious practice hatred. [...] Considering that the request was sent to the Ministry of Internal Affairs, in the event of the detection of offences, the Prosecution Office may initiate the action itself" said the Minister of Justice. [...]. "Investigations are pursued to establish the factual situation, and, depending on the findings, appropriate measures, according to legal powers will be decided," continued the Interior Minister.

Thousands of spectators at the third edition of the Central European Film Festival in Mediaș

During June 24-28 2013, the third edition of the MECEFF (Mediaș Central European Film Festival) was organized in Mediaș. Even in the difficult conditions of the economic crisis, which was also felt in organizing the Festival, Radu Gabrea succeeded, with the help of the sponsors who understood the value of such initiatives (among them were the City Hall of Mediaș, Romgaz and FJCR), to present 55 films, including seven in the contest.

The most important section of the Festival was the competitive one which included seven films, with awards already in all their countries. There were films from Czech Republic, Slovakia, Austria, Hungary, Romania, Poland and Slovenia. The Grand Prize of the Festival was

awarded to the Slovenian film "The Shanghai Gypsy," a saga about a family of Gypsies from the former Yugoslavia in which the protagonists' life is intertwined with the history of this country. The Polish film "In Darkness" has received the Awards for directing and image, the Romanian film "About Men and Snails" - the audience award, and the actor Dorel Vișan received the prize for best artistic interpretation.

As in the previous editions, the lobby of the synagogue of Mediaș hosted a true film festival in Yiddish. The five films presented were received from the National Center for Jewish Film (NCJF) in the United States, the Foundation that owns, with the exception of Israeli films, the largest collection of Jewish films.

“Nothing without work and passion”

Interview with Eng. Emil Rosner, the head office of the Training and Recreational Centers, and his team colleague, Iolanda Șeinberg

In this issue our magazine publishes an interview with Eng. Emil Rosner, the head of the Office of the FJCR Training and Recreation Centers, and his collaborator Iolanda Șeinberg. In the past year, they said, new facilities were made, with the support of FJCR and Joint-Romania. In the Training and Recreation Center-Eforie-Nord there is now air conditioning, TV-sets, refrigerators in every room. The old terrace was redesigned and there was created two new ones. There is a plan for the modernization of the Training and Recreation Center-Borsec, and full restoration of the Villa 1, where in close proximity the city of Borsec is building a multipurpose treatment base. There is a project to attract a new category of guests from other institutions, organizations, companies that could organize here symposia, conferences, etc. Presently the Polytechnic School from Bucharest organized a seminar in Cristian. Moreover, the accountancy department of FJCR and of the communities, the Rabbinic Chancellery, the Social and Medical Assistance Department, Training and Recreational Centers Office organize training courses at Cristian Center. These are also socializing centers for the members of our communities, religious education centers, and also provide new opportunities for the better knowledge of Romania's Jewry past, keeping it in the memory of our children and youth, with the hope for Jewish continuity. Nothing would have been achieved without hard work and passion, they said.

Un „evreu cu psalmi” al timpului său

- Israil Bercovici, 25 de ani de la moarte -

În anii postbelici, când în discursurile oficiale, la capitolul minorității naționale, se pomenea de maghiari, germani și alții – evreii fiind incluși în această ultimă, vagă enumerare – Israil Bercovici scria poezie idiș: „In di oghin fun a șvarter cave” – „În ochii unei cafele negre”, „Funkn iber doires” – „Scântei peste veacuri”, „Fligndike oișies” – „Litere zburătoare”. Mai existau cititori de idiș, existau cititori în general. Nu târgurile, nu lansările aveau succes. Avea succes lectura în sine.

Cărțile lui Israil Bercovici nu au fost, la vremea lor, pietre aruncate în apă. Au stârnit interes, au circulat. Sigur, unele au luat și premii, dar premiile sunt doar publicitate. Ceea ce rămâne este în memoria celor care au citit și îndrăgit o carte. Împreună cu Nina Cassian, Israil Bercovici a tradus

poeme ale lui Itic Manger în română. Împreună cu directorul de atunci al T.E.S., Franz Auerbach, a organizat conferințe despre teatrul idiș, a regizat spectacole de poezie și folclor muzical evreiesc. Nu era doar secretar literar al T.E.S., era „suflet din sufletul lui”. Se puneau în scenă piese din marele repertoriu clasic al teatrului idiș, *musical*-uri de bună calitate, traduceri din dramaturgia autohtonă și universală. În vremea aceea, directorul tehnic al T.E.S.-lui era Millo Berghoff, care ulterior, când a ajuns la pensie, avea să fie documentarist la „Revista Culturii Mozaic”.

Încheindu-și prea devreme călătoria pământeană – s-au împlinit, de curând, 25 de ani de atunci – Israil Bercovici s-a suiat la „stelele rătăcitoare” pentru care a trăit.

IULIA DELEANU

Sergiu Comissiona – un mare dirijor

Sergiu Comissiona (n. 16 iunie 1928, București - d. 5 martie 2005, Oklahoma City, SUA) a fost un dirijor și violonist israelian-american, originar din România. Tatăl său era proprietarul fabricii de produse chimice „Minerva”, iar mama – cântăreață la Operă. Originea numelui său a explicat-o el însuși, într-un interviu: bunicul lui, cu numele de familie Lupu, era comis-voiajer în Târgu Ocna. Lumea îl numea Lupu comisionarul și atunci el și-a schimbat numele în Comissiona. A studiat întâi vioara, apoi, la Conservatorul din București, teoria, compoziția și dirijoratul. După cum singur mărturisea, lecțiile particulare de artă dirijorală cu Constantin Silvestri au fost determinante pentru dezvoltarea sa ulterioară. Adolescent, devine membru al Quartetului Radio și violonist în Orchestra Filarmonică de Stat. Când dirijorul orchestrei, care trebuia să conducă spectacolul cu opera „Faust” de Charles Gounod, a fost indisponibil, Comissiona, pe atunci în vârstă de numai 17 ani, a convins conducerea operei că el cunoaște partitura, făcându-și astfel debutul dirijoral alături de mama sa, care interpreta rolul Margaretei. În 1949, se căsătorește cu dansatoarea Robinna, care îi va fi alături până la sfârșitul vieții.

În 1950, Comissiona devine directorul muzical al Ansamblului de Stat Român, iar cinci ani mai târziu, este numit dirijor principal al Operei de Stat din București. În 1954 reprezintă România la concursul internațional de dirijorat de la Besançon (Franța). În 1959, Sergiu Comissiona emigrează în Israel împreună cu familia sa. Aici devine în 1960 director muzical al Orchestrei simfonice din Haifa, post pe care l-a menținut până în 1966. În același timp, organizează și conduce Orchestra de cameră „Ramat Gan”, ansamblu cu care efectuează

în 1963 un turneu în 43 de orașe din SUA și Canada, apărând astfel pentru prima dată în sălile de concert ale continentului nord-american. În 1962, Comissiona își face debutul la Londra cu London Philharmonic Orchestra și la Opera regală Covent Garden, dirijând în special spectacole de balet. În 1966 Sergiu Comissiona este numit director muzical al Orchestrei Simfonice din Göteborg (Suedia), post pe care îl va menține până în 1977. În 1973 primește medalia de aur a orașului Göteborg, iar în 1982 este numit membru onorific al Academiei Regale Suedeze de Muzică. În 1977 Comissiona devine director muzical al orchestrei American Symphony din New York. Colaborarea cea mai îndelungată a fost aceea cu Orchestra Simfonică din Baltimore (1969-1984). În anul 1990 devine prim-dirijor al Orchestrei posturilor de radio și televiziune din Madrid, unde rămâne până în 1998, iar în intervalul 1990 - 1994 este în același timp director muzical al Orchestrei Filarmonice din Helsinki (Finlanda).

În 1981, cu ocazia centenarului nașterii lui George Enescu, împreună cu un grup de muzicieni devine unul dintre membrii fondatori ai Societății „George Enescu” din Statele Unite ale Americii, avându-l ca președinte de onoare pe Yehudi Menuhin. După 1990 va veni de mai multe ori în România, fiind și membru al juriului Concursurilor „George Enescu”. În multe din programele sale, Comissiona a inclus opere ale compozitorilor români. În 2005, întreprinde un turneu în Franța împreună cu Orchestra Simfonică Radio din București. Discografia sa include 18 albume cu înregistrări realizate în fruntea diferitelor orchestre simfonice. A fost doctor honoris causa al multor instituții americane de prestigiu.

B.M. MARIAN

☆ DECESE ☆ COMEMORĂRI ☆

Pios omagiu, adâncă recunoștință la comemorarea a 26 de ani de când am pierdut-o pe iubita noastră mamă și bunică **ROZICA ANCEL**. Evocăm cu evlavie delicatetea, devotamentul și înțelepciunea ei. Copiii, nepoții, strănepoții.

Halpern Elena, soție, anunță cu adâncă durere stingerea din viață a scumpului ei soț ing. **HALPERN MIHAIL (LULU)**, din Iași. Fie-i memoria binecuvântată!

Familiile Segal și Donenfeld anunță cu tristețe împlinirea unui an de la trecerea în neființă a dragului lor **CAROL SEGAL**, Iași (15 Tamuz). Va rămâne în amintirea noastră și a celor care l-au cunoscut și respectat ca un om deosebit, plin de viață și devotat celor dragi. Fie-i memoria binecuvântată!

Au trecut 61 de ani de când fratele meu **HARRY ANCEL** a fost smuls vieții, la numai 11 ani. După 35 de ani, în aceeași zi, 4 Av, mama l-a regăsit în depărtări celeste. Bunul Dumnezeu să-i ocrotească. Sora lui și familia ei.

Înhumati în cimitirele C.E.B. în luna iunie 2013: **AVRAM JEANETA** (85 de ani Cimitirul Giurgiului); **SALATER IOSIF** (82 de ani, Cimitirul Sefard); **CUSURSUZ IGOR** (85 de ani, Cimitirul Giurgiului); **DANIEL SARA** (88 de ani, Cimitirul Giurgiului); **POPESCU NETTY** (72 de ani, Cimitirul Giurgiului); **GROSU MARGARETA** (92 de ani, Cimitirul Giurgiului)

CALENDARUL LUNILOR AUGUST – SEPTEMBRIE

EVENIMENTE

• AUGUST

1933, august. La Praga are loc al XVI-lea Congres Sionist, condus de Nahum Sokolov. Liderii sioniști tatonează posibilitatea obținerii unor facilități pentru emigrarea evreilor germani în Palestina, proiect respins de adepții boicotului general împotriva Germaniei naziste.

1934, august. Adolf Hitler devine președinte al Germaniei, după moartea lui Paul de Hindenburg.

1935, august. Al XIX-lea Congres Sionist, de la Lucerna, condus de Nahum Sokolov, aprobă „transfer agreement-ul” cu Germania. Chaim Weizmann este reales președinte, iar Ben Gurion – șef al Executivului Agenției Evreiești.

1938, august. Sinagoga Mare din Nürnberg și Centrul Comunitar al orașului au fost distruse de naziști.

1939, august. Orașele cu cel mai mare număr de evrei erau: New York (2.086.000), Moscova (400.000), Varșovia (365.000), Chicago (363.000), Philadelphia (293.000), Leningrad (275.000), Londra (250.000), Lodz (220.000), Paris (200.000), Budapesta (180.000), Odessa (180.000), Kiev (175.000), Harkov (150.000), Tel-Aviv (140.000), Boston (118.000), Lvov (105.000). În Viena mai erau

la acea dată 91.500 din 178.000 (1933), iar la Berlin – 82.788 din 160.560 (1933). Date cf. *The Timetables of the Jewish History* (1994).

1939, august. Al XXI-lea Congres Sionist are loc la Geneva, sub conducerea lui Chaim Weizmann.

• SEPTEMBRIE

1933, septembrie. Conform datelor statistice publicate, între aprilie 1933 și mai 1939, 304.500 evrei din Germania, inclusiv din teritoriile ocupate până la acea dată, au emigrat în S.U.A. (63.000), Palestina (55.000), Marea Britanie (40.000), Franța (30.000), Argentina (25.000), Brazilia (13.000), Africa de Sud (5.500), Italia (5.000), alte țări europene (25.000) și sud-americane (15.000). Alte țări: 8.000.

1933-1939, septembrie. Se publică date statistice privind a cincea *Alia* în Palestina, care va aduce în țară 215.222 emigranți: din Germania 44.420; din Polonia 90.000; evrei sefarzi și orientali – cca. 15.000, din care yemeniți circa 7.000. Din România au emigrat în Palestina între cele două războaie în jur de 40.000.

1935, septembrie. Germania nazistă adoptă legile de la Nürnberg, prin care evreii își pierd drepturile lor de cetățeni ai Reichului.

ANIVERSĂRI – COMEMORĂRI

• AUGUST

1840, 1.08. Nachman Krochmal (n. 1785 – m. 1840). Istoric și filozof integrat mișcării europene a Luminilor (Haskala). După N.K., Dumnezeu iudaic poate fi conceput ca Ființă Absolută (sens hegelian), al cărei spirit se întrupa într-o „cunoaștere” spre care tinde asimptotic rațiunea filosofică a profeților, teologilor și gânditorilor.

1896, 29.08. Isac Friedman. Rabin de Buhuși, vestit în Țările române ca și în străinătate pentru înțelepciunea sa. I.F. a întemeiat o întreagă dinastie de rabini răspândiți în orașele țării, Israel Șalom Iosef (1856-1922) fiind cel ce va păstori tot la Buhuși.

1921, 16.08. Ovid S. Crohmălniceanu (Moise Cahn, n. 1921 - m. 2000). Profesor, critic și istoric literar, prozator.

1930, 27.08. Zigu Ornea (Z. Orenstein, n. 1930 - m. 2001). Istoric literar, editor. În ultimul deceniu al secolului trecut a condus Editura Hasefer.

1941, august. Al. Robot (Alter Rottman, n. 1916 – m. 1941), scriitor. Publică, încă din adolescență, scrieri în manieră avangardistă. Stabilizat din 1935 la Chișinău, se afirmă în epică și lirică și colaborează la numeroase publicații.

1963, 12.08. Avram Axelrad – Luca (n. 1879 – m. 1963). Poet, scriitor, gazetar, traducător, profesor de română la școlile „Moria” și „Ronetti-Roman” din București. A redactat publicații de popularizare, a colaborat la ziare și reviste și a îngrijit colecțiile Biblioteca Lumen, Convorbiri științifice, Menorah. A scris despre principalii scriitori evrei ai vremii. Ca poet, s-a impus prin versurile din „Lădița cu necazuri” (1919), reeditată în 1945.

1980, 10.08. Isac Peltz (n. 1899 – m. 1980), prozator. Autor a numeroase scrieri – proză scurtă, romane de idei. Celebru prin

Calea Văcărești (1933), frescă a cartierului evreiesc bucureștean; *Foc în hanul cu tei* (1934), o descriere a mediului evreiesc. Fin observator al unor moravuri ale conaționalilor săi.

1981, 22.08. Sașa Pană (Alexandru Binder, n. 1902 – m. 1981), scriitor-medic. Ca editor al revistei „Unu” (1928-1932) și inițiator al editurii omonime, în care au apărut și o seamă din volumele sale, considerate „afirmări dintre cele mai categorice pentru poezia modernă”, S. P. va îngrijii peste ani (1969) *Antologia literaturii române de avangardă*, lucrare de referință în domeniu.

• SEPTEMBRIE

1824, 15.09. Moritz Lazarus, influent psiholog și filolog în lumea evreiască.

1860, 10.09. Simion Dubnov, autor al unei istorii universale a evreilor, mult citată în bibliografia lucrărilor de specialitate.

1892, 30.09. Hanna Rovina, mare actriță a Teatrului „Habima”

1902, 07.09. Camil Baltazar (Leopold Goldstein, n. 1902 - m. 1977). Poet, gazetar, editor. Editura Hasefer i-a publicat în 2004 „Din romanul existenței mele literare”, o retrospectivă a întregii sale vieți creative.

1918, 06.09. Harry Maiorovici, compozitor clujean. Supraviețuitor al Shoah-ului, autor prolific, între care și al impresionantei „Fantezii simfonice pe tema Holocaustului”.

1932, 15.09. Aharon Appelfeld, literat distins cu Premiul Israel pentru literatură.

1956, 09.09. Abraham Leib Zissu (n. 1888 – m. 1956). Lider sionist, scriitor, întemeietorul Partidului Evreiesc din România, militant neobosit în multiple domenii. Ca gazetar, a publicat ziarul „Mântuirea”, cu mare impact în lumea evreiască. Asirei Zion în anii comunismului.

UN NUME CARE SE CERE CUNOSCUT

1997, 02.09. Victor Emil Frankl (n. 1905 – m. 1997). Psihiatru, fondatorul celei de a treia școli vieneză de psihoterapie (logoterapie – terapia prin sens), celelalte două școli fiind psihanaliza lui Sigmund Freud (1856-1939) și psihologia individuală a lui Alfred Adler (1870-1937). Toate aceste trei orientări moderne în înțelegerea psihicului uman au avut în fruntea lor creatori evrei, Freud fiind creatorul teoriei libidoului și modelului tripartit, iar Adler explicând comportamentul uman pe baza unui simț al comunității și al aspirației către superioritate – implicit putere. Rudimente ale gândirii iudaice pot fi regăsite la ambii creatori amintiți, fapt pentru care adversarii lor denumeau *Judenpsychologie* contribuțiile aduse de Freud și de Adler, care de altfel se convertise la protestantism.

V.E. Frankl, creatorul logoterapiei încă din anii '30, trecut apoi prin tragedia experienței Auschwitz-ului, în care își pierde întreaga familie, iar el cunoaște suferințe și umilințe paroxistice, izbutește să dea înțelesul suprem celor trei căi prin care se poate găsi sensul vieții, până în ultima clipă, până aproape de ultima suflare. Aceste trei posibilități sunt: o faptă pe care o săvârșim, o lucrare pe care o facem ca dăruire pentru altul; o experiență, o întâlnire cu altă persoană care ne face să spargem cercul egotist al ființei noastre prin iubirea celui alt. Atunci când ne confruntăm cu un destin tragic pe care nu îl mai putem schimba (o boală incurabilă, o prigoană inexplicabilă, un gol sufletesc care ne împinge spre suicid și alte situații de viață de acest fel) – schimbarea atitudinii noastre față de această soartă prin abilitatea de a transforma suferința într-o victorie personală reprezintă o culme a forței dinamogene izbucnite din cenușa vieții.

HARY KULLER

המציאות היהודית

כתב-עת של איחוד הקהילות היהודיות ברומניה

30 ביוני 2013: אזכרה לפרעות יאסי 1941

אלפי צופים

למהדורה

השלישית של

פסטיבל הסרט

המרכז-אירופאי

שבעיר מדיאש

במים 24-28 ביוני התקיימה המהדורה השלישית של "מדיאש סנטרל אירופאי" פילם פסטיבל". על אף התנאים הקשים של המשבר הכלכלי, שהורגשו גם בארגון הפסטיבל, ראדו גאבריא הצליח - בסיוע התומכים הכספיים שמבינים את חשיבותה של יוזמה זו (ובהם עיריית מדיאש, רומגו, הפדרציה של הקהילות היהודיות מרומניה) - להציג 55 סרטים, בכללם שבעה בתחרות.

החלק החשוב ביותר של הפסטיבל היה החלק התחרותי, שכלל שבעה סרטים שכולם זכו בפרסים בארצותיהם. מדובר היה בצ'כיה, סלובקיה, אוסטריה, הונגריה, רומניה, פולין, סלובניה. הפרס הגדול של הפסטיבל הוענק לסרט הסלובני "הצועני משאנאה" - סיפור יפה על משפחת צוענים מיוגוסלביה לשעבר, שבו חיי הדמויות הראשיות משתלבים עם תולדותיה של יוגוסלביה. הסרט הפולני "בחושד" זכה בפרסים לבימוי וצילום. הסרט הרומני "על אנשים ועל שבלולים" זכה בפרס קהל הצופים; השחקן דורל וישאן זכה בפרס על המשחק האמנותי הטוב ביותר. כמו במהדורות הקודמות, באולם בית הכנסת שבעיר מדיאש נערך פסטיבל סרטים בשפת היידיש, ובו הוצגו חמישה סרטים שנקלחו מן המרכז הלאומי לסרט היהודי מארצות-הברית - קרן שמחזיקה באוסף הגדול ביותר של סרטים יהודיים, חוץ מהסרטים הישראליים.

למה שקרה באותם ימים". הרב שלמה טוביאס והמשפטן אלברט לוזניאנו ערכו את התפילה לזכר הקורבנות. האירוע הסתיים אל מול האנדרטה לפרעות יאסי ובפני קברי האחים בהנחת זרי פרחים וטקס כבוד צבאי.

בהמשך, בנוכחותם של נציגי הרשויות המקומיות, נערכה תפילה והונחו זרי פרחים גם על האנדרטאות שבבתי העלמין היהודיים שביישובים פודול-אילואיי וטרנו-פרומוס. נוסף עוד שבפודול-אלואיי נקברו בקברי אחים 1200 קורבנות ובטרנו-פרומוס נקברו בקברי אחים 650 קורבנות.

יאסי, המהנדס מיכאי קיריקא. כשהגיע תורו, הדגיש סגן יו"ר הפדרציה של הקהילות היהודיות מרומניה ויו"ר קהילת יהודי בוקרשט, המהנדס פאול שווארץ, ואמר כי "לצערנו העולם שוכח. להיסטוריה יש מגמה לחזור ולחוסר החינוך ולחוסר הידיעה יכולות להיות השלכות חמורות מאוד בתחום היחסים הבין-עדתיים והבין-אנושיים בכלל". ד"ר אלכסנדרו פלוריאן, מנהל המכון "אלי ויזל", אמר כי "ה-29 ביוני 1941 - יום ראשון ההוא - נשאר רשום בהיסטוריה של רומניה לתמיד, ובשנה זו נציין תשע שנים מאז קיבלה על עצמה ממשלת רומניה את האחריות

אזכרה לאירועים הטראגיים מיאסי, שבהם נספו אלפי קורבנות יהודים במהלך ה-29-30 ביוני 1941, נערכה בבית העלמין שבעיר יאסי ב-30 ביוני 2013. בטקס האזכרה השתתפו שגריר ישראל ברומניה, מר דן בן אליעזר; ממונה מחוז יאסי, המהנדס רומיאן אולטיאנו; סגן ראש עיריית יאסי, המהנדס מיכאי קיריקא; סגן יו"ר הפדרציה של הקהילות היהודיות מרומניה ויו"ר קהילת יהודי בוקרשט, המהנדס פאול שווארץ; מנהל מכון "אלי ויזל", ד"ר אלכסנדרו פלוריאן; נציגי הכנסייה האורתודוקסית הרומנית; נציגי דתות אחרות; נציגי החברה האזרחית; נציגי העולם האקדמי שבעיר יאסי; חברים רבים שבקהילת יהודי

יאנסנובאק, מקום מקולל על ידי ארבעה עמים

בתחילת יולי, נציגים של בני מיעוטים אחדים מרומניה - קרואטים, איטלקים, יוונים, גרמנים, טורים ותורכים, פולנים, יהודים ועוד אחרים (מטעם הפדרציה של הקהילות היהודיות מרומניה השתתפו אדי קופרברג, מנהל מזכירות הרבנות, וגם אלכסנדרו מארינסקו, מנהל המרכז היהודי להוצאה לאור ולפרסום). הם השתתפו במהדורה הרביעית של תוכנית ההכרה של ארצות המוצא של המיעוטים המוכרים רשמית ברומניה. בפעם הזאת, לפי הצעת האיחוד של הקרואטים מרומניה, היעד העיקרי של הביקור היה קרואטיה.

היציאה הייתה מקאראשובה. בדרך לעיר זאגרב, עוצרים ליד אנדרטה שעל קיומה הודיעה לנו שגרירות רומניה, לאחר שהמקורות הרשמיים (גם אלה מיוגוסלביה הקומוניסטית, גם אלה מקרואטיה של ימינו) שוכחים או נמנעים לדבר. על האנדרטה מתנוסס שלט בשפה הקרואטית בלבד. יש שאלות לגבי אנדרטה זאת. הלפיד הגדול, שאותו דמייין אמן לזכר הקורבנות, מציין את המקום שבו פעל מרכז של חמישה מחנות השמדה, בהם מתו בין 70 אלף איש למיליון איש (אפשרות תמרון שמקורו מן החושד

שבו שומרות הרשויות על ההיסטוריה של המחנה). כאן האוסטאשים הרגו פרטיזנים סרבים. הם נורו מיד עם הבאתם למחנה. שם נהרגו גם יהודים, צוענים, קרואטים. החוקר תומסלב דוליצי מעריך את מספר ההרוגים במחנה יאנסנובאק בכמאה אלף איש בערך (יותר ממחציתם ממוצא סרבי), מה שהופך את יאנסנובאק למחנה ההשמדה הגדול ביותר שבחצי האי הבלקני. מספר הקורבנות ממוצא יהודי אינו ידוע. מרבית היהודים הוצאו להורג ביאנסנובאק לפני אוגוסט 1942. אחרי תאריך זה הם גורשו לאושוויץ. בכלל היהודים שנשלחו ליאנסנובאק היו מקרואטיה ומבוסניה-הרצגובינה. המסקנה? הסתרה תחת צעיף ההיסטוריה של מעשים ומקומות לא נוחים לבני זמננו, שאינם מוכנים לקבל "שגם אצלנו הייתה שואה", לא יכולה לעשות דבר אחר אלא להגדיל את השנאה בין עמים, כפי שראינו גם בזמן המלחמה הסרבית-קרואטית.

עכשיו, בשביל היהודים שנפלו קורבן לאכזריות האוסטאשים, לא יכולנו לעשות דבר חוץ מלשמוע את תפילת "אל מלא רחמים" שנאמרה על ידי אדי קופרברג. לזכר הקרואטים הונח זר פרחים על ידי מיכאי ראדאן.

את הטקס פתח יו"ר קהילת יהודי יאסי, המהנדס אברהם גילטמן. הוא דיבר בקצרה על פרעות יאסי ואמר: "זה הפוגרום הגדול הראשון מתחילת מלחמת העולם השנייה". הממונה על מחוז יאסי, המהנדס רומיאן אולטיאנו, הדגיש "שאין לשכוח את הזוועות של פרעות יאסי. ללא חשיבות למספר השנים שעברו מאז, עלינו לנסות ולהילחם יחד נגד התגובות הקיצוניות, להיאבק בשנאת הזרים, באנטישמיות ובגזענות על כל צורותיהן". מר דן בן אליעזר, שגריר ישראל ברומניה, אמר: "השואה, פרק נורא זה שבתולדות היהודים, הוא השיעור שצריכים ללמוד את בני הדורות הבאים. עלינו לחנך את הצעירים לרוח החופש והסובלנות". באותה רוח דיבר גם סגן יו"ר העיר

לשאלתא של החבר בפרלמנט הרומני מטעם הפדרציה של הקהילות היהודיות מרומניה לגבי הסתות אנטישמיות היה הד

בחוק מספר 107/2006 צוין האיסור על ארגונים וסמלים בעלי אופי פאשיסטי גזעני או של שנאת זרים וכן איסור על פולחן האישיות של אישים שהאשמו במעשי פשע נגד השלום והאנושות. היות שלא קיבל תשובה להצהרה המדינית שהופנתה לבית הנבחרים נגד הסממנים הנאצים והלגיונרים בשימוש בעיר הבירה שהם הפרת החוק, חבר הפרלמנט מטעם הפדרציה של הקהילות היהודיות מרומניה, ד"ר אורל ויינר, חזר על פנייתו בשאלתא שהופנתה לשר המשפטים רוברט מאריוס קאזאנצ'וק ולשר הפנים ראדו סטרואה. מהירות מתן התשובות הועילה. "כן הועברו פקודות בכתב לפרקליטות המדינה [...] עם הדגש על חקירת העבירות [...] של הסתה לאפליה ולהסתה לשנאה על רקע לאומי, גזעני ודתני [...] היות שהשאלתא הופנתה גם למשרד הפנים, במקרה של קביעה של עבירות, הרשויות לאכיפת החוק יכולות לפעול בהתאם להחלטתן", כותב שר המשפטים [...]. "החקירות ממשיות על מנת לייצב את המצב הנוכחי ואחרי זה, בהתאם לקביעה, יוכלו להתקבל האמצעים הנדרשים בהתאם לסמכויות החוקיות", ענה שר הפנים.

"כלום ללא עבודה וללא תאוה". ריאיון עם מנהל המחלקה של המרכזים להדרכה ונופש, המהנדס אמיל רוזנר, ועם השותפה שלו בעבודה, יולנדה שיינברג.

בגיליון זה, כתב העת שלנו פרסם ריאיון עם מנהל המחלקה של המרכזים להדרכה ונופש, המהנדס אמיל רוזנר, ועם שותפתו לעבודה, יולנדה שיינברג. בריאיון הוא ציין שבשנה שעברה התקבל ציוד חדש, בסיוע הפדרציה של הקהילות היהודיות מרומניה ושל ארגון הג'וינט, סניף רומניה. במרכז להדרכה ונופש של כפר הנופש אפוריה-נורד כבר הותקנו מערכת מיזוג אוויר, טלוויזיות חדשות ומקררים קטנים בכל חדר. כמו כן שוקמה המרפסת הישנה שבקומה העליונה, ונבנו עוד שתי מרפסות חדשות. נוסף על כך מתכננים לחדש את המטבח שבמרכז להדרכה ונופש שבכפר הנופש בורסק ולשקם לחלוטין את הווילה מספר 1, שבקרבתו עיריית בורסק בונה בסיס רב-תפקודי לטיפול רפואי. קיימת גם

תוכנית למשוך סוג חדש של אורחים מתחומי המוסדות, הארגונים והמפעלים ולארגן כינוסים והרצאות במרכזים להדרכה ונופש. בינתיים, הפוליטיקניקה הבוקרשטית ארגנה סמינר במרכז להדרכה ונופש קריסטיאן. כמו כן, הנהלת החשבונות של הפדרציה של הקהילות היהודיות מרומניה ושל הקהילות ד.א.ס.מ., מזכירות הרבנות והמחלקה למרכזי הדרכה ונופש מארגנים שיעורי הדרכה במרכז להדרכה ונופש קריסטיאן. מרכזים אלה הם גם מרכזים להיכרות ויצירת קשרים בין חברי הקהילות שלנו, מרכזים לחינוך דתי, והם ההזדמנות להכיר את העבר היהודי מרומניה ולשמרו ביזכרונם של הצעירים ושל ילדינו, למען המשכיות יהודית. דבר לא היה מסתדר ללא עבודה וללא תאוה.

ויקטור בראונר - יום הולדתו ה-110. טקס חגיגי בעיר פיאטרה-ניאמץ

ב-27 ביוני, בית הכנסת "בעל שם טוב" שבעיר פיאטרה-ניאמץ היה קטן מלהכיל את כל המשתתפים באירוע המיוחד ליום הולדת ה-110 של הצייר והמשורר המפורסם ויקטור בראונר, יליד פיאטרה-ניאמץ. האירוע התקיים בחסות קהילת יהודי פיאטרה-ניאמץ. מרכז האירוע היה יו"ר קהילה אמיל נדלר, סופר ומבקר אמנות ידוע וסגנו, המהנדס מארצל גרינברג, יחד עם אגודת האמנים בציור ופיסול סניף פיאטרה-ניאמץ,

המנהלת לתרבות ניאמץ; בית הספר התיכון לאמנות ע"ש "ויקטור בראונר" שבאותה עיר. יום הולדתו ה-110 של הצייר ויקטור בראונר (שנולד בפיאטרה-ניאמץ ב-15 ביוני 1903) הייתה הזדמנות לארגן אירוע תרבותי מורכב שאיחד אינטלקטואלים ונציגים מחיי הרוח המקומיים שהשתתפו בכנס על תפקידו וחזונו של בראונר באמנות. בדיונים השתתפו: אדריאן אלוי גיאורגי, מנהל המנהלת המחוזית לתרבות,

דתות ואתרים היסטוריים; שטפאן פוטופ, יו"ר אגודת האמנים בציור ופיסול, סניף פיאטרה-ניאמץ; ולדימיר פאנא, בנו של סופר האוואנגרד ששה פאנא; ניקולאי צונה, משורר, פובליציסט וחוקר התופעה האוונגרדיסטית; פטרישור מיליטארו, היסטוריון ומבקר ספרות, עורך כתב העת הספרותי "מוזאיק"; ואלנטין צ'וקא, מבקר אמנות. כן הוכח הצורך להמשיך לחקור ולהפיץ את יצירתו של הצייר המפורסם, איש פיאטרה-ניאמץ.

ZAI FREILĂH!

Fii vesel!

Arta divertismentului

COINCIDENTIA OPPOSITORUM

Zile frumoase de iunie, cu lumină ce cade oblic, sublimă la orele zece dimineața și caniculară la prânz, când ne surprinde pe stradă. Târgul de carte Bookfest - un mall cu cărți și autori invitați să relaționeze cu publicul. Lumini și camere de televiziune. Vocea mea se aude de la standul Nemira, unde se lansează o carte SF. Autorul, chiar Alexandru Mironov, mă invită să rostesc câteva cuvinte (nu mă întrebați ce anume am spus, că nu-mi aduc aminte), dar m-am trezit cu aplauze și contacte pe care le credeam de mult uitate. Mă felicită însuși directorul editurii. Foarte bine, am să-i plasez o povestire!

Trec și pe la standul Editurii Hasefer; cărți superbe, din păcate, niciuna de-a mea! Ajung la Editura Radio: aici îmi fac reclamă cu o carte însoțită de un CD cu voci memorabile: Radu Beligan, Birlic, Jules Cazaban, N. Gărdescu etc. Textul nu e altul decât scenariul scris de subsemnatul - primul serial radiofonic românesc - 1951. Fac interes! Parcă a fost ieri! Afișe cu grămada, numele meu, ioc! Să fie vorba despre drepturile de autor? D-voastră ce spuneți? Aveți nepoți, strănepoți? Vă invit s-o cumpărați!

Achiziționez și ceva cărți, gândindu-mă cu bucurie la plăcerea lecturii. Una dintre ele este cea a lui Konrad Lorenz, laureat al Premiului Nobel - *Cele opt păcate capitale ale omenirii*. Deschid cartea și undeva, la păcatul șase, citesc despre sfărâmarea tradiției (beculeț aprins, gând la gând!

SF-ul este unul dintre păcatele capitale ale tinereții mele. Cu *Meteoritul de aur* am deschis seria românească a colecției în 1955. De curând s-a reeditat. Se pare că am avut succes, de vreme ce încă o ediție stă să apară, a treia, deci. Mărturisesc, plăcerea de-a fi fost invitat

săptămâna trecută în mijlocul Cenaclului Anticipația, la Cafe Boema; lume tânără, entuziastă, antrenată în fenomen de reputatul Alexandru Mironov. Am avut emoții, trebuie să recunosc. La plecare, o rafală de aplauze mi-au gădilat plăcut vanitățile omenești pe care nu le mai încercasem de la *Premiera furtunoasă, 2011*. Am chemat taxiul și am plecat.

„În clipa în care te sui într-un taxi, se pune problema interacțiunii cu taximetristul. Taximetristul e un individ care conduce toată ziua în plin trafic urban - activitate ce poate avea ca rezultat infarctul sau delirul - un conflict cu alți șoferi umani”, spune Umberto Eco într-o altă carte, cumpărată la Bookfest. Cobor.

„Oriunde pe lume există un mijloc infailibil de-a recunoaște un taximetrist: este acea persoană care nu poate niciodată să dea rest.” (tot Eco!)

Vineri, 14 iunie, JCC. Serată literar-muzicală pentru seniori. Din nou aplauze, de data aceasta nu pentru mine, ci pentru reprezentanții *Claims Conference* și pentru Israel Sabag, reprezentantul Joint-ului. La plecare, de data asta eu sunt șoferul! Recunosc, conduc bine, de vreme ce au avut curajul să urce, alături de pilotul de formula 1 ce sunt, chiar distinsa doamnă Lya Benjamin și încântătorul soț al domniei sale, Hary Kuller. Am curățat repede urmele unui picnic ad-hoc din automobilul personal, stărnind hazul pasagerilor mei. Și am ajuns teferi și nevătămați la destinație. Sper că am fost un șofer bun.

Realitate sau ficțiune, dacă aveți nevoie de un personaj, vă rog sunați, vă răspund cu plăcere. Eu (sau) robotul: Ați sunat la Octavian Sava, vă rog, lăsați mesaj!

OCTAVIAN SAVA

ȘAH! MAT!

Vom începe rubrica de șah din luna iulie cu o problemă celebră a lui Paul Morphy, care a încântat generații de șahiști din momentul compunerii ei. Este vorba de enunțul: albul mută și dă mat în 2 mutări (Zugzwang), prezentată în **diagrama 1**.

Soluția este neașteptată, dar pe măsura geniului acestui șahist care la vremea lui i-a învins pe majoritatea marilor maeștri ai timpului (Lowenthal, Barnes, Boden, Bird, Owen, iar apoi, în Europa, Harwitz și Andersen).

Deci, prima mutare este 1.Ta6!! cu cele două variante:...1.b7:a6 2.b7 mat și ...1.Nb8 oriunde 2.T:a7mat.

În **diagrama 2** avem o poziție survenită într-o partidă a lui M. Hancaș cu maestrul Emanoil Reicher la campionatul național pe echipe (Eforie Nord,1987). S-a jucat Gambitul Damei: 1. d4 d5 2. c4 Nf5 3. c:d5 N:b1 4. T:b1 D:d5 5. Da4+ Cc6 6.Cf3 0-0-0 7. b4!? (începutul unei acțiuni hazardate!)

... 7.C:d4 8. Ne3, privind poziția la o primă apreciere, s-ar părea că albul va forța un schimb avantajos (...8 C:f3+ 9. e:f3) după care, având diagonalele celor doi nebuni deschise, va ataca cu succes roca da mare.

La o examinare mai atentă se vede însă că albul a neglijat un principiu de bază al strategiei deschiderilor: nu și-a pus regele la adăpost!

În fapt, negrul are avantaj pozițional și maestrul Reicher a demonstrat-o cu o genială mutare „de deviere”...8Db5!! după care albul a cedat!

Într-adevăr, luarea damei duce la ...9. Cc2 mat iar dacă aceasta se retrage pe singurul loc de pe diagonala a4-d1 (deci Dd1) urmează...9. C:f3+ și partida s-a terminat!

Această partidă a fost selectată printre **perlele** miniaturilor de pe **site-ul** www.chessgames.com la adresa: <http://www.chessgames.com/perl/chessgame?gid=1251246>, unde o puteți viziona (inclusiv, părerile cititorilor).

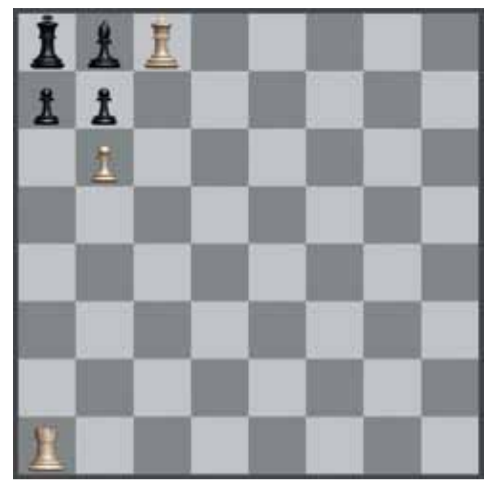

Diagrama 1

Diagrama 2

Și pentru că luna aceasta (pe data de 27 iulie) maestrul Emanoil Reicher împlinește venerabila vârstă de 83 de ani, să-i urăm „La mulți ani” și multă sănătate! Ca un omagiu, în numărul următor al publicației „Realitatea Evreiască” vom prezenta un interviu cu maestrul Reicher, pe care acesta a avut deosebita amabilitate să-l acorde în exclusivitate celui care v-a prezentat până acum rubrica de șah.

Prof. ing. SAVIN CABIAGLIA

La București s-a reînființat Asociația Sportivă MACCABI

La 30 iunie a.c., la Centrul Comunitar Evreiesc s-a desfășurat ceremonia de reînființare a asociației sportive Maccabi. Într-un scurt discurs, inițiatorul evenimentului, *Roby Roth*, președinte interimar al Maccabi România, el însuși sportiv (semimaraton), a prezentat scopul și obiectivele mișcării. El a făcut un scurt istoric al acestei organizații, înființate pe plan internațional în urmă cu peste 90 de ani, a relevat rolul jucat în rândul tinerilor evrei din toată lumea și a enumerat etapele și acțiunile care urmează să se desfășoare la noi, prima fiind participarea unor tineri evrei din România la Jocurile Maccabi de la Ierusalim (18-30 iulie a.c.). Maccabiada, a arătat Roby Roth, este, din punctul de vedere al numărului participanților și al probelor sportive, al treilea eveniment sportiv pe plan mondial, după Olimpiadă și Universiadă. Anul acesta sunt așteptați circa 9000 de participanți (7000 de sportivi), din 71 de țări, care vor concura în 42 de discipline sportive timp de două săptămâni. Maccabiada, a subliniat vorbitorul, nu este doar un eveniment sportiv, ci și unul social și cultural, format din trei componente: pasiunea pentru

sport, identitatea evreiască și dragostea pentru Israel.

La ediția din acest an, din România vor participa șapte sportivi: *Gloria Suciu* - tenis, *Patricia Decsei* - scrimă, *Thea Haimovits* - atletism (200 m.), *Ranko Szhanek* și *Mihai Grunberg* - șah și *Roby Roth* - semimaraton.

Printre obiectivele propuse pentru viitorul apropiat, după reînființarea Maccabi România, a arătat Roby Roth, figurează stabilirea unei colaborări cu organizațiile evreiești din România, comunități, JCC, școli și grădinițe, colaborarea cu organizații Maccabi din alte țări, atragerea tinerilor evrei și cu ascendență evreiască, a israelienilor sau altor evrei, rezidenți în România, organizarea de evenimente sportive, selectarea celor mai buni sportivi pentru a participa la competițiile organizate de Maccabi.

În România, mișcarea sportivă Maccabi a activat din 1908 până în 1948, când s-a autodisființat ca urmare a regimului politic din acea vreme. Sportivii au cucerit succese remarcabile, atât pe plan intern cât și internațional. (E.G.)

GASTRONOMICA Mușchi de vită cu sos de vin

Rețetă recomandată pentru Roș Hașana
Ingrediente: 1,5 kg mușchi de vită feliat mai gros, două lingurițe boia, ½ linguriță busuioc, o linguriță sare, o linguriță piper măcinat, trei cepe mijlocii feliate, două căpățâni de usturoi tăiate subțire, o cană și jumătate de ketchup, o cană și jumătate de vin roșu sec, o cană și jumătate apă.

Preparare: Cuptorul se preîncălzește. Carnea se spală, se așează în tavă, se freacă cu boia, sare și piper și se presară cu ceapă și usturoi. Într-un alt vas, se amestecă ketchup-ul, vinul și apa și se toarnă peste carne. Tava se acoperă cu o folie de aluminiu și se ține la cuptor trei ore. Se scoate din cuptor, se lasă 10 minute să se răcească, se feliază mai subțire și se servește caldă, cu sosul alături (E.G., din „Jewish Journal“)

INTEGRAME IUDAICE de COSMIN MIUȚE

Nume (foto)	Abrogate	Justețe
Rătăcitor	Floare	Urcate în rapid!
Formații		
Etapă		
Prenume (foto)		
Schimbata pe margini!		Fruntași
The... Stain		
	Inceput de teamă!	Teșite!
	Prinse în unire!	Gând
Spiru Haret		Perie!
Clevetitor		Camere
	Crescut de capră	Ghiță Șerban
	Timp în vacanță!	Liana Subțirelu
Cazate în cămin!		Semn după operație
Brăzdat		
Vișine!		
	Roman (2010)	

Dezlegarea integralei din numărul trecut, pe raster, IOAN HOLENDER, TIMIȘOARA.

„Yom Kippur” de Hanna Azoulay Hasfari

Publicată în antologia „Dramaturgi israelieni de azi” (selecție și traducere: Ada Maria Ichim), *Ziua iertării*, de Hanna Azoulay Hasfari, este o dramă remarcabilă ce ține o justă cumpănă între un realism ce fuge de orice idealizare și refuzul nihilismului moral, atât de la modă, vai, azi.

O scriere ce cucerește, desigur, prin deschiderea general umană dar care atrage și prin specificul iudaic (cum bine sublinia lăuța Deleanu). Căci și aici sunt prezente referințele la procesele adaptării și modernizării celor ce au făcut Alia, iar elemente precum cultul lui Baba Sali ori cântecele lui Jo Amar par a ghida și colora viața emigranților din Maroc – eroi ai pieșei. Și mai ales: ritualul pregătirii aprinderii lumânărilor, al rugăciunii („Baruch, Ata, Adonai, Eloheinu...”), sunetele șofarului și murmurul străvechii rugăciuni Kol Nidrei marchează emoționant memoria, speranța și elevația mării sărbători.

Și este de remarcat că înscrierea pe afișul *Teatrului Evreiesc de Stat* a spectacolului realizat mai demult de studenții - absolvenți ai clasei de actorie de la UNATC a lui *Alexandru Jitea* ne-a adus-o pe autoare la București.

În „Yom Kippur” suntem introduși într-un modest apartament din Netivot. Pătrundem într-un univers casnic ce trădează un trai modest (ventilatorul parcă își trage duhul, telefonul nu mai funcționează, un suc *fresh* pare o pretenție excesivă!). Noroc cu o cameră video a Amirei! Studentă la teatru și film (la Tel Aviv), aceasta se inspire, astfel, din problemele propriii familii pentru lucrarea de examen (fără îndoială o „do-cu-dramă”, cu elemente de autoficțiune, cum este și piesa pe care o urmărim!). Prezența și demersul Amirei îi prilejuește scriitoarei îmbinarea scenelor de teatru cu expresivitatea unor imagini filmate direct și proiectate instantaneu, în timp real, în fața publicului.

Înțelegem că ne aflăm în casa unei familii sefard maghrebiene (precum genitorii Hannei Azoulay). O familie divizată, învrăjbită, risipită... Totul a început cu izgonirea în stradă a fiicei nonconformiste și libertine, a continuat cu înstrăinarea alteia în climatul internatului și a culminat cu abandonul – cu „fuga” tatălui

într-o direcție necunoscută. Și acum, iată, Amira (aflată întâmplător în orașel pentru a se regăsi pe sine!) își convoacă surorile cu o altă alarmă: din „cuib” a dispărut și mama! Singura care rezistase acolo, în lupta cu indiferența copiilor, cu propriii demoni, cu bătrânețea, cu dificultățile comunicării într-o limbă – ivrit – pe care nu o stăpânea; cu izolarea crescândă într-un cartier în care până și vecinii sunt alții și vorbesc acum rusă sau idiomuri africane necunoscute.

Și iată-le pe surorile Amirei venind în Netivot, mai mult puse pe „desfăcut” și valorificat locuința natală decât preocupate de gestul și soarta celei care le fusese mamă.

Eroinele au temperamente, experiență, destine și stiluri de viață diferite, ba chiar opuse. Cea mai mare, Malka, este casnică, obsedată de gospodărie și mai ales roasă de gelozie (grea moștenire genetică!). Evelyn, mărginită și autoritară, a devenit habotnică prin căsătoria cu un activist ultraortodox și, deși diabetică, e pusă să nască și un al nouălea copil. Fanny – oia neagră a familiei, divorțată, modernă, încă frumoasă și atrăgătoare, pare cea mai realizată. Este femeie de afaceri, cu spirit practic dar are un suflet pustiu. Nici Amira nu a fost scutită de trume (stresul inadaptării, teama de eșec).

Numai că nu întâmplător, mama (așa cum aflăm dintr-o înregistrare vocală rostită de *Maia Morgenstern – Dorina Păunescu*) a ales să plece într-o călătorie, la sora ei, în locurile de origine – chiar în preajma lui Iom Kipur. Cea mai sfântă zi din an se va dovedi încă o dată o zi a recunoașterii greșelilor, a căinței și, totodată, a regăsirii iubirii față de semenii – aducătoare a iertării divine.

Vă recomand să descoperiți piesa scriitoarei israeliene prin spectacolul cursiv și convingător de la TES. Creația unei echipe tinere (la început de drum dar însuflețită de dăruire) cu interprete ce conturează personaje distincte și complexe: *Aneea Opriș și Aurora Păunescu, Alexandra Fasolă și Raluca Aprod, Mihaela Velicu și Denisa Dogaru.*

NATALIA STANCU

Cpt. Lagarde, nu ne funcționează două motoare!

Gândul
scris

Într-un limbaj diplomatic, directorul general al FMI, Christine Lagarde, a apreciat la București evoluția și resursele economiei, dar pe lângă laudele pentru stabilizarea economiei, șefa FMI a subliniat că acum nu mai este suficient ca România să supraviețuiască, ci trebuie să devină tot mai competitivă, iar economia să se dezvolte, nu numai să își restabilească echilibrul macroeconomic. De ce? Pentru că, deși în țările din regiune veniturile naționale au crescut de peste trei ori în ultimii 20 de ani, venitul pe cap de locuitor din Europa Centrală și de Est nu reprezintă decât 25% din media pe UE.

Nimeni nu ar avea nimic împotriva să trăim mai bine, dar cum să facem asta? După cum vede Christine Lagarde lucrurile, anul acesta România va continua să crească, din punct de vedere economic, bazându-se pe trei motoare principale: atragerea de investiții străine, creșterea consumului intern și exportul unor produse tot mai competitive. Și asta, spune șefa FMI, cu atât mai mult cu cât avem resurse energetice, o forță de muncă valoroasă, încă insuficient utilizată, și o poziție geografică avantajoasă.

Motorul creșterii consumului intern are însă șanse mici să se tureze rapid la un nivel satisfăcător, dat fiind că în România salariile sunt printre cele mai mici din Europa, iar o creștere salarială peste nivelul productivității nu poate genera decât inflație. Un alt obstacol în utilizarea substanțială a motorului consumului intern este acela că ocuparea forței de muncă este de numai 64%, din cauza unei ponderi foarte mari a muncii la negru și a populației ocupate în agricultura de subzistență, iar șomajul în rândul tinerilor din România și cel din Grecia sau Spania, care sare de 50%, e o mare diferență, dar cifrele amintite mai sus sunt suficiente ca România să înregistreze un exod al forței de muncă. Așadar, cu valoroasa noastră forță de muncă în plin proces de căutare peste hotare a unei retribuții mai bune, cu lefurile din țară fiind pe penultimul loc din UE, cu o pondere îngrijorătoare a celor care lucrează la negru sau în agricultura de subzistență, e puțin probabil să vedem consumul intern devenind un motor tot mai eficient al dezvoltării.

Un al doilea motor pe care ni-l indică Christine Lagarde pentru a dinamiza dezvoltarea economică a României este cel al investițiilor. „Dacă investitorii au sentimentul că decidenții politici sunt foarte serioși în

consolidarea fiscală și văd obiective stabilite pe termen mediu, acest lucru va alimenta investițiile necesare, care vor contribui la creșterea economică. Dacă ai creștere, consolidarea fiscală este mai ușoară decât dacă nu ai creștere”, a afirmat Lagarde. Care, evident, știe ce spune, numai că ea vorbește despre ce și cum ar trebui să fie pentru ca avionul nostru cu trei motoare să zboare tot mai iute, dar noi știm cum e să te afli la bordul aeronavei.

Nici acest motor nu este unul pe care să putem conta imediat. Dovadă că investițiile străine directe în România au scăzut cu 37% în primele cinci luni ale anului în curs, iar cheltuielile pentru investiții de la buget au scăzut cu două milioane de lei în același interval.

Care va să zică, dintre cele trei motoare de dezvoltare indicate de Lagarde (export, consum intern și investiții, inclusiv atragerea de fonduri europene), România nu poate conta, deocamdată, decât pe exporturi, și asta doar atâta timp cât partenerii din UE mai pot absorbi mărfurile livrate de România, dat fiind că 70% din exporturi merg spre UE, iar FMI prognozează o recesiune a Zonei Euro cu 0,6% în 2013.

Din opiniile recent exprimate de Christine Lagarde la București, mai transparente și o amenințare la adresa economiei românești, și anume repatrierea unora dintre capitalurile băncilor străine care acționează pe piața noastră. Dacă din 2009 până acum, aceste repatrieri erau limitate de prevederile acordurilor Viena I și Viena II, încheiate de principalele două bănci străine existente în România și finanțatorii internaționali plus Comisia Europeană, acum Christine Lagarde a evitat să răspundă la întrebarea unui reporter al TVR dacă Fondul Monetar va mai susține sau nu încheierea unui nou acord Viena III. Șefa FMI ne-a liniștit că majoritatea repatrierilor s-au încheiat, în opinia sa, iar o eventuală continuare a fugii capitalurilor externe este de mai mică amploare și este necesară pentru recapitalizarea băncilor străine care acționează în România.

În concluzie, avionul nostru va zbură, în viitorul apropiat, folosind două motoare din trei, iar pe plan financiar, turbulențele nu pot fi excluse. Motiv pentru care un nou acord preventiv cu Fondul nu poate decât să ne avantajeze, mai ales că, așa cum spunea Traian Băsescu, un nou acord ne poate feri și de decizii populiste.

ALEXANDRU MARINESCU

Logica Supraviețuirilor

anume, *programul* din spatele unei opere unice în literatura română.

Să nu se înțeleagă, însă, că *Supraviețuirile. 3. Logica**, al V-lea volum din seria de *Opere*, ar fi un manifest sec, plin de morgă și de eseistică „teoretizantă”. Nicidecum: este tot un roman, alcătuit din 20 de „episoade” (care pot fi citite și separat), ce se înscrie, temporal și tipologic, în saga autobiografică intitulată, insolit,

Supraviețuirii. Dar o „logică” există chiar și în jocul de cărți, iar Radu Cosășu, maestrul al belotei, știe asta. Prin urmare, în ciclul său romanesc, *Logica* are, într-un mod ironic și ludic, rolul pe care îl are logica propriu-zisă într-un sistem filosofic: acela de „cheie” a gândirii.

Cronologic, *Logica* acoperă perioada ultimelor luni de interdicție pe care le suportă Cosășu, după ce solicită, de la tribuna unui Congres al tinerilor scriitori, dreptul de a spune *adevărul integral*. Dacă prozatorul nu s-ar juca atât de abil cu planurile temporale, așa spune că se plasează imediat înaintea perioadei corespunzătoare episodului din *Meseria de nuvelist*: domiciliul tânărului scriitor interzis e încă pe Intrarea Popa Nan, înainte de a se muta vizavi de Foișorul de Foc, iar mătușa care-l găzduiește și-l ocrotește e „Sanseverina”.

Însă nu cronologia este importantă în aceste narațiuni cu substrat autobiografic, în care întâlnim aceleași fantasme

ale autorului (Camil Petrescu și Mihail Sebastian, Isaac Babel, belota, caii și cursele lor, proza scurtă), alături de unele noi: Anatole France (poate în loc de Ehrenburg), hocheiul (poate în locul ciclismului). Ciclul, am spus-o mai demult, este de fapt o extrem de dureroasă *anamneză a autorului*, care, prefăcându-se că se joacă de-a nuvelistica/ romanul, încearcă să își explice, în primul rând sieși, ce s-a ales de idealurile tinereții. Cum de idealul comunist, în numele căruia a rupt relațiile cu propria familie burgheză, s-a transformat într-o monstruoasă, care l-a devorat întâi pe el însuși. În ronele de până acum, „cuiul înroșit” care-i sfredeala amintirea era volumul de debut (semnat Radu Costin), realist-socialist și plin de poncife. În *Logica* aflăm însă că mult mai grave decât

„păcatele tinereților”, care pot fi puse pe seama naivității, sunt păcatele maturității. Căci în acest roman aflăm cum, în cele din urmă, cel care ceruse *adevărul integral* s-a transformat, sub imperiul necesității, dar și al seducției, într-un prozator conformist. *Al doilea volum* este chiar mai incriminant decât primul, pentru că adevărul parțial este mai rău decât minciuna integrală.

Aceasta este *logica* acestor *Supraviețuirii*, care se dovedesc nu atât un ciclu ludic, ironic și livresc, care anticipează prin multe trăsături postmodernismul, cât o reflecție gravă, foarte bine camuflată însă, despre rostul scriitorului, despre valoarea convingerilor și a idealurilor și mai ales despre neputința ființei umane de a-și păstra inocența.

Un mare scriitor, o mare conștiință a literaturii române contemporane.

RĂZVAN VONCU

*RADU COSĂȘU – *Opere. V. Supraviețuirile. 3. Logica*, Editura Polirom, Iași, 2013.

REALITATEA EVREIASCĂ

REDACȚIA: București,
str. Maria Rosetti, nr. 17, sector 2
COD POȘTAL 020481 OP 9
Tel. / fax: 021-322.75.60

www.fcer.jewish.ro
realitateevreiasca@gmail.com

Serie nouă a
REVISTEI CULTURII MOZAIK
Fondată în 1956
de Șef-Rabin dr. Moses Rosen

Redactor-șef:
ALEXANDRU MARINESCU

Consilier editorial onorific:

DOREL DORIAN

Secretar general de redacție:

ELENA MARINESCU

Redactori: IULIA DELEANU
DAN DRUȚĂ, LUCIANA FRIEDMANN
EVA GALAMBOS (senior editor),
GEORGIE GÎLEA, DIANA MEDAN,
BORIS M. MEHR

Corectură: MIHAELA OBERSCHI
Foto: SANDU CĂLȚIA, SILVIU VEXLER

Traducători:

Ebraică: SARIT BLONDER

Lucian-ZEEV HERȘCOVICI

Engleză: SANDA LEPOIEV

Relații, administrator: MIHAIL TUNSOIU
Telefon: 021-314.96.90

DTP: GABRIEL COSMINEC (0726-221191)
COSMIN MIUȚE

Tiparul: SC SIMPLU PRINT SRL

GHEȚA ROBERT

ISSN 1223-7736

Potrivit art. 206 C.P., responsabilitatea juridică pentru conținutul fiecărui text aparține autorului. Redacția nu împărtășește în mod obligatoriu punctele de vedere exprimate în articolele semnate de colaboratori. Redacția nu primește spre publicare decât articole scrise cu diacritice.

Prețul unui abonament pe un an este de 30 lei. Abonamentele pentru cititorii din provincie se vor face la comunitățile evreiești din localitatea respectivă. **ABONAȚII SUNT RUGAȚI SĂ COMPLETEZE ADRESA EXPEDITORULUI PE CUPON!** Pentru cei din București – la sediul F.C.E.R. din str. Sfânta Vineri nr. 9 – 11, cod poștal 030202. Abonamentele se mai pot achita și prin mandate poștale fie pe adresa F.C.E.R. – la oficiile poștale din localitate, fie în conturile: BCR 2511. A01.01195275.0074.ROL.1 RO51RNCB0074011952750001 (LEI), 2511.A01.0.1195275.0074.USD.5 RO40RNCB0074011952750005 (USD), 2511.A01.0.1195275.0074. EUR.3 RO94RNCB0074011952750003 (EURO), sau LEU-MI BANK 1080.25110.1.N-0090989. RON.01 RO89DAFB108000090989RO02 (LEI), 1080.25110.1.N-0090989. USD.01 RO06DAFB108000090989USD02 (USD), 1080.25110.1.N-0090989. EUR.01 RO46DAFB108000090989EU02 (EURO). Pentru EUROPA, un abonament pe un an costă 45 de euro (cu toate taxele incluse). Pentru EXTRA EUROPA, un abonament costă 95 de dolari USA (cu toate taxele incluse). Pentru Israel, un abonament pe un an costă 40 de dolari USA.